

Kuuden suurimman kaupungin **päihde- ja mielenterveys-** **palvelut ja kustannukset** vuonna 2020

Esipuhe

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea, lastensuojelua, päihde- ja mielenterveyspalveluja, vammaisten palveluja, vanhusten palveluja sekä varhaiskasvatusta. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista.

Kuutostyö alkoi vuonna 1994, jolloin Helsinki, Espoo ja Vantaa päättivät alkaa toteuttaa vertailuja sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden kustannuksista. Turku ja Tampere tulivat mukaan vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailuraportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuonna 1999. Kuusikko-yhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Kuusikko-työ alkoi lasten päivähoidon, toimeentulotuen sekä vanhusten palvelujen vertailulla, mutta ajan myötä mukaan on tullut uusia palvelukokonaisuuksia.

Kuusikko-tiedonkeruu sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ainoastaan osan kustannuksista ja toimintatiedoista. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat omanlaisensa kokonaisuuden, jossa erityisesti sosiaalipalvelut ovat vahvasti limittyneet toisiinsa. Kunta voi panostaa esimerkiksi ehkäiseviin toimintamuotoihin, mutta ehkäisevään työhön laitettut resurssit eivät näy välttämättä Kuusikko-raportoinnissa.

Raporttien tarkoituksena on palvella ensisijaisesti kuntien päättäjiä ja ne ovat yksi väline toiminnan ohjaamiseen. Kuusikko-raportit nostavat esiin eroavaisuuksia, jotka vaativat tarkempaa analyysia. Tavoitteena ei ole vertailla esimerkiksi omien ja ostopalvelujen kustannuksia. Omien ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeaa merkittävästi esimerkiksi asiakasmaksujen, vuokrien, tilaamiseen liittyvien kustannusten ja hallinnon vyörytysten osalta.

Kuusikko-raporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoisiksi. Määrittelytyö on välttämätöntä, sillä palvelut poikkeavat kuntien välillä nimikkeiltään ja sisällöiltään, ja ne on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin. Lisäksi kunnilla on käytössä toisistaan poikkeavia tietojärjestelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tieto, joka yhdessä kunnassa saadaan automaattisesti, voi toisessa kunnassa vaatia paljon manuaalista työtä tai sitä ei ole edes mahdollista saada. Määrittelytyössä täytyy huomioida myös kuntien erilaiset kirjaamiskäytännöt.

Kuusikko-yhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla tahoilla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuusikko-tiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määritelmiin ja sopimukseen tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeammin aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot.

Kuuden suurimman kaupungin

Päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset

vuonna 2020

Kuusikko-työryhmä

Päihde- ja mielenterveyspalvelut

1.7.2021

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja

Teksti: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmä

ISSN 2342-1983 (painettu)

ISSN 2342-1991 (verkkojulkaisu)

Edita Prima Oy 2021, Helsinki

Tekijä(t)		
Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmä, koonnut Varpu Mäkelä		
Nimike		
Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2020		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisuaika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, Turun hyvinvoinnin palvelukokonaisuus, Tampereen psykososiaalisen tuen palveluryhmä ja Oulun hyvinvointipalvelut.	7/2021	68 s. + 34 s. liitteitä
Sarjanimike	Osanumero	
Kuusikko-työryhmän julkaisusarja	6/2020	
ISSN-numero	Kieli	
ISSN 2342-1983 (painettu) ISSN 2342-1991 (verkkojulkaisu)	Suomi	
Tiivistelmä		
Tässä raportissa tarkastellaan täysi-ikäisen väestön päihdehuollon palvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia kuutoskaupungeissa. Vuonna 2020 tarkasteltavat päihde- ja mielenterveyspalvelut on jaoteltu raportissa integroituihin palveluihin, avopalveluihin, kotiin vietäviin palveluihin, työ- ja päivätoimintaan, asumispalveluihin sekä laitoshoitoon. Vuoden 2020 toiminta- ja kustannustietojen lisäksi kuvataan palvelujen toteuttamista kunnissa ja esitetään tietoja myös vuosilta 2016-2019. Kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 515,5 miljoonaa euroa vuonna 2020. Ostopalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Helsingin 39,9 prosentista Turun 91,6 prosenttiin. Integroitujen palvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 33,4 miljoonaa euroa, päihdepalvelujen kustannukset 122,9 miljoonaa euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset 359,3 miljoonaa euroa. Päihdehuollon kustannukset 18 vuotta täyttänyttä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 82 euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset keskimäärin 241 euroa. Deflatoidut päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset nousivat 4,5 prosenttia vuodesta 2019. Päihdehuollon kustannukset nousivat 4,2 prosenttia edellisvuodesta ja samoin mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 4,2 prosenttia ja integroitujen palvelujen kustannukset kasvoivat 9,0 prosenttia vuoden 2019 deflatoiduista kustannuksista. Avopalvelujen kustannukset olivat 158,6 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 30,4 prosenttia päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen kokonaiskustannuksista. Kotiin vietävien palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 6,1 prosenttia. Työ- ja päivätoiminnan osuus oli 0,4 prosenttia kustannuksista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat 92,4 miljoonaa euroa, mikä oli 17,9 prosenttia kokonaiskustannuksista. Laitoshoidon järjestämisen kulut olivat 33,0 prosenttia kokonaiskustannuksista. Asiakasmäärät painottuvat integroituihin palveluihin ja avopalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla tarkasteluna avopalveluja käyttäneiden asiakkaiden osuus päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden kasvot ja raskaammissa palveluissa olleiden osuus asiakasmäärästä pieneni verrattuna vuoteen 2019.		
Asiasanat		
Kuusikko, kuutoskaupungit, kaupunkivertailut, kustannukset, päihdehuolto, mielenterveyspalvelut		
Tiedustelut		Jakelu
Työryhmän jäsenet, liite 3		www.kuusikkokunnat.fi

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUISSA	3
2.1 Koronapandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen	3
2.2 Koronapandemian vaikutukset asiakasmääriin ja suoritteisiin	4
2.3 Koronapandemian vaikutukset kustannuksiin	6
2.4 Koronapandemian pysyvät vaikutukset	7
3. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN TARVE KUUTOSKAUPUNGEISSA	8
4. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET	13
4.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain	13
4.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden sijoittuminen palvelujärjestelmään	17
4.3 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset	17
4.3.1 Päihdehuollon palvelujen kokonaiskustannukset	20
4.3.2 Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset	22
5. INTEGROIDUT PALVELUT	24
5.1 Integroitujen palvelujen järjestäminen	24
5.2 Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset	27
6. AVOPALVELUT	30
6.1 Avopalvelujen järjestäminen	30
6.2 Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	34
6.2.1 Päihdehuollon avopalvelut	34
6.2.2 Mielenterveysavopalvelut	38
7. KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT	41
7.1 Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen	41
7.2 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät ja suoritteet	44
7.3 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset	46
8. TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA	49
8.1 Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen	49
8.2 Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset	50
9. ASUMISPALVELUT	51
9.1 Asumispalvelujen järjestäminen	51
9.2 Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	54
9.2.1 Päihdehuollon asumispalvelut	55
9.2.2 Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut	57

10. LAITOSHOITO	60
10.1 Laitoshoidon järjestäminen	60
10.2.1 Päihdehuollon laitoshoido	64
10.2.2 Mielenterveyspalvelujen laitoshoido	65
11. YHTEENVETO	66
LÄHTEET	67
LIITTEET	69
Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2020	69
Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2020.....	77
Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot	100

TEKSTIN TAULUKOT

Taulukko 1. Väestön jakautuminen (%) eri ikäryhmiin kuudessa suurimmassa kaupungissa vuonna 2020	
Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	18
Taulukko 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2020.....	20
Taulukko 4. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2018-2020 vuoden 2020 rahan arvossa ja muutos vuodesta 2019	20
Taulukko 5. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2018-2020 sekä muutos vuodesta 2019	22
Taulukko 6. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2020.....	28
Taulukko 7. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	28
Taulukko 8. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2020, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2019 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	34
Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	35
Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	35
Taulukko 11. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	36
Taulukko 12. Päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019	37
Taulukko 13. Polikliinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2018–2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	38
Taulukko 14. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2016–2020 sekä muutos vuodesta 2016	38
Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	39
Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2020, miljoonaa euroa ja muutos (%) vuodesta 2019	39
Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	45
Taulukko 18. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019.....	45
Taulukko 19. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019	46
Taulukko 20. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	47
Taulukko 21. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2019	47
Taulukko 22. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuetun asumisen kustannukset asumisvuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019 sekä asumisvuorokaudet ja käynnit asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2019.	48
Taulukko 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2018-2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	54

Taulukko 24. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2020, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	56
Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	56
Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	57
Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	57
Taulukko 28. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2020, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2019 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	58
Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	58
Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	59
Taulukko 31. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019	62
Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannukset (milj. €) vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019	63
Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2020	64
Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2020.	65
Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2020a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous	70

TEKSTIN KUVIOT

Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avohuollon käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.	5
Kuvio 2. Korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.	5
Kuvio 3. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.	6
Kuvio 4. Nettiterapian kustannusten kehitys kuutoskaupungeissa vuosina 2017-2020.	7
Kuvio 5. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (%) kaikista alueella asuvista henkilöistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosina 2015-2019.....	9
Kuvio 6. Pitkäaikaistyöttömien osuus (%) kaikista työttömistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosien 2016-2020 lopussa	10
Kuvio 7. Asunnottomien yksinasuvien määrä 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2018-2020.....	10
Kuvio 8. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä kohden kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2016-2020.	11
Kuvio 9. Päihtyneiden säilöönnotot 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.	11
Kuvio 10. Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.	12
Kuvio 11. Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.	12
Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2020.....	17
Kuvio 13. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018–2020	18
Kuvio 14. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2020.....	19
Kuvio 15. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018–2020	21
Kuvio 16. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2018-2020	22
Kuvio 17. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohti vuosina 2018–2020.....	23
Kuvio 18. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2018–2020	23
Kuvio 19. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2020	29
Kuvio 20. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018-2020	37
Kuvio 21. Mielenterveysavopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018–2020.....	40
Kuvio 22. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018–2020.....	55
Kuvio 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2018–2020	63

1. JOHDANTO

Tässä raportissa tarkastellaan Suomen kuuden väestömäärältään suurimman kaupungin täysi-ikäisen väestön päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia. Tarkastelussa ovat kunnan järjestämät palvelut. Suomessa kunnat vastaavat asukkaidensa mielenterveyden häiriöiden ja päihderiippuvuuksien ennaltaehkäisystä sekä asianmukaisesta hoidosta ja kuntoutuksesta. Mielenterveystyöstä ja päihdetyöstä on säädetty terveydenhuoltolaissa (10.12.2010/1326), sosiaalihuoltolaissa (30.12.2014/1301), mielenterveyslaissa (14.12.1990/1116) ja päihdehuoltolaissa (17.1.1986/41).

Mielenterveysstrategia 2020–2030 (STM 2020) linjaa kansallisella tasolla tavoitteet ja periaatteet mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisen ja päätöksenteon tueksi tulevalle vuosikymmenelle. Palvelujen näkökulmasta strategiassa nostetaan keskiöön asiakaslähtöisten, saavutettavien, joustavien ja yhdenvertaisten palvelujen tarjoaminen. Tavoitteena on saattaa palvelujen saatavuus muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tasolle.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen on tärkeää paitsi yksilöiden hyvinvoinnin niin myös yhteiskunnan kannalta – mielenterveyden häiriöt ja niihin lukeutuvat päihdeongelmat ovat yleisyydessään Suomessa merkittävä kansanterveydellinen haaste. Alkoholin keskikulutuksen mukaan tarkasteltuna kohtalaisen tai korkean pitkäaikaishaittojen riskin ryhmään kuului ainakin 13 prosenttia suomalaisista 15–79-vuotiaista (Lintonen & Mäkelä 2019). Huumeiden käyttö ja kokeilut ovat olleet yleistyneet (THL 2019), mikä todennäköisesti lisää myös erilaisia haittoja ja huumeita käyttävien palvelutarpeita. Havaintoa tukee tuore ongelmakäyttäjien määrää selvittänyt tutkimus, jonka mukaan amfetamiinien ja opioidien ongelmakäyttö on lisääntynyt Suomessa ja etenkin nuorten ongelmakäyttäjien määrä on suurempi kuin koskaan aiemmin (Rönkä, ym. 2020).

Päihteidenkäytön ja mielenterveyden ongelmiin liittyy yksilötason hyvinvointivajeen lisäksi yhteiskunnalle taloudellisia kustannuksia, jotka johtuvat muun muassa erilaisten korjaavien palveluiden käytöstä, toimeentulon tuista ja menetetyistä verotuloista. Puolet työkyvyttömyyseläkkeistä on mielenterveysperusteisia ja osuus on ollut jo jonkin aikaa nousussa (Eläketurvakeskus 2019). Myös mielenterveyden häiriöistä johtuvien sairauspoissaolojen määrä on ollut nopeassa kasvussa viime vuosina (Blomgren 2020). Ennaltaehkäisevä työ sekä tehokkaan hoidon varmistaminen ovat tärkeitä tavoitteita päihde- ja mielenterveyspalvelujen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Mielenterveyden edistämiseen ja palveluihin investoimalla voidaan saada myös pienennettyä myös niistä yhteiskunnalle koituvia epäsuoria kustannuksia merkittävästi (Wahlbeck ym. 2019).

Kuusikko-työssä on kerätty tietoja päihdehuollon palveluista jo vuodesta 2005 lähtien. Mielenterveyspalvelut liitettiin päihdehuollon raporttiin vuonna 2017. Tätä ennen kustannustietoihin sisällytettiin ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuodesta 2017 alkaen omien palvelujen kustannuksiin sisältyvät myös vyörytykset, eli palvelujen tuottamisesta aiheutuneet välilliset kustannukset. Ostopalveluihin vyörytyksiä ovat tehneet Espoo, Turku ja Oulu.

Asiakasmäärien osalta on huomioitava, että raportissa esitettyihin lukuihin on suhtauduttava suuntaa antavina. Asiakasmäärät eivät ole vertailukelpoisia päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä tai sisällä: sama asiakas voi sisältyä sekä mielenterveys- että päihdepalvelujen asiakasmääriin, sillä asiakas kertaalleen –tietoa ei näiden palvelujen välillä ole kuutoskaupungeissa saatavilla. Sama asiakas voi myös asioida useassa eri palvelussa päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen sisällä, eikä asiakas kertaalleen –tietoa ole tältä osin kerätty.

Alkuun raportissa kuvataan kuutoskaupunkien palvelutarvetta, päihde- ja mielenterveyspalvelujen palvelurakennetta ja kokonaiskustannuksia. Tämän jälkeen tarkastellaan eri palvelukokonaisuuksia

seuraavassa järjestyksessä: integroidut palvelut, avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminta, asumispalvelut ja laitoshoido. Raportissa kuvataan myös jokaisen luvun alussa sitä, miten tarkasteltavat palvelut on kuutoskaupungeissa järjestetty.

Vuoden 2020 koronapandemia on välttämätöntä huomioida Kuusikko-raportissa raportoitavien asioiden ja tiedonkeruun osalta. Koronarajoitukset ja -ohjeistukset vaikuttivat mittavasti päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämistapaan, käyttöasteeseen, henkilöstöasioihin, tiedottamiseen ja viestintään sekä talouteen. Perinteisen tiedonkeruun ohella päädyttiin tuottamaan kunnista koronavaikutustietoa em. asioiden osalta.

Hallituksen asettama poikkeustila 19.3.2020 alkaen ja pandemiaan liittyvät rajoitukset sekä toimintojen sulut ovat vaikuttaneet päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmääriin, suoritteisiin ja kustannuksiin. Koronapandemian aikana osaa palveluista jouduttiin laajentamaan ja ottamaan käyttöön uusia palveluita, kuten erilaisia etäpalveluita. Koronapandemian pidemmän aikavälin vaikutuksia päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on vaikea arvioida. Esimerkiksi kustannusvaikutusten osalta palveluiden suluista aiheutunutta viiveellä esiin tulevaa palveluvelkaa on vaikea ennakoida. Merkittävin koronapandemian pysyvä vaikutus päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on etäyhteyksien sekä sähköisten palvelujen käytön laajentuminen, jotka ovat käytössä myös jatkossa.

Raportin taulukot ja kuviot voi tarvittaessa pyytää saavutettavassa muodossa sähköpostilla:kuusikko@hel.fi.

2. KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUISSA

2.1 Koronapandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen

Vuoden 2020 koronapandemia on vaikuttanut merkittäväällä tavalla päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämiseen kuutoskaupungeissa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon osalta. Hallituksen yhdessä presidentin kanssa asettamien poikkeusolojen aikana (19.3.-13.5.2020) osa palveluista keskeytettiin ja osaa supistettiin. Päihde- ja mielenterveyspalveluissa matalan kynnyksen palvelujen ja ryhmämuotoisten kuntoutuksen saatavuus heikkeni poikkeusolojen aikana, mikä vaikeutti erityisesti asunnottomien, mutta myös päihdepotilaiden ja joidenkin psykiatrinen potilaiden tilannetta kasvattaen eriarvoisuutta.

Poikkeusolojen alussa osassa toimintoja siirryttiin laajasti etävastaanottoihin, minkä seurauksena osalla psykiatrisista potilaista havaittiin lisääntyneitä hoidontarvetta ja asiakkaille varmistettiin mahdollisuus lähivastaanottoon tarvittaessa ja ryhmätoiminnot turvattiin turvavälit huomioiden. Mielenterveyspalveluissa toimintoja ei ole varsinaisesti suljettu, mutta joidenkin psykiatrian ryhmätoimintojen potilasmäärää on rajoitettu ja ryhmiä korvattu etäryhmillä. Pandemian pitkittyminen heikentää hyvinvointia ja kasvattaa palveluvelkaa, jonka vaikutukset näkyvät asukkaiden hyvinvoinnissa ja palvelutarpeissa viiveellä.

Koronapandemia on vaikuttanut Uudenmaan seudun kuntiin enemmän kuin muuhun Suomeen ja vaikutukset myös palvelujen kysyntään, tuottamiseen ja kustannuksiin ovat erilaiset Uudellamaalla. Helsingissä epidemian alkuvaiheessa läheteiden määrä psykiatriaankin väheni, mutta läheteiden määrä on palautunut normaalille tasolle. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon kiireettömään hoitoon on kuitenkin päässyt terveydenhuoltolain määrärahojen mukaisesti edelleen.

Tiedottaminen ja viestintä

Kuutoskaupunkien viestintä on noudatellut ministeriöiden ja terveydenhuollon viranomaisten antamia tietoja ja linjauksia. Erityisesti koronakriisin alkuvaiheessa tilannekuvan ja kansallisten ohjeiden osalta tapahtuneet nopeat muutokset haastoivat kuntia pysymään ajan tasalla. Eri viranomaisien samasta asiasta hieman eri tavalla kirjatut ja eri aikoina annetut ohjeet ovat myös tuoneet haastetta paikalliseen tulkintaan ja viestintään. Keväällä 2020 viestinnän koordinointi oli kaupunkitasoisista. Koronanyrkkien aloittaessa toimintansa syksyllä viestintä muuttui aluetasoiseksi ja pääkaupunkiseudun kunnissa Helsinki-Espoo-Vantaa -tasoiseksi.

Monikulttuuriseen viestintään pyrittiin vastaamaan mahdollisimman nopeasti ja kattavasti. Kuutoskaupungeissa ohjeita käännettiin OKM:n, THL:n ja Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan useille eri kielille. Kevään aikana havaittiin, että kriisitilanteissa viestinnän tulisi toteutua vieläkin nopeammin ja kattavammin useammilla kielillä. Koronatilanne edellytti myös verkkosivujen uudistamista. Kaupunkien verkkosivustoille tuotettiin mittavasti viestintää ja toimintaohjeita koronan osalta. Lisäksi henkilöstölle kohdistetuille intra-sivustoille koottiin henkilöstöä koskevia ohjeita ja akuuteista asioista sekä päätöksistä viestittiin myös sähköpostilla.

Digiloikka/etäyhteyksien käyttö

Koronapandemian aikana etäyhteyksien ja sähköisten palveluiden käyttö sekä henkilökunnan työskentelyssä että asiakaskontakteissa on laajentunut ja monipuolistunut. Tämä kehityssuunta on ollut käynnissä aiemmin, mutta koronatilanne on vauhdittanut kehitystä. Koronapandemian aikana sähköisiä palveluja on kehitetty ja lisätty sekä uusia palveluja on otettu käyttöön ratkaisuna toteuttaa

palveluita uudessa ja haasteellisessa tilanteessa. Sosiaalipalveluissa on käytetty paljon etävastaanottoja videoyhteyksin ja lisätty sekä etäryhmiä että puheluita. Koronapandemian aikana käyttöön otettu etäpalvelut pyritään pitämään kasvusuunnassa ja jatkossa joustavia palveluja voidaan tarjota entistä suuremmalle osalle asiakkaista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toteuttaminen etäpalveluna on kuitenkin mahdollista vain rajoitetusti.

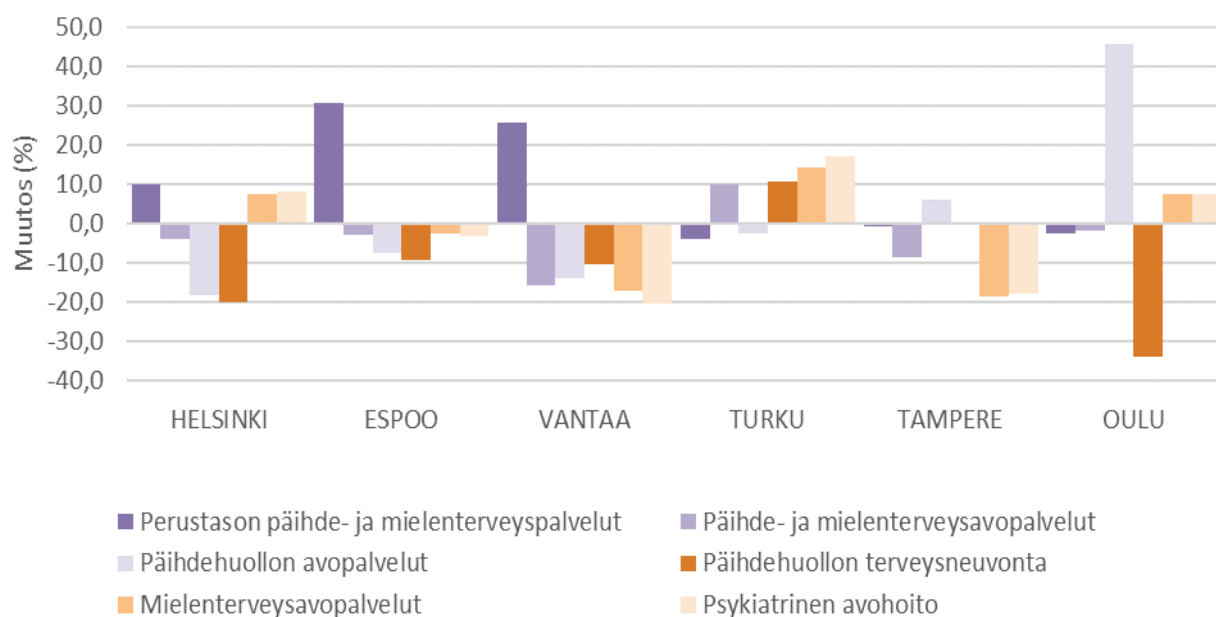
Koronapandemian muita vaikutuksia palveluiden järjestämiseen

Koronapandemialla on ollut vaikutuksia myös päihde- ja mielenterveyspalvelujen henkilöstöasioihin ja kehittämiseen. Henkilöstösiirtoja on tehty sosiaali- ja terveyspalveluihin muilta palvelualueilta. Osastojärjestelyissä tehtiin muutoksia esimerkiksi muutamalla päihdekuntoutusyksikkö tilapäisesti huumevieroitushoito-osastoksi ennakoiden vieroitushoidon kasvavaa tarvetta. Palvelumuotona on lisätty kadulle vietävää apua tarjoamalla ruokaa, käyttövälineitä, tietoa koronasta ja palveluista. Palveluiden osalta kotiin vietävän työn osuus kasvoi varsinkin korvaushoitolääkityksen järjestämisessä. Opioidikorvaushoidon arviointiprosessia ja aloituksia nopeutettiin ja korvaushoidon hoitokäytäntöjä muutettiin.

2.2 Koronapandemian vaikutukset asiakasmääriin ja suoritteisiin

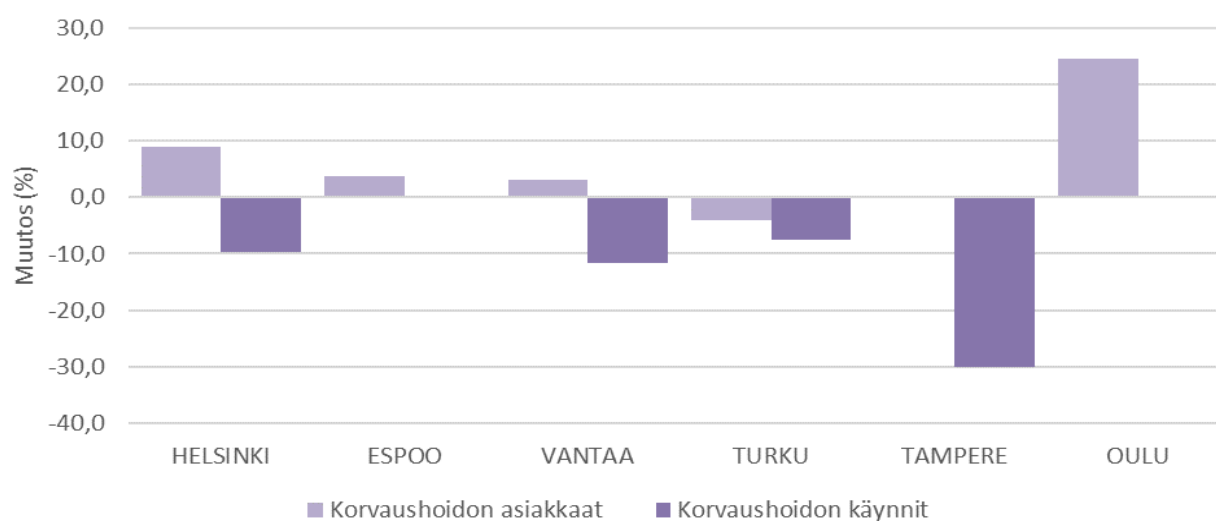
Koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ovat vaikuttaneet päihde- ja mielenterveyspalvelujen suoritteisiin laskevasti, mutta asiakasmäärissä ei ole merkittävää laskua. Esimerkiksi korvaushoidon osalta asiakasmäärät ovat nousseet ja käynnit vähentyneet. Avohuollon osalta vaikutukset näkyvät poliklinisten käyntien laskuna edellisvuoteen verrattuna, mutta perustason päihde- mielenterveyspalvelujen suoritelmäärät eivät ole laskeneet edellisvuoteen verrattuna. Etätoiminnan laajentunut käyttöönotto näkyy sähköisten kontaktien lisääntymisenä.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen käyntien osalta on haasteellista arvioida, ovatko koronapandemian vaikutukset olleet käyntejä lisääviä vai vähentäviä. Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen käyntien määrät ovat huomattavasti lisääntyneet vuoteen 2019 verrattuna Espoossa (+30,7 %), Vantaalla (+25,8 %) ja Helsingissä (+19,3 %), mutta laskeneet Turussa (-3,9 %), Oulussa (-2,3 %) ja Tampereella (-0,6 %). (Kuvio 1.). Päihde- ja mielenterveysavopalvelujen käynnit laskivat Turku lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa. Vuoteen 2019 verrattuna päihdehuollon avopalvelujen käynnit laskivat Helsingissä (-18,3 %), Vantaalla (-13,8 %), Espoossa (-7,4 %) ja Turussa (-2,4 %). Mielenterveysavopalvelujen käynnit laskivat Tampereella (-18,5 %), Vantaalla (-17,0 %) ja Espoossa (-2,3 %). Päihdehuollon terveysneuvonnan käynnit laskivat Turku lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa.

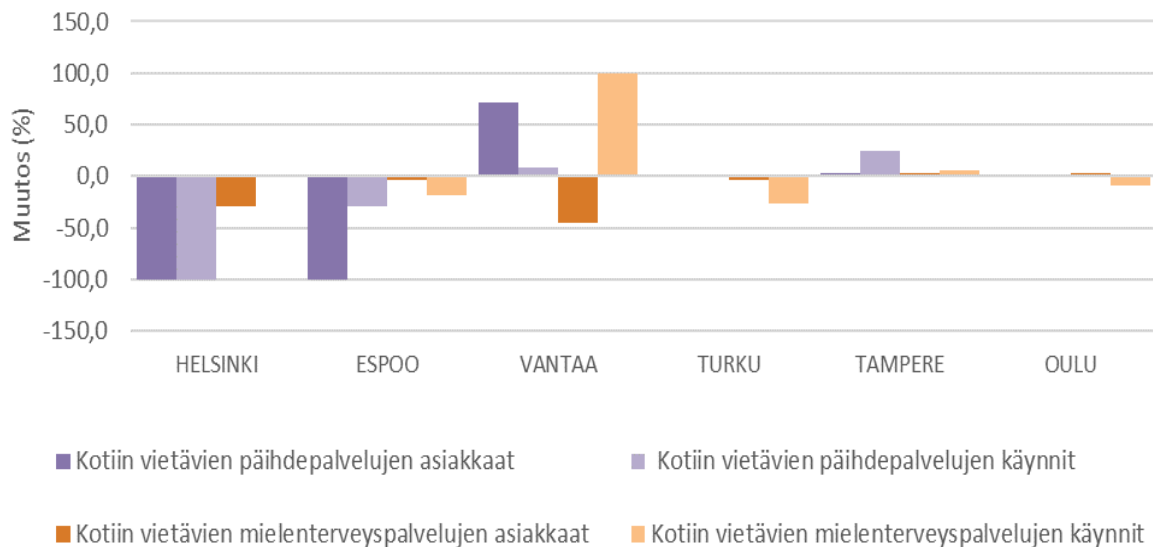
Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avohuollon käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.

Koronapandemia erilaiset vaikutukset asiakkaiden ja käyntien määriin tulevat esiin tarkasteltaessa korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrissä vuonna 2020 tapahtuneita muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Kuutoskaupungeissa korvaushoidon asiakasmäärät ovat laskeneet ainoastaan Turussa, mutta käyntien määrät ovat pääsääntöisesti laskeneet kaikissa kuutoskaupungissa. Helsingissä korvaushoidossa käyntien vähenemistä on aiheuttanut myös pitkävaikutteiseen injektio lääkeytykseen siirtyminen (Kuvio 2.). Korvaushoidon käyntien osalta vuonna 2020 muutosta edelliseen vuoteen oli Tampereella (-30,1 %), Vantaalla (-11,6 %), Helsingissä (-9,6 %), Turussa (-7,6 %), Oulussa (-0,1 %) ja Espoossa (+0,2 %).

Kuvio 2. Korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.

Tarkasteltaessa kuutoskaupungeissa päihde- ja mielenterveyspalveluiden kotiin vietävien palveluiden asiakkaiden ja käyntien määrissä vuonna 2020 tapahtuneita muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen pääkaupunkiseudun kunnat erottuvat muita kaupunkeja selvästi korkeammilla muutosprosentteilla (Kuvio 3.). Pääkaupunkiseudulla muutossuunta edelliseen vuoteen oli pääsääntöisesti laskeva lukuun ottamatta Vantaan kotiin vietävien päihdepalveluiden asiakkaiden ja kotiin vietävien mielenterveyspalveluiden käyntien osalta tapahtunutta huomattavaa kasvua. Asiakkaiden ja käyntien määrissä tapahtuneet muutokset ilmentävät koronapandemian erilaisia vaikutuksia niin alueiden kuin kaupunkienkin välillä.

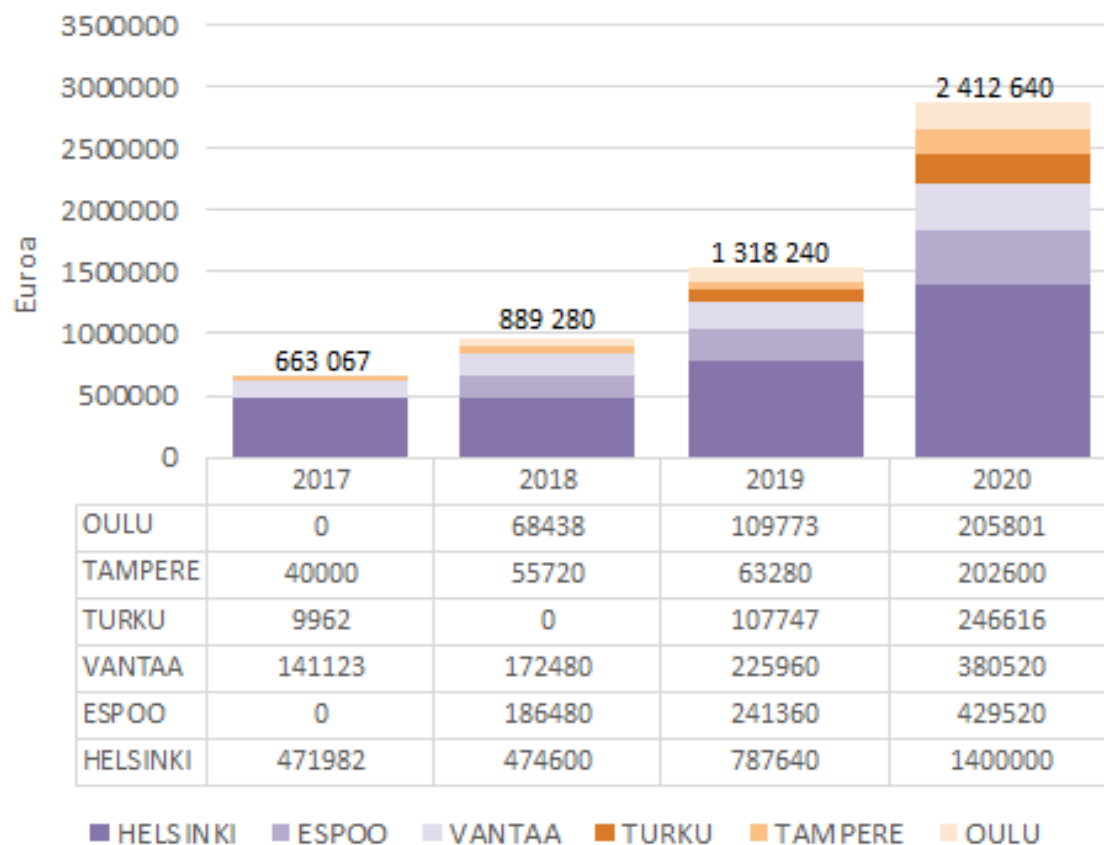

Kuvio 3. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuodesta 2019 vuoteen 2020.

2.3 Koronapandemian vaikutukset kustannuksiin

Koronapandemian aiheuttamat suoritteissa ja asiakasmäärissä tapahtuneet muutokset näkyvät palvelujen kustannuksissa. Kustannusvaikutusten arviointi ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Esimerkiksi yksikköhintoihin pohjautuva vuositrendien vertailu ei ole vuoden 2020 osalta mahdollista, koska henkilöstökustannukset pysyvät myös toiminnan ollessa suljettuna. Covid-19 tilastosten kustannuksia koskevien kirjausten järjestelmällisyyden osalta ei myöskään ole varmuutta. Koronapandemian todelliset kustannusvaikutukset näkyvät vasta viiveellä. Palveluvelkana esiin tulevia kustannusvaikutuksia on vielä vaikea arvioida.

Koronapandemian aikana etäyhteyksien ja sähköisten palveluiden käyttö sekä henkilökunnan työskentelyssä että asiakaskontakteissa on laajentunut ja monipuolistunut näkyen myös kustannusten muutoksissa. Nettiterapian kustannukset ovat kuutoskaupungeissa selkeästi kasvaneet vuonna 2020 edellisiin vuosiin verrattuna. (Kuvio 4.). Vuonna 2020 nettiterapian osuus psykoterapiakustannuksista oli Tampereella 87,1 %, Vantaalla 78,9 %, Helsingissä 68,2 %, Turussa 31,6 % ja Espoossa (30,4 %). (Laskenta perustuu liitteeseen 2.).

Kuvio 4. Nettiterapian kustannusten kehitys kuutoskaupungeissa vuosina 2017-2020.

2.4 Koronapandemian pysyvät vaikutukset

Koronapandemian pidemmän aikavälin vaikutuksia päihde- ja mielenterveyspalveluiden osalta on vaikea arvioida. Esimerkiksi kustannusvaikutusten osalta palveluiden suluista aiheutunutta viiveellä esiin tulevaa palveluvelkaa on vaikea ennakoida.

Merkittävin koronapandemian pysyvä vaikutus päihde- ja mielenterveyspalveluiden järjestämisessä on etäyhteyksien ja sähköisten palvelujen käytön laajentuminen. Asiakkaiden etäohjaaminen on käytössä myös jatkossa.

Pandemia suunnitelmassa on huomioitu sosiaalipalveluiden tarpeet. Ostopalvelu sopimuksiin on täsmennetty palveluntuottajien varautumistaso pandemian varalle.

3. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN TARVE KUUTOSKAUPUNGEISSA

Vaikka suurilla kaupungeilla on monia yhdistäviä piirteitä, eroavat ne myös osin toisistaan esimerkiksi väestön ikärakenteen ja sosioekonomisen aseman suhteen. Tiettyjä väestön taustatekijöitä onkin syytä huomioda verrattaessa kuntien järjestämiä palveluja ja niiden kustannuksia keskenään, sillä asukkaiden palvelutarpeet voivat olla erilaisia eri kaupungeissa. Tässä luvussa tarkastellaan huono-osaisuuden sekä päihde- ja mielenterveysongelmien ilmenemistä kuutoskaupungeissa.

Korkeampaa palvelutarvetta selittäviä tekijöitä on tunnistettu tutkimuksissa. Päihdeasiakkaiden osalta on havaittu, että etenkin raskaampien palvelujen tarve on korkeampaa kunnissa, joissa oli matalampi tulotaso, enemmän huono-osaisuutta ja mielenterveysongelmia sekä iäkkäämpiä asukkaita (Hirschovits-Gertz 2016, 202-203). Perusterveydenhuollossa muun muassa työvoiman ulkopuolisuus sekä pienituloisuus selittävät korkeampaa palvelutarvetta. Mielenterveyspalveluiden käyttöä taas on todettu selittävän edellä mainittujen ohella etenkin psykoosilääkkeiden käyttö ja mielenterveysperusteinen työkyvyttömyyseläke. (Vaalavuo, Häkkinen, Fredriksson 2013.) Lisäksi toimeentulotuen asiakkuus on usein yhteydessä muuta väestöä heikompaan hyvinvointiin, ja toimeentulotuen asiakkaiden onkin todettu käyttävän psykiatrian palveluita muuta väestöä useammin (Vaalavuo 2016). Näitä tuloksia vahvistaa myös tuore THL:n tutkimus (Vaalavuo, Haula & Bakkum 2020), jonka mukaan nuorilla toimeentulotukiasiakkailta on muihin saman ikäisiin verrattuna erityisen paljon mielenterveys- ja päihdeongelmia. Tutkimukset osoittavatkin, että hyvinvointiongelmien kasautuvat helposti ja päihdehaittoja esiintyy enemmän alemmissa sosioekonomisissa luokissa. Päihdeongelmat ja mielenterveyden häiriöt esiintyvät usein myös yhdessä.

Tällä tarkastelulla ei voida osoittaa yhteyksiä jonkin palvelun kustannusten ja korkeamman palvelutarpeen välillä. On myös huomioitava, että korkeammat kustannukset tai asiakasmäärät päihde- ja mielenterveyspalveluissa eivät kerro suoraan siitä, että jonkin kunnan väestöllä esiintyy yleisemmin mielenterveys- ja päihdeongelmia. Aktiivisempi käyttö voi myös ilmentää hyvää palvelutarjontaa ja että avun tarpeessa olevat hakeutuvat palvelujen piiriin.

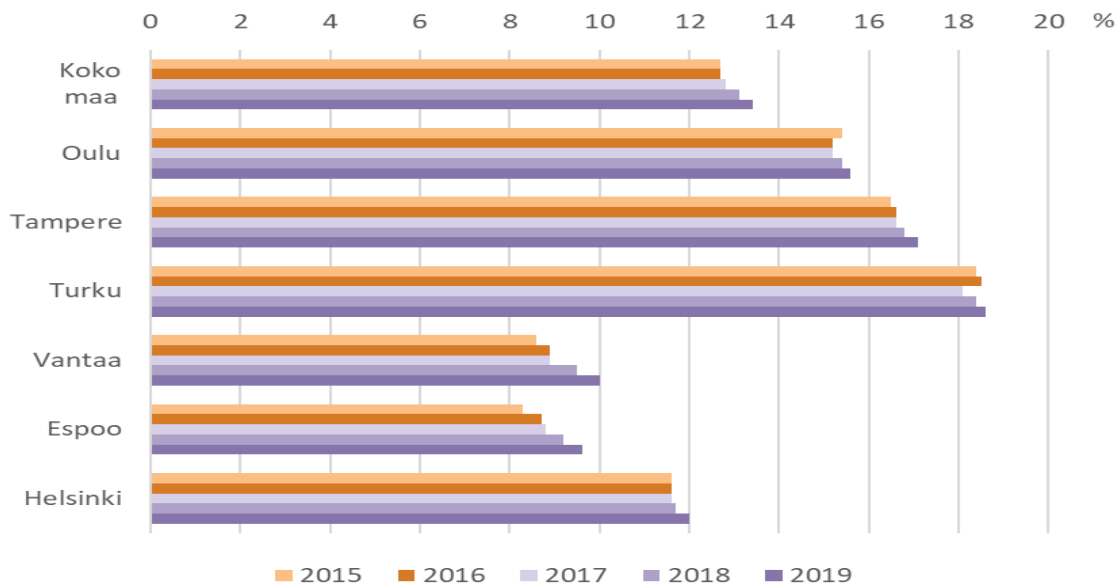
Vaikka iäkkäät henkilöt käyttävät sosiaali- ja terveyspalveluja enemmän, on havaittu, että ikä ei itsessään selitä päihdepalvelujen tai psykiatrian palvelujen käyttöä. Ikä kuitenkin oletettavasti korreloi muiden tekijöiden kanssa, jotka selittävät palvelujen käyttöä. (Vaalavuo ym. 2013, 31-35.) Kuutoskaupungeissa väestö on iäkkäintä Turussa ja Tampereella. Espoossa, Vantaalla ja Oulussa taas on muita kaupunkeja vähemmän ikäihmisiä. Helsinki on ikärakenteeltaan kuutoskaupunkien keskita-
soa. (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Väestön jakautuminen (%) eri ikäryhmiin kuudessa suurimmassa kaupungissa vuonna 2020

Ikärakenne 31.12.2020:					
	0-6 v. %	7-17v. %	18 - 64 v. %	65 v. - %	85 v. - %
Helsinki	7 %	10 %	66 %	17 %	2 %
Espoo	9 %	14 %	63 %	15 %	2 %
Vantaa	8 %	13 %	64 %	15 %	1 %
Turku	6 %	9 %	64 %	21 %	3 %
Tampere	6 %	10 %	65 %	19 %	3 %
Oulu	8 %	14 %	62 %	16 %	2 %

Lähde: Tilastokeskus

Kunnan pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä (Kuvio 5). Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon mediaanista. Pääkaupunkiseudun kunnissa pienituloisuusaste on muita kuutoskaupunkeja selvästi matalampi. Helsingissä pienituloisten osuus asukkaista on kuitenkin korkeampi kuin Espoossa ja Vantaalla. Yleisintä pienituloisuus on Turussa, missä on myös kuutoskaupunkien ikääntynein väestö. Turun pienituloisuusaste on kaksinkertainen Espoon ja Vantaan vastaavaan verrattuna. Pääkaupunkiseudun kaupungeissa asutokunnat ovat keskimäärin suurituloisempia, mutta alueen sisäiset tuloerot ovat myös suurempia: seutukunnittain tarkasteltuna Suomen korkeimmat tuloerot ovat Helsingin seudulla, missä suhteellisia tuloeroja ilmentävä käytettävistä rahatuloista laskettu gini-kerroin oli 30,8, kun koko maassa vastaava luku oli 27,7.

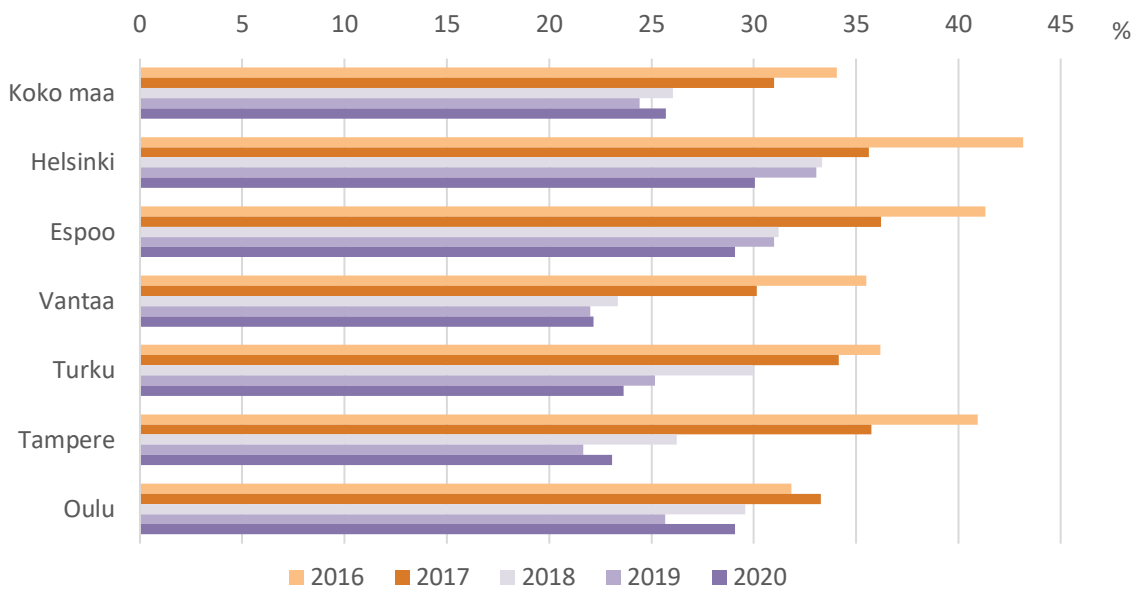

Lähde: THL / Sotkanet 15.4.2021

Kuvio 5. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (%) kaikista alueella asuvista henkilöistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosina 2015-2019

Erityisesti toimeentulotuen pitkäaikainen käyttö kertoo köyhyydestä, sillä toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Toimeentulotuen tarpeen pitkittyminen oli yleisintä Vantaalla, Helsingissä ja Tampereella. Myös Turussa ja Espoossa osuus ylitti koko maan tason. Harvinaisinta pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa eläminen oli Oulussa. Aikuissosiaalityön Kuusikko-työryhmän tarkastelusta (Forsell 2019, 16–17) selviää, että pääkaupunkiseudun kunnissa täysin tulottomien tai vain verottomia tuloja saaneiden perustoimeentulotuen asiakkaiden osuus on muita kuutoskaupunkeja hieman korkeampi. Etenkin alle 25-vuotiaiden tulottomien toimeentulotuen varassa elävien nuorten osuus on korkeampi verrattuna pääkaupunkiseudun ulkopuolisiin kaupunkeihin. Tulottomuutta selittävät esimerkiksi työttömyysturvan odotusaika ja karenssit, mutta taustalla voi olla myös muita syitä, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia tai asunnottomuutta.

Pitkäaikaistyöttömyys heikentää taloudellista tilannetta ja hyvinvointia. Toisaalta heikentynyt terveys ja etenkin päihde- ja mielenterveysongelmat saattavat lisätä työttömyyden riskiä ja johtaa pitkittyneeseen työttömyyteen. Korkeimmillaan pitkäaikaistyöttömyys oli useimmissa kaupungeissa vuoden 2016 lopussa. Vaikka osuudet ovat Tampereella ja Oulua lukuun ottamatta pysyneet laskussa, on osassa kuutoskaupunkeista pitkäaikaistyöttömyys jäänyt selvästi korkeammalle tasolle kuin muualla Suomessa. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömiä on suhteessa eniten helsinkiläisten työnhakijoiden joukossa. (Kuvio 6.).

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 6. Pitkäaikaistyöttömien osuus (%) kaikista työttömistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosien 2016-2020 lopussa

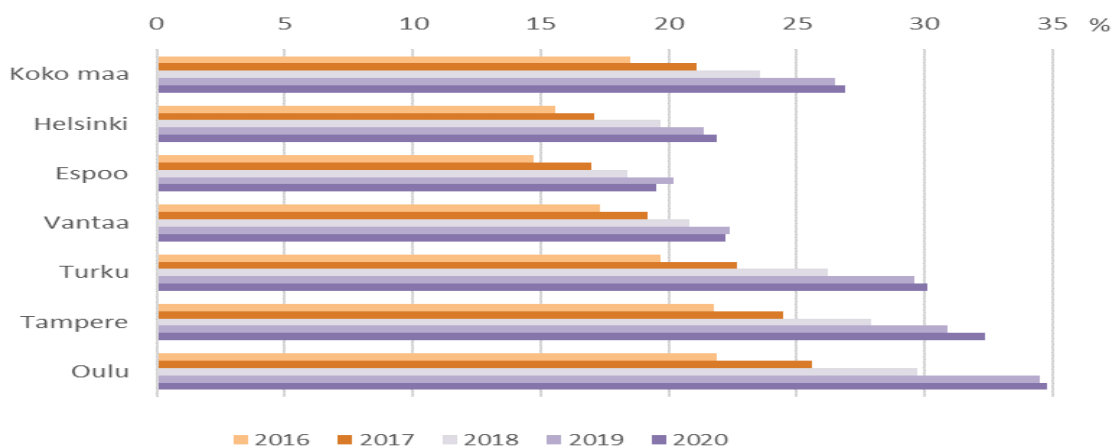
Asunnottomuutta voidaan pitää olosuhteena, joka ilmentää äärimmäistä huono-osaisuutta. Muiden sosiaalisten syiden ohella tyypillisesti päihde- ja mielenterveysongelmat lisäävät asunnottomuuden riskiä. Asunnottomuus on keskittynyt etenkin suuriin kaupunkeihin. Koko maan asunnottomista 69 prosenttia asui kuutoskaupungeissa vuonna 2020 ja kolmannes kaikista Suomen asunnottomista asui Helsingissä (Forsell 2020, 5). Helsingissä oli 2,6 asunnottomia tuhatta asukasta kohti vuonna 2020, kun Oulussa vastaava lukumäärä oli 0,6. (Kuvio 7.). Oulun muita kuutoskaupunkeja parempaa asunnottomuustilannetta selittää osaltaan kaupungin hyvä vuokra-asuntotilanne sekä kohtuullinen vuokrataso (Forsell 2020).

Lähde: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Kuvio 7. Asunnottomien yksinasuvien määrä 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2018-2020

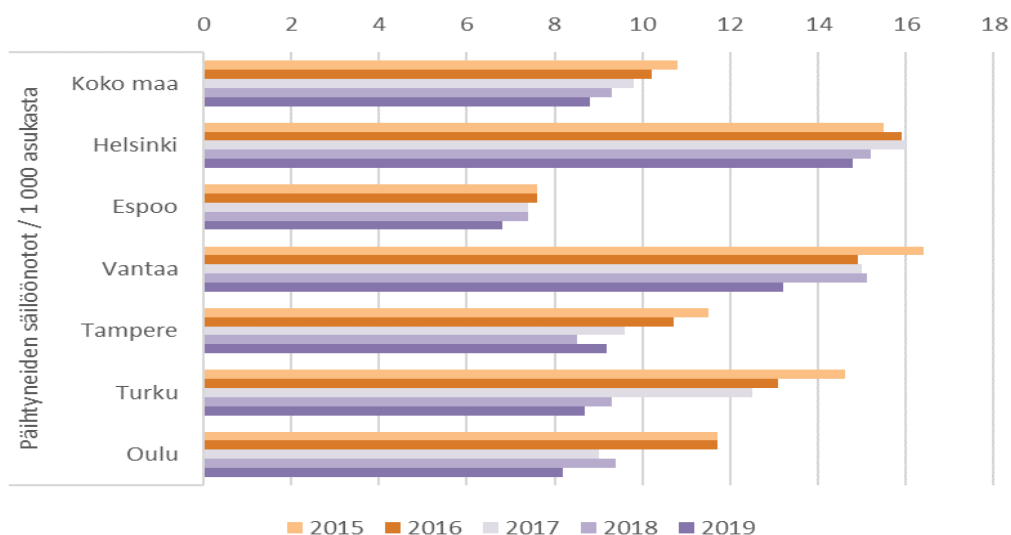
Mielenterveysongelmien yleisyys Oulussa, Tampereella ja Turussa verrattuna pääkaupunkiseudun kaupunkeihin näkyy myös, kun tarkastellaan mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrää. Mielenterveysongelmien vuoksi sairauslomalla oleminen on lisääntynyt kaikissa kaupungeissa (Kuvio 8.). Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita on kuitenkin suhteessa vähemmän kuin koko maassa ja pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa suurissa kaupungeissa.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 8. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä kohden kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2016-2020.

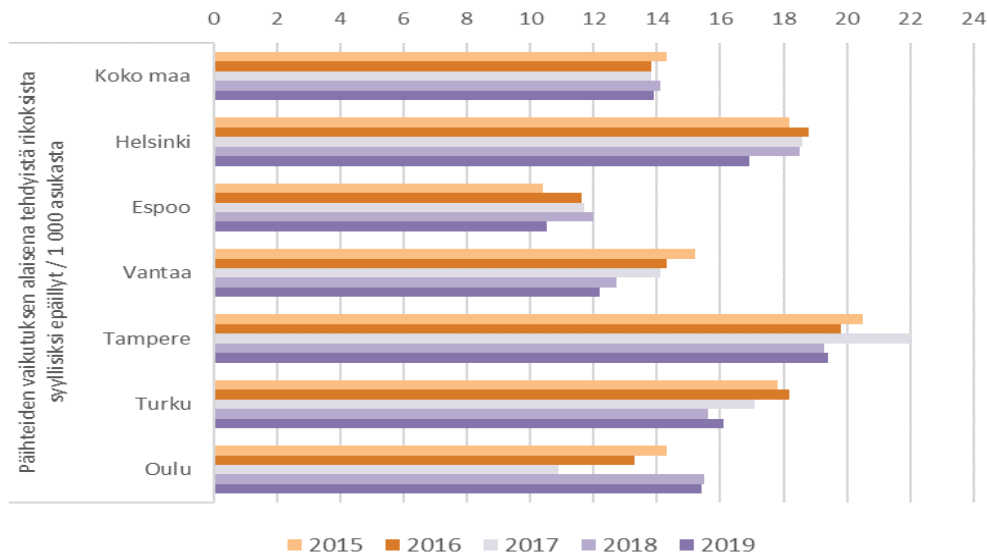
Päihteisiin liittyvän rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen esiintyminen voi ilmentää päihdehaittojen yleisyyttä ja päihdepalvelujen tarvetta kunnassa. Päihtyneiden säilöönottoja oli selvästi enemmän Helsingissä ja Vantaalla kuin muissa suurissa kaupungeissa (Kuvio 9.). Vuoteen 2015 verrattuna säilöönnotot ovat kaikissa kuutoskaupungeissa laskeneet.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 9. Päihtyneiden säilöönnotot 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.

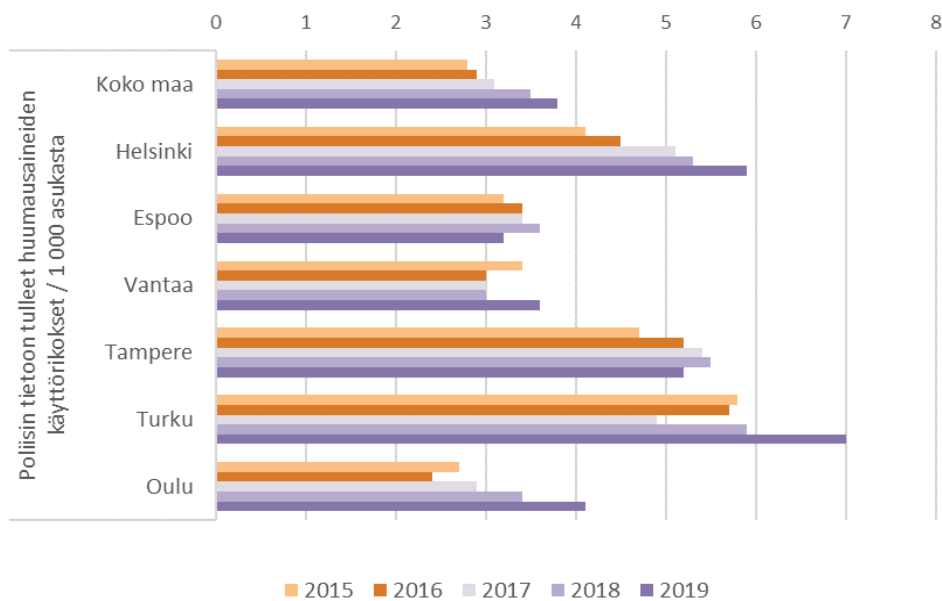
Päihtyneenä tehdyistä rikoksista epäiltyjä oli runsaimmin Tampereella ja Helsingissä. (Kuvio 10.). Vuodesta 2015 asukasta kohden lasketut osuudet ovat Oulua ja Espoota lukuunottamatta kuutos-kaupungeissa laskeneet. Koko maan tasoon verrattuna osuudet olivat pienempiä Espoossa ja Vantaalla.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 10. Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.

Huumausainerikoksissa osuudet ovat päihtyneiden säilöönottoja ja päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista epäiltyjen osuuksia pienempiä. Suhteessa väestöön huumeiden käyttörikoksia oli eniten Turussa, Tampereella ja Helsingissä. Koko maan tasoon verrattuna osuudet olivat pienempiä Espoossa ja Vantaalla. (Kuvio 11.)

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 11. Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2015-2019.

4. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET

Kunnat järjestävät palveluja päihde- tai mielenterveysongelmaisille sosiaalihuollossa, perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Palvelujen toteuttamistavat vaihtelevat kunnissa. Palveluja tuotetaan kuntien omana palveluina, sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymien toimintana, säätiöiden, järjestöjen ja yksityisten yritysten kanssa, kumppanuussopimuksilla tai yhdistettyinä mielenterveys- ja päihdetyön palveluina (HE 164/2014 vp, s. 30).

Tässä luvussa tarkastellaan päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuutta – miten asiakkaat si-
joittuvat kokonaiskuvassa eri palveluihin ja millainen on palvelujen kustannusrakenne. Alkuun ku-
vataan, miten kussakin kaupungissa palvelut on organisoitu ja miten asiakas ohjautuu palveluihin.

4.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää aikuisikäis-
ten tarvitsemat psykiatrisen erikoissairaanhoidon, päihdehuollon sekä asunnottomien ja mielenter-
veys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelut. Osa palveluista on ns. matalan kynnyksen palvelua
ja osaan palveluista hakeudutaan lähetteellä. Osan psykiatrisesta erikoissairaanhoidosta tuottaa
HUS erillisen työnjakosopimuksen perusteella.

Helsingissä se työntekijä, jonka luo asiakas tai potilas ensimmäistä kertaa hakeutuu, vastaa palvelu-
ja hoitoonohjauksesta. Periaatteena on, että jokaiselle asiakkaalle ja potilaalle nimetään hänen ko-
konaishoidostaan ja -palvelustaan vastaava työntekijä. Työntekijän nimi kirjataan myös asiakas- ja
potilasasiakirjoihin. Erillisessä yksikössä keskitetysti järjestettyä asiakas- ja palveluohjausta ei ole.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluja
nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveyspalvelujen tulosityksikköä. Mielenterveys- ja päihdepal-
veluissa painotetaan avopalvelujen ensisijaisuutta. Henkilöstö tekee integroidusti mielenterveys- ja
päihdetyötä.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien hajasijoitettujen avopalvelujen koko-
naisuutta kutsutaan MTP-klinikaksi. Se tuottaa sairaanhoitajien ja psykologien vastaanottoimin-
taa aikuisille ja nuorille. Lisäksi MTP-klinikalta tuotetaan asiakkaiden koteihin vietävää kuntoutta-
vaa tukea. MTP-klinikalla hoidetaan pääsääntöisesti lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihde-
ongelmia. Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa avopalveluihin ei tarvita läheteitä. Ajan voi
varata sähköisesti, puhelimitse tai jonottamalla niin sanotun matalan kynnyksen vastaanotolle.
MTP-klinikan lääkäriresurssit järjestetään yhdessä terveysasematoiminnan kanssa. Vaikeat mielen-
terveys- ja päihdeongelmat hoidetaan erikoissairaanhoidossa, jonka tuottaa Helsingin ja Uuden-
maan sairaanhoitopiiri (HUS).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue järjestää laitospieroitushoitoa pääsääntöi-
sesti omana toimintana. Espoossa on yksi 16-paikkainen vieroitushoito-osasto, selviämishoi-
toasema sekä päihteiden käyttäjien sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki. Näihin palveluihin ei
tarvita läheteitä. Päihteitä käyttävät asunnottomat voivat hakeutua sosiaalihuoltolain mukaiseen
tilapäiseen majoitukseen Olarinluoman vastaanottokotiin.

Espoo järjestää perusterveydenhuollon tasaisen opioidikorvaushoidon kokonaan ostopalveluna.
Palvelu on kilpailutettu vuonna 2018. Kaikki alkaneet perustason hoidot on pystytty järjestämään
hoitotakuun puitteissa. Korvaushoidossa olevien määrän vuosittainen vaihtelu selittyy hoidon päät-
tymisillä suunnitellusti tai suunnittelemattomasti, paikkakunnan vaihdoilla tai muilla vastaavanlai-
silla syillä. Vuonna 2020 perusterveydenhuollon tasolla opioidikorvaushoidossa oli 279 asiakasta.

Päätökset ja ohjaus päihdehuollon kuntouttavaan laitoshoidon tehdään avopalveluissa. Opioidikorvaushoidon sekä sosiaalihuoltolain 21§ mukaisiin asumispalveluihin päätökset tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Valtaosa edellä mainituista palveluista järjestetään Espoossa ostopalveluina.

Espoo järjestää mielenterveyskuntoutujien palveluasumista ja tehostettua palveluasumista ostopalveluna. Asiakasohjaus tekee päätökset näihin palveluihin sosiaalihuoltolain 21§ mukaisesti.

Vantaalla päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluyksikkö kuuluu terveyspalvelujen palvelualueeseen ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumisen palvelut kuuluvat perhepalvelujen palvelualueeseen. Vuoden 2020 alusta päihde- ja mielenterveyspalvelujen palveluyksikkö organisoitui neljään linjaan neljän esimiehen alaisuuteen: Perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin kuuluu terveysasemien, opiskeluterveydenhuollon ja Peijaksen päivystyksen sairaanhoitajien vastaanottotoiminta, kokemusasiantuntijan palvelut ja ehkäisevän päihdetyön yksikkö. Kuntouttaviin päihdepalveluihin kuuluu kaksi päihdepoliklinikkaa ja peliklinikan palvelut. Huumehoitopalveluihin kuuluu opioidikorvaushoidon palveluihin erikoistunut päihdepoliklinikka, terveysneuvontapisteet ja ostopalvelutiimi. Vieroitushoitopalveluihin kuuluu päihdevieroitusyksikkö ja kotiin annettavien palveluiden yksikkö. Päihdepalvelut ml. asumispalvelut siirtyivät potilastietojärjestelmä Apottiin helmikuussa 2020. Mielenterveyspalvelut ovat käyttäneet Apottia keväästä 2019 alkaen.

Vuonna 2020 asumispalvelut kuului Perhepalvelujen alaisuudessa Aikuisten sosiaalipalveluihin. Asumispalvelujen päällikkö johtaa asumispalveluja. Päihdekuntoutujien ja asunnottomien asumisyksiköt on koottu yhteen linjaan. Asunnottomien sosiaalityö, mielenterveyskuntoutujien sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus sekä kaupungin mielenterveyskuntoutujien asumisyksiköt on koottu toiseen linjaan. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja tuotetaan sekä omana toimintana, että ostopalveluna.

Kaikki mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen hankitaan ostopalveluna. Tuettu asuminen päihdekuntoutujille ja mielenterveyskuntoutujille tai vastaavaa tukea tarvitseville ja asunnottomille tuotetaan osittain kaupungin omana toimintana ja hankitaan osittain sopimuskumppaneilta: Asunto ensin tyyppistä tuettua asumista, päihtetöntä asumista asumisyksiköissä ja yksikkömuotoista ja hajasijoitettua asumista sekä omana toimintana, että ostopalveluna. Kuusikkoraportissa keskitytään kuvaamaan päihde- ja mielenterveyskuntoutujille tarjottua asumista. Lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien hoito järjestetään terveyspalvelujen tulosalueella terveysasemilla ja päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon tuottaa HUS. Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pidempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat aikuissosiaalityön asumispalveluiden asiakkaita. Osa palveluista on matalan kynnyksen palvelua ja osaan palveluista haudutaan läheteellä.

Päihdehuollon avo- ja vieroitushoitopalvelut tuotetaan pääasiassa omana toimintana. Opioidikorvaushoidon avohoidosta noin puolet hankitaan ostopalveluna. Kuntouttava laitoshoidon tuotetaan kokonaan ostopalveluna. Omien palvelujen lisäksi hankitaan asumispalveluja ja kotiin annettavia avopalveluja. Kaikki mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen hankitaan sopimuskumppaneilta tai suoraostoina. Tuettua asumista asumisyksiköihin on omana toimintana. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Asumisyksiköissä järjestettävää tuettua asumista ja kotiin vietävää tukea ostetaan myös sopimuskumppaneilta.

Turussa päihde- ja mielenterveyspalveluiden kustannuksista ostopalveluiden osuus on noin 90 prosenttia. Perustason mielenterveys- ja päihdehoito tapahtuu terveysasemilla sekä sosiaalitoimistoissa. Integroitua palveluohjausta ja lyhytaikaista hoitoa on saatavissa terveysasemien yhteydessä toimivan mielenterveys- ja päihdetiimin kautta. Huumeidenkäyttäjien terveysneuvonta ja päihdeidenkäyttäjien päiväkeskustoiminta tuotetaan omana palveluna.

Kaupungin omia asumispalveluita ovat päihtyneiden tilapäismajoitus, päihdehuollon palveluasumisyksikkö, päihdehuollon päivätoimintakeskus sekä tukiasunnot päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluista Turku tuottaa osan itse. Omiin asumispalveluihin ohjaututaan ottamalla yhteyttä yksikön vastaavaan tai sosiaalityöntekijän ohjaamana. Ostettuihin asumispalveluihin hakeudutaan joko läheteellä (mielenterveyskuntoutujat) asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikköön tai yksikön arviointitiimin kautta (päihdekuntoutujat). Asumis- ja päihdepalveluiden yksikön sosiaalityöntekijät vastaavat keskitetysti päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden asiakasohjauksesta ja päätöksenteosta yhdessä lähetettävien tahojen kanssa sekä toimivat asumispalveluyksiköihin sijoittuvien asiakkaiden vastuusosiaalityöntekijöinä.

Päihdehuollon avopalveluita, selviämisasemapalveluita ja vieroitushoitopalveluita Turun kaupunki ostaa A-klinikka Oy:ltä. A-klinikalle avokuntoutukseen pyrkivä asiakas voi varata itse ajan.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoidon ostetaan kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asiakasohjauksen laituskuntoutukseen tekee sosiaali- ja terveystieteiden ja päihdepsykiatrian edustajista koostuva moniammatillinen päihdetiimi, jonne oma vastuusosiaalityöntekijä kokoaa tarvittavat lähteet. Palveluohjauksesta ja päätöksistä vastaa asiakkaan sosiaalityöntekijä. Opiaattikorvaushoidon arviointi ja hoito toteutetaan erikoissairaanhoidon sairaanhoitopiirin riippuvuuspsykiatrialla. Lisäksi riippuvuuspsykiatria järjestää avohoidon ja laitoshoidon kaksoisdiagnoosipotilaille.

Sairaanhoitopiirin alaisen yhteispäivystyksen yhteydessä toimii Mielenterveys- ja päihdeyksikkö, johon ohjaututaan akuutisti yhteispäivystyksen kautta. Mielenterveys- ja päihdeyksikkö palvelee potilaita, joilla on äkillinen mielenterveyden kriisi, muu psyykkisesti erityisen kuormittava tilanne tai päihteiden käyttöön liittyvä kriisitilanne.

Tampereella viime vuosina on kehitetty avohoidon monimuotoisuutta kuten mielenterveys- ja päihdetyön integraatiota ja matalan kynnyksen palveluja. Viime vuonna on erityisesti kehitetty päihdehuollon avopalveluiden toteuttamisen toimintamalleja.

Kaupungin oman toiminnan palvelukokonaisuuteen kuuluva psykiatrinen avohoidon sisältää matalan kynnyksen palvelut, psykiatrian poliklinikat ja päihdekeskuksen, liikkuvat palvelut sekä päiväsaaralatoiminnan. Palveluihin kuuluu myös kaksi psykogeriatrasta osastoa. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelut ostetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä. Lisäksi Tampereen kaupungin palveluihin kuuluu sekä päihdehuollon avo- että laitostarkkaisuhoito, asumispäivystys ja siihen liittyvät asumispalvelut, päihtyneiden päivätoimintakeskus sekä seutukunnallinen selviämishoitoasema.

Tampereen perusterveydenhuolto (terveysasemat ja opiskelijaterveydenhuolto) hoitaa sovitun porrasteisuuden mukaisesti lievät ja keskivaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat. Terveysasemilla toimivat mielenterveystiimit (psykiatriset sairaanhoitajat ja psykologit), joille potilaat ohjataan terveysaseman lääkäreiden toimesta. Mielenterveystiimit ja perusterveydenhuollon toimijat saavat työhönsä tukea Mielenterveys- ja päihdepalveluiden (MTPP) konsultaatiopsykiatrilta.

Tampereen kaupungin mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä PSHP:n psykiatrian toimialueen yhdistymisen valmistelu jatkui vuoden 2020 ajan. Tampereen kaupungin ja PSHP:n psykiatrian yhdistymishankkeen visiona on turvata pirkanmaalaisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saavuus, laatu ja resurssit pitkälle tulevaisuuteen yhdistämällä avo- ja sairaalahoito sekä etenemällä kohti maakunnallista kokonaisuutta. Yhdistyminen toteutui 1.1.2021.

Nuorisovastaanoton mielenterveyspalveluissa Lyhty hoitaa 13 - 25 -vuotiaita nuoria, joilla on esimerkiksi masennusta ja ahdistuneisuutta. Nuorten päihdepalvelu Nuppo auttaa 13 - 25 -vuotiaita nuoria, joilla on päihdeongelmia.

Vuonna 2020 aloittivat päihdepalveluiden avo - ja laitoshoidon uudet ostopalveluntuottajat toimintansa. Sopimus tuli voimaan 1.1.2020 avohoidon ja vieroituksen palveluiden osalta. Laitoskuntoutuksen sopimuskausi alkoi 4.4.2020. Avopäihdepalveluiden hankinta sisältää yksilö- ja ryhmämuotoisen sekä kokopäiväisen kuntoutuksen. Verkkomuotoisella avopäihdepalvelulla pyritään vastaamaan yhä kasvavaan kysyntään digitaalisista palveluista.

Lisäksi Tampere hankkii ostopalveluina terveysneuvonnan, korvaushoidon ja psykososiaalisen kuntoutuksen sisältäviä avohuumehoidon palveluita.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden ostopalveluihin hakeudutaan sosiaalityön tekemän palvelutarpeen arviointiin perustuvalla palvelupyynnöllä. Keskitetyn asiakasohjauksen tehtävänä on yhteistyössä lähettävän tahon kanssa osoittaa asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaava palvelu ja arvioida myönnettävän palvelun kesto. Asiakasohjaus ohjaa ja neuvoo yhteistyötahoja päihdehoitoon ja asumispalveluihin hakeutumisesta. Sosiaalityön palveluiden lisäksi asiakas voi hakeutua myös terveydenhuoltoon hoidon tarpeen arviointiin. Vastaanotto toiminnan terveysasemilla toteutuvaa päihdehoitoa voidaan tehostaa ohjaamalla asiakas terveysasemalta kiireelliseen vieroitushoitoon tai perushoitoa tehostavaan päihdehuollon avopalveluun.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielen terveyden ongelmia, konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoidoa. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Kaupungissa on oma erikoissairaanhoidon mielenterveysavohoido, jossa hoidetaan aikuisten ja lasten- sekä nuorten (Lanu) erikoissairaanhoidoa vaativat mielenterveysongelmat. Painopisteenä Oulussa on viedä mielenterveys- ja päihdepalveluita hyvinvointikeskuksiin, jossa erityispalvelut tukevat perustason toimintaan mm. konsultoimalla ja työparityöskentelyllä.

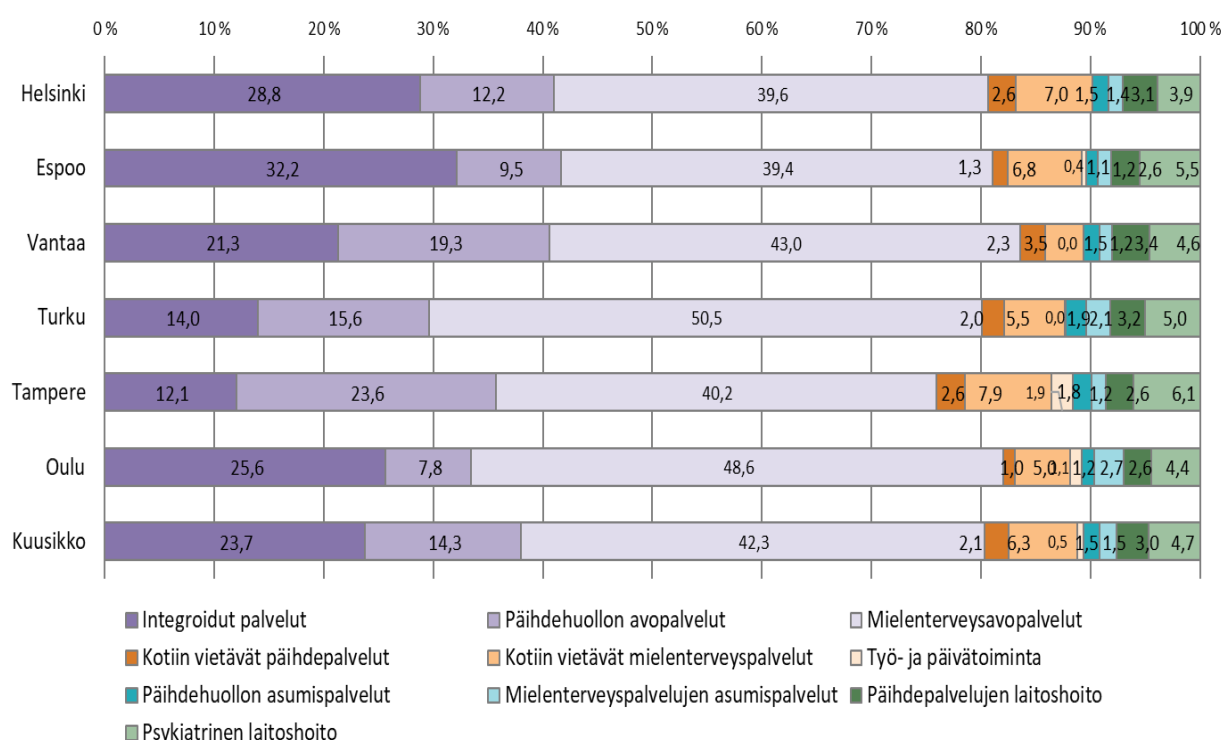
Oulussa toimii virka-aikana yhteinen mielenterveys- ja päihdepäivystys. Lisäksi Oulun seudun yhteispäivystyksessä toimii kaupungin kriisi- ja sosiaalipäivystys, jossa työskentelee aktiivisuudessa sosiaalityöntekijä ja hänen työparinaan psykiatrinen sairaanhoitaja. Oulun seudun yhteispäivystyksessä toimii ilta-aikaan myös mielenterveyspalveluiden psykiatrinen sairaanhoitaja, joka arvioi mielenterveys- ja päihdeasiakkaita.

Päihdehoito järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Näissä yksiköissä hoidetaan kaiken ikäisten päihdeongelmat. Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään kaupungin omana toimintana. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan arkisin omalla asuinalueella. Kanta-Oulun alueelle lisättiin syksyllä 2019 toinen korvaushoitopiste palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi ja yksittäisen korvaushoitopisteen asiakasmäärän kohtuullistamiseksi.

Päihdelaitoshoidoa järjestetään päihdekliniikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Psykiatrinen laitoshoido toteutetaan PPSHP:n toimesta kaikille ikäryhmille. Lisäksi PPSHP tuottaa psykiatrisia avohoitopalveluita lapsille, nuorille ja aikuisille. Päihdelaitoskuntoutus toteutetaan ostopalveluna.

4.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden sijoittuminen palvelujärjestelmään

Kuviossa 12. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärien osuuksien jakautuminen eri palveluihin. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, joten eri palvelujen asiakasmäärät ovat suurempia kuin yksittäisten asiakkaiden kokonaismäärä. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Suurin osa kaikista päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttäneistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli kuutoskaupunkien tasolla 42,3 prosenttia kaikista asiakkaista. Toiseksi suurin osuus, 23,7 prosenttia kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla oli 14,3 prosenttia. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidossa oli 3,0 prosenttia ja psykiatrisessa osastohoidossa 4,7 prosenttia asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla.

Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2020

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakas kertaalleen -tietoa ei saada. Sama asiakas voi sisällyä usean palvelun asiakasmäärään.

4.3 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset

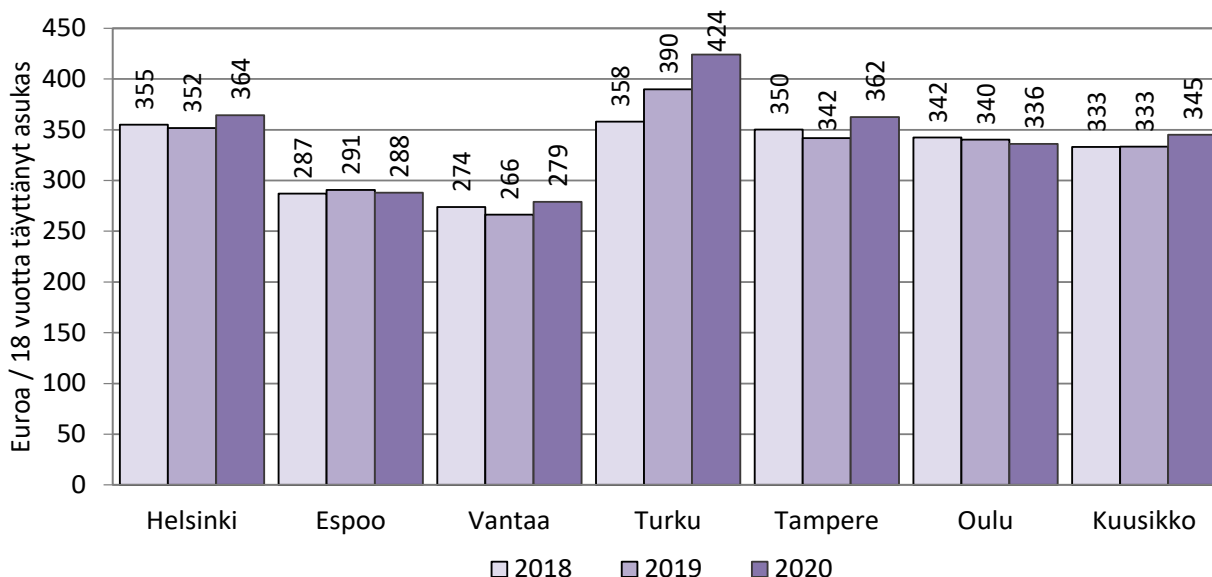
Taulukossa 2. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset sekä niiden jakautuminen integroituihin palveluihin, päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla kokonaiskustannukset vuonna 2020 olivat 515,6 miljoonaa euroa, mikä on 4,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset kasvoivat Turussa (+9,8 %), Tampereella (+7,4 %) Vantaalla (+6,5 %), Helsingissä (+3,9 %), Espoossa (+0,2 %) ja Oulussa (+0,2 %).

Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (milj. €)	198,9	65,5	52,6	70,1	73,5	54,9	515,6
Integroitujen palvelujen kustannukset (milj. €)	13,6	5,8	3,0	5,3	3,5	2,1	33,4
Päihdepalvelujen kustannukset (milj. €)	55,8	14,4	12,9	15,0	15,2	9,8	122,9
Mielenterveyspalvelujen kustannukset (milj. €)	129,5	45,3	36,8	49,8	54,8	43,1	359,3
Kokonaiskustannukset (%)							
Integroitujen palvelujen kustannukset (%)	6,9	8,9	5,6	7,6	4,8	3,8	6,5
Päihdepalvelujen kustannukset (%)	28,0	22,0	24,5	21,3	20,6	17,8	23,8
Mielenterveyspalvelujen kustannukset (%)	65,1	69,2	69,9	71,1	74,6	78,4	69,7
Muutos 2019–2020 (%)							
Kokonaiskustannukset	3,9	0,2	6,5	9,8	7,4	0,1	4,5
Integroitujen palvelujen kustannukset	-2,1	26,6	5,5	19,1	30,4	-0,9	9,0
Päihdepalvelujen kustannukset	2,2	-1,1	10,4	4,9	8,0	10,4	4,2
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	5,4	-2,0	5,3	10,5	6,0	-1,9	4,2

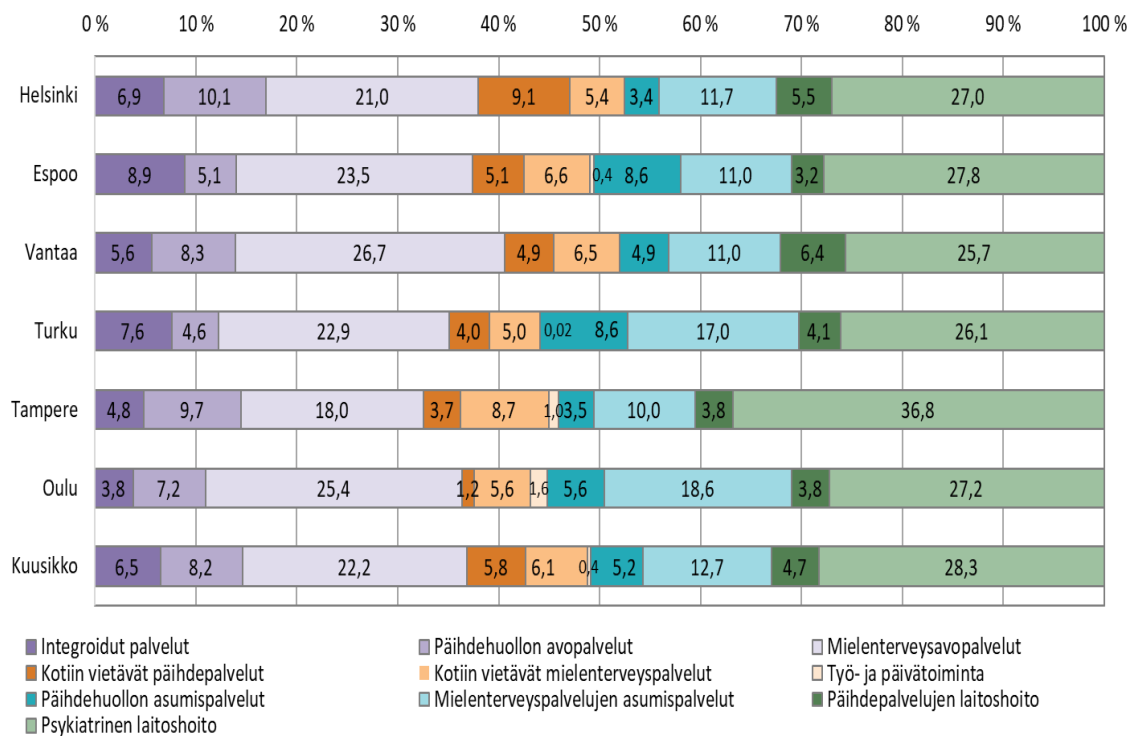
*Huom. Nuorisoasemien asiakkaat sisältyvät ainoastaan kokonaisasiakasmäärään

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 345 euroa 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2020 (Kuvio 13). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Vantaan 279 euron ja Turun 424 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Tampereella, Helsingissä ja Vantaalla ja laskivat muissa kaupungeissa. Verrattuna vuoteen 2018 asukaskohtaiset kustannukset ovat nousseet Oulua lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa.

Kuvio 13. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2018–2020

Kuvio14. ilmentää, kuinka päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuksista noin puolet muodostuu laitoshoidon ja asumispalvelujen järjestämisestä. Psykiatrisen laitoshoidon kulut muodostivat kuutoskaupunkien tasolla suurimman yksittäisen kustannusosuuden, 28,3 prosenttia kokonaiskustannuksista vuonna 2020. Mielenterveysavopalvelujen osuus kuutoskaupunkien tasolla oli 22,2 prosenttia. Kolmanneksi suurin osuus kokonaiskustannuksista muodostuu mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannuksista, joiden osuus on kuutoskaupunkien tasolla 12,7 prosenttia.

Kuvio 14. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2020

Taulukossa 3. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain sekä niiden jakautuminen kunnan itse tuottamiin ja ostopalveluna tuotettujen palvelujen kustannuksiin. Kokonaiskustannusten tasolla ostopalvelujen osuus vaihteli Helsingin 40,7 prosentin ja Turun 92,4 prosentin välillä vuonna 2020.

Taulukko 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2020

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset yhteensä, €	198 892 820	65 479 624	52 624 543	70 126 222	73 499 153	54 947 106	515 569 469
Josta omien palvelujen osuus, %	59,3	22,1	18,4	7,6	39,3	40,0	38,5
Josta ostopalvelujen osuus, %	40,7	77,9	81,6	92,4	60,7	60,0	61,5
Integroidut palvelut, €	13 638 857	5 820 995	2 956 863	5 344 427	3 543 962	2 071 270	33 376 373
Josta omien palvelujen osuus, %	49,7	73,2	41,7	17,2	51,0	100,0	51,1
Josta ostopalvelujen osuus, %	50,3	26,8	58,3	82,8	49,0	0,0	48,9
Avopalvelut, €	61 916 234	18 682 680	18 407 550	19 286 529	20 375 434	17 911 754	156 580 181
Josta omien palvelujen osuus, %	75,7	6,5	18,6	3,7	73,3	65,9	50,4
Josta ostopalvelujen osuus, %	24,3	93,5	81,4	96,3	26,7	34,1	49,6
Kotiin vietävät palvelut, €	28 788 381	7 616 602	5 976 242	6 308 166	9 122 254	3 731 868	61 543 512
Josta omien palvelujen osuus, %	40,5	22,9	35,3	6,3	27,5	55,2	33,3
Josta ostopalvelujen osuus, %	59,5	77,1	64,7	93,7	72,5	44,8	66,7
Työ- ja päivätoiminta, €	0	233 687	0	14 895	718 093	903 309	1 869 984
Josta omien palvelujen osuus, %	.	0,0	.	0,0	0,0	100,0	-
Josta ostopalvelujen osuus, %	.	100,0	.	100,0	100,0	0,0	-
Asumispalvelut, €	29 945 900	12 835 481	8 394 204	17 977 001	9 918 463	13 292 312	92 363 361
Josta omien palvelujen osuus, %	24,0	23,1	13,3	18,6	17,6	25,5	21,4
Josta ostopalvelujen osuus, %	76,0	76,9	86,7	81,4	82,4	74,5	78,6
Laitoshoidot, €	64 603 449	20 290 180	16 889 684	21 195 204	29 820 947	17 036 593	169 836 058
Josta omien palvelujen osuus, %	70,3	21,2	10,7	0,0	26,5	10,3	36,0
Josta ostopalvelujen osuus, %	29,7	78,8	89,3	100,0	73,5	89,7	64,0

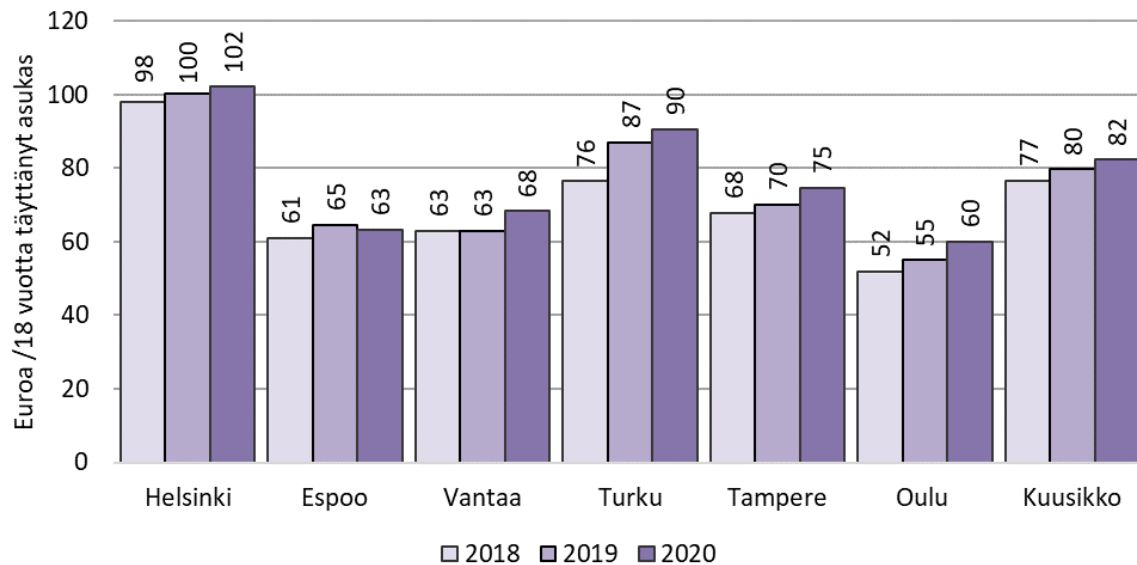
4.3.1 Päihdehuollon palvelujen kokonaiskustannukset

Vuonna 2020 päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 122,9 miljoonaa euroa, mikä oli 4,9 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019 (Taulukko 4.). Kustannukset kasvoivat Oulussa (+10,4 %), Tampereella (+8,0%), Turussa (+4,9 %) ja Helsingissä (+1,2 %) ja laskivat Espoossa (-1,1 %). Vertailtaessa päihdehuollon kustannuksia ja suoritteita on huomioitava, että kuntien välillä on eroja palvelujen organisoinnissa ja tilastoinnissa.

Taulukko 4. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2018-2020 vuoden 2020 rahan arvossa ja muutos vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2018	52,86	13,38	11,40	12,40	13,39	8,28	111,70
Kustannukset milj. € 2019	54,57	14,53	11,66	14,26	14,03	8,87	117,93
Kustannukset milj. € 2020	55,75	14,38	12,88	14,96	15,16	9,79	122,91
Muutos milj. €, 2019–2020	1,18	-0,16	1,21	0,70	1,12	0,93	4,98
Muutos %, 2019–2020	2,2	-1,1	10,4	4,9	8,0	10,4	4,2

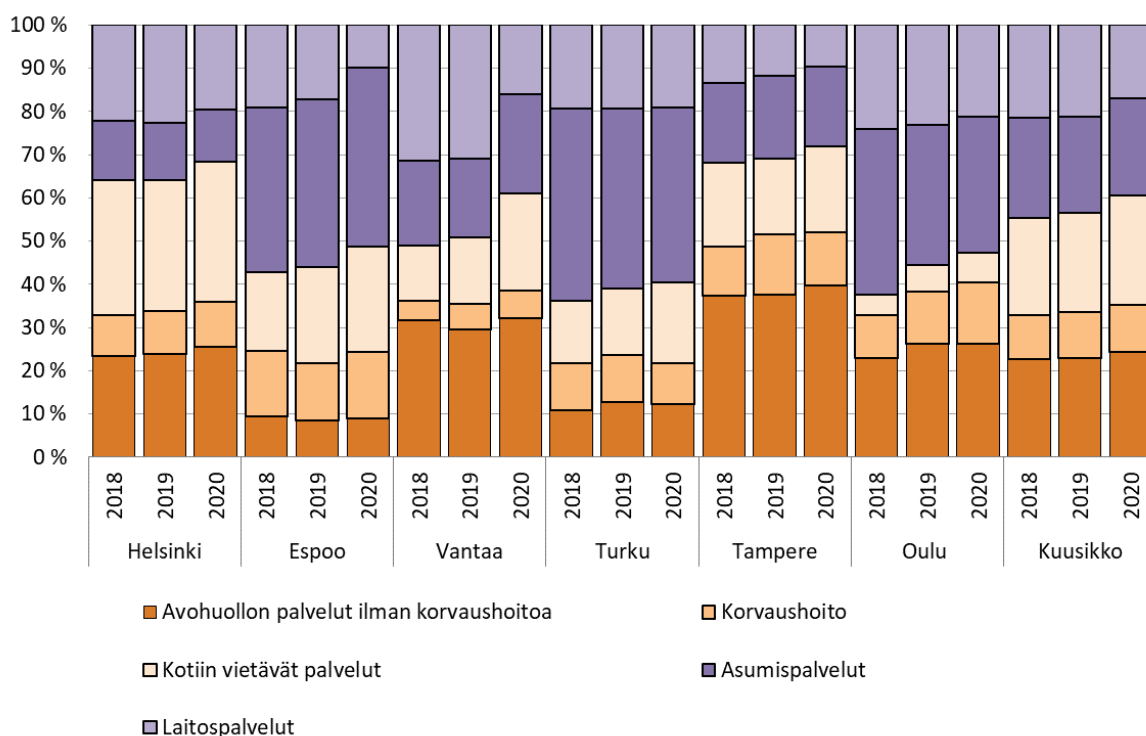
Päihdehuollon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 82 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2020 (Kuvio 15.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut päihdehuollon kokonaiskustannukset vaihtelivat Oulun 60 euron ja Helsingin 102 euron välillä. Deflatoidut asukas-kohtaiset kustannukset ovat vuoteen 2018 verrattuna nousseet kaikissa kuutoskaupungeissa.

Kuvio 15. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2018–2020

Kuviossa 16. on kuvattu kuutoskaupunkien päihdehuollon kustannusrakenne vuosina 2018–2020. kuutoskaupunkien tasolla kustannukset jakautuvat melko tasaisesti palveluittain: Kotiin vietävät palvelut ja asumispalvelut muodostavat yhteensä lähes puolet kokonaiskustannuksista. Laitospalvelujen osuus kokonaiskustannuksista kuutoskaupunkien tasolla oli 17,0 prosenttia vuonna 2020. Avohuollon palvelut ilman korvaushoitoa kattavat 24,3 prosenttia ja korvaushoito 11,1 prosenttia kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla laitoshoidon ja asumispalvelujen osuus kustannuksista on laskenut suhteessa vuoteen 2018, kun taas avohuollon, korvaushoidon ja kotiin vietävien palvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kaupunkien kesken kustannusten osuuksien jakautumisessa on kuitenkin vaihtelua. Helsingissä kustannukset painottuvat kotiin vietäviin palveluihin ja avohuollon palveluihin. Espoossa asumispalvelujen osuus kustannuksista on keskiarvoa korkeampi, kun taas avopalvelujen osuus on verrattain matala, sillä osa avopalveluista luokituu integroituihin palveluihin. Vantaalla suurin osuus päihdehuollon kustannuksista muodostuu avohuollon palvelujen ja kotiin vietävien palvelujen menoista. Turussa lähes puolet kustannuksista koostuu asumispalvelujen järjestämisestä, kun taas avopalvelujen osuus on kuutoskaupunkien keskiarvoa matalampi. Tampereella päihdehuollon kustannukset painottuvat avohuollon palvelujen järjestämiseen. Oulussa suhteessa suurin osa kustannuksista muodostuu asumispalvelujen menoista, tosin osuus on laskenut edellisvuodesta avopalvelujen kustannusten osuuden kasvaessa johtuen palveluiden painopisteen siirtämisestä kotiin vietäviin palveluihin.

Kuvio 16. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2018-2020

Huom! Vantaan oman korvaushoidon kustannukset sisältyvät avohuollon palveluihin. Vantaan asumispalvelujen kustannuksiin ei kuulu ostopalvelujen asunto ensin -periaatteen kustannukset, sillä ne kuuluvat aikuissosiaalityön kustannuksiin. Vantaan korvaushoidon kustannuksissa näkyvät ainoastaan ostopalveluina hankitun korvaushoidon kustannukset. Oma toimintana tuotettua korvaushoitoa ei saa eriteltä H-klinikan kustannuksista, joten oman tuotannonkorvaushoidon kustannukset Vantaan osalta sisältyvät tässä taulukossa "Avohoidon palvelut ilman korvaushoitoa" -kohtaan

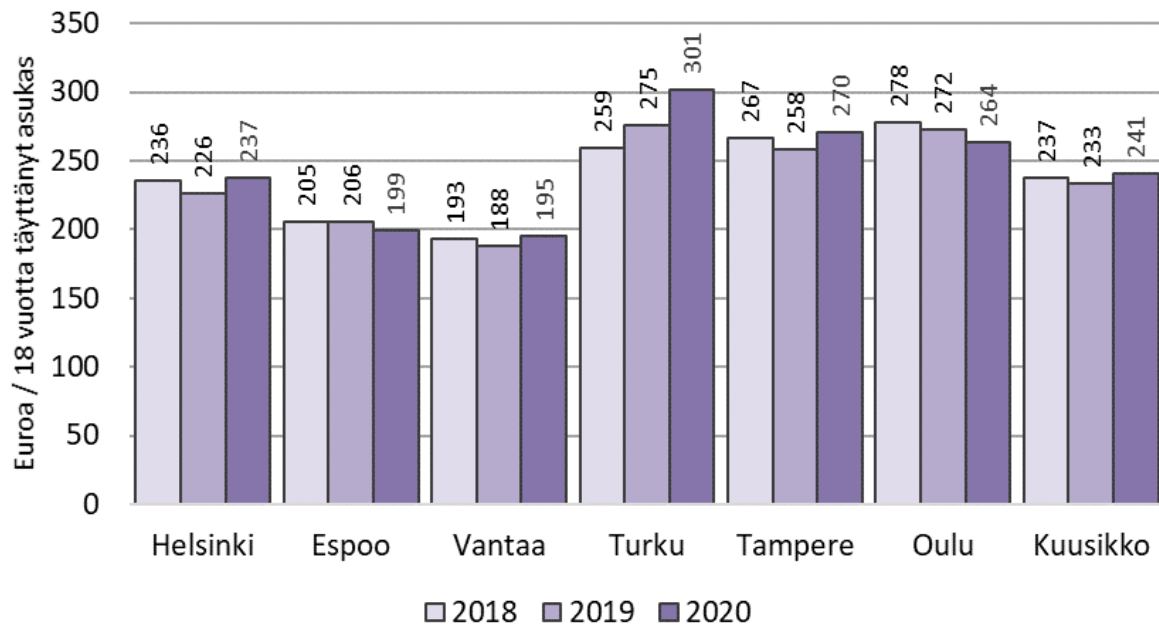
4.3.2 Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 359,3 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 4,2 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019 (Taulukko 5.). Kustannukset kasvoivat edellisvuodesta Turussa (+10,5 %), Tampereella (+6,0 %), Helsingissä (+5,4 %) ja Vantaalla (+5,3 %) ja laskivat Espoossa (-2,0 %) ja Oulussa (-1,9 %).

Taulukko 5. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2018-2020 sekä muutos vuodesta 2019

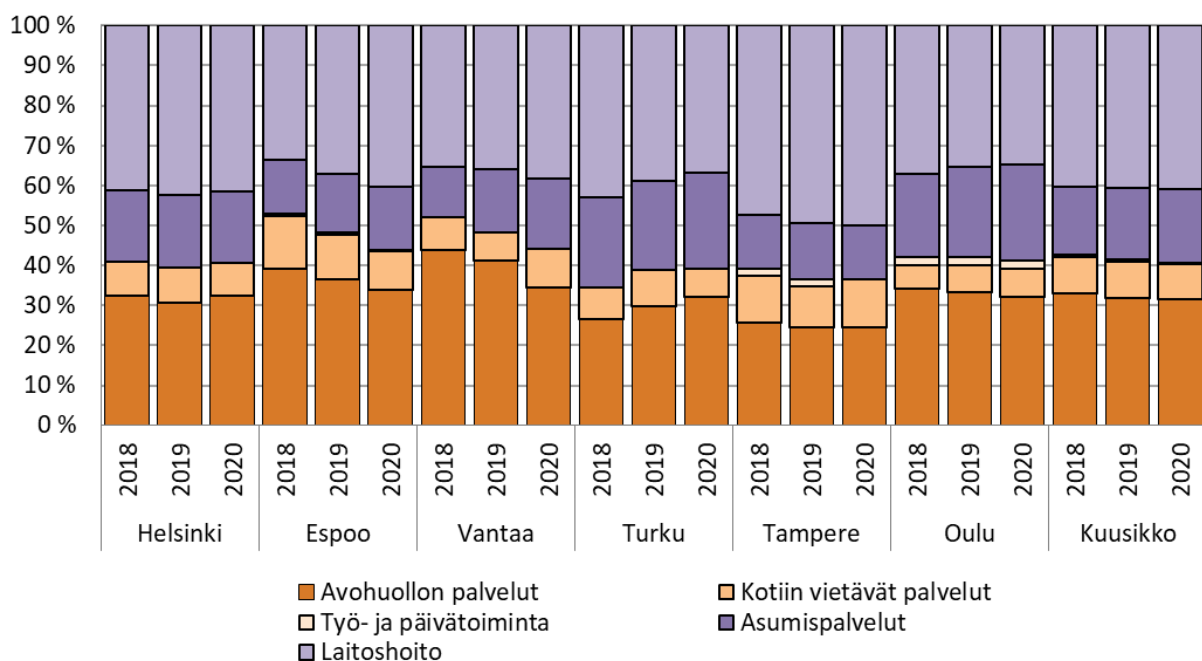
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2018	127,23	45,00	34,88	42,04	52,61	44,22	345,99
Kustannukset milj. € 2019	122,92	46,19	34,95	45,11	51,67	43,93	344,76
Kustannukset milj. € 2020	129,50	45,28	36,79	49,82	54,80	43,08	359,28
Muutos milj. €, 2019–2020	6,59	-0,90	1,84	4,72	3,12	-0,84	14,52
Muutos %, 2019–2020	5,4	-2,0	5,3	10,5	6,0	-1,9	4,2

Mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 241 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2020 (Kuvio 17.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Vantaan 195 euron ja Turun 301 euron välillä. Deflatoidut asukaskohdattaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Helsingissä, Tampereella ja Vantaalla ja alenivat muissa kaupungeissa. Vuoteen 2018 verrattuna mielenterveyspalvelujen asukaskohdattaiset kustannukset ovat nousseet Turussa, Helsingissä, Vantaalla ja Tampereella.

Kuvio 17. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohti vuosina 2018–2020

Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain on kuvattu kuviossa 18. Kuutoskaupungeissa psykiatrinen laitoshoido muodostaa suurimman osuuden mielenterveyspalvelujen kustannuksista. Avohuollon palvelut muodostavat toiseksi suurimman osuuden kustannuksista. Kuutoskaupunkien kustannusrakenteen tasolla avopalvelujen osuus on laskenut suhteessa vuoteen 2018, kun taas asumispalvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kuvio 18. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2018–2020

5. INTEGROIDUT PALVELUT

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen integraatiolla pyritään siihen, että usein yhdessä esiintyviä päihde- ja mielenterveysongelmia hoidettaisiin kokonaisuutena ja integroituna muuhun terveydenhuoltoon. Tässä luvussa tarkasteltuihin integroituihin palveluihin lukeutuvat ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito sisältäen avo- ja laitoshoidon.

5.1 Integroitujen palvelujen järjestäminen

Helsingin integroitujen palvelujen osalta perustason mielenterveys- ja päihdepalveluihin on sisällytetty matalan kynnyksen mielenterveyspalvelupisteet, terveysasemilla toimivat mielenterveys- ja päihdesairaanhoitajat, opiskeluterveydenhuollon ja lastensuojelun psykiatriset sairaanhoitajat, nuorisoasema sekä HUSin tuottama Malmin ja Haartmanin psykiatrian päivystys. Varsinaisesta perustasolla toteutettavasta mielenterveys- ja päihdetyöstä (suurimpana ryhmänä terveysasemien lääkärit ja terveydenhoitajat) ei ole saatavilla tietoa.

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset muodostuvat aikuisten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön yksikön kustannuksista sekä mielenterveys- ja päihdealan järjestöille myönnettyistä avustuksista. Lisäksi integroituihin palveluihin on sisällytetty HIV – positiivisten palvelukeskus ja HUSin tuottama päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito.

Espoossa mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue on osa perustason terveyspalveluja. Aikuisten avohuollon palvelut on integroitu kahden terveysaseman yhteyteen, Ison Omenan palvelutorille sekä erilliseen palvelukeskukseen. Mielenterveys- ja päihdepalvelut tarjoavat ohjausta ja neuvontaa, konsultaatioita, arviointia sekä hoitoa mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Hoito on sekä yksilö-, että ryhmämuotoista. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan ja hoidetaan lieviä ja keskivaikeita oireita. Akuutti- sekä vaikeiden sairauksien hoito on keskitetty hoidonporrastuksen mukaisesti HUS erikoissairaanhoitoon. Terveyskeskustoiminta tuottaa mielenterveys- ja päihdepalveluiden lääkäripalvelut, jotka ovat yleislääkäritasoisia. Palvelut ovat maksuttomia ja palveluun pääsee ilman lähetettä. Palveluihin hakeudutaan keskitetyn ajanvarauksen, sähköisen ajanvarauksen tai Walk in -tyyppisesti palvelutorin vastaanoton kautta.

Espoon kaupunki järjestää nuorten (13–22 -vuotiaiden) mielenterveys- ja päihdepalveluita kahdessa perustason toimintayksikössä. Nuorisopoliklinikka Nupoli tarjoaa ohjausta ja neuvontaa, konsultointia, arviointia sekä hoitoa mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Nupoli on osa matalan kynnyksen palveluita toimien yhteistyössä koulu- ja opiskeluhuollon, sosiaalihuollon sekä muiden perhepalveluiden kanssa. Palvelu on maksutonta ja hoidon tarpeen arvioon pääsee ilman lähetettä. Hoito on yksilö- sekä ryhmämuotoista. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan ja hoidetaan lieviä sekä keskivaikeita oireita. Akuutti- sekä vaikeiden sairauksien hoito on keskitetty hoidonporrastuksen mukaisesti HUS erikoissairaanhoitoon. Terveyskeskustoiminta tuottaa mielenterveys- ja päihdepalveluiden lääkäripalvelut, jotka ovat yleislääkäritasoisia.

Espoon kaupunki ostaa nuorisopoliklinikka Nupolin palveluita vastaavat palvelut ruotsinkielisille asiakkaille. Yksityisen palveluntuottajan palvelukuvaus noudattaa Espoon kaupungin nuorisopoliklinikka Nupolin palvelukuvausta.

Espoossa kaupunkitasoinen ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö (EMPT) tukee kaupungin muita tulosityksikköjä ja järjestösektoria EMPT:n liittyvissä tuen tarpeissa. Aiheesta viestitään eri medi-

oissa, osallistutaan kaupunkitasoiseen tiedonkeruuseen ja analysointiin sekä osallistutaan hankkeisiin ja työryhmiin. Lisäksi toteutetaan Pakka-toimintamallia ja siihen liittyvää paikallista päihdeläusuntoa.

Vantaalla ehkäisevän päihdetyön yksikkö tuottaa päihdehaittoja ehkäiseviä palveluita kuntalaisille, kunnan työntekijöille ja viranomaisille. Palvelujen sisältöön kuuluvat mm. ehkäisevä päihdetyö kouluilla, nuorisopajoilla ja aluetyöryhmissä, tupakkatyö, Pakka-toimintamallin toteuttaminen, paikalliset päihdeläusunnot sekä tiedotus. Yhteistyössä koulujen ja nuorisotoimen kanssa järjestetään vuosittain Valintojen Stoori-tapahtuma, joka on päihdekasvatus, tunne- ja turvataitomenetelmä 6.-luokkalaisille.

Päihde- ja mielenterveyspalveluyksikön psykiatriset sairaanhoitajat toimivat Vantaalla eri terveyskeskuksissa. Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle potilas voi itse varata ajan sähköisen asiakasportaalin kautta tai soittaa yksikön palvelunumeroon. Lääkäri voi myös tehdä lähetteen mielen-terveyspalveluihin.

Perusterveydenhuollon mielenterveystyö on itsenäistä ja tavoitteellista hoidontarpeen arviointia, hoitoa, konsultaatioita sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon sekä muiden toimijoiden kanssa. Sairaanhoitajat hoitavat yhteistyössä terveyskeskuksen lääkärin kanssa potilaita, joilla on mm. lievä tai keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö, jännittämis- tai paniikkihäiriö tai elämäntilannekriisi. Palvelussa tarjotaan suunnitelmallisia, lyhytkestoisia yksilö- ja ryhmähoitoja potilaille sekä koulutusta ja konsultaatioita yhteistyökumppaneille. Hoidontarpeenarvioinnin mukaisesti potilaita voidaan ohjata myös HUS:n toteuttamaan nettiterapiaan, lyhytstopalveluterapiaan tai Kelan kuntoutusterapiaan.

Mielenterveyspalvelujen kahden psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut on tarkoitettu toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille. Palveluun voi hakeutua oma-aloitteisesti soittamalla tai laittamalla yhteydenottopyynnön viestillä. Opiskeluterveydenhuollon mielenterveystyö on itsenäistä ja tavoitteellista hoidontarpeen arviointia, hoitoa, konsultaatioita sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon sekä muiden toimijoiden kanssa.

Peijaksen yleispäivystyksessä työskentelee yksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen sairaanhoitaja. Päihdesairaanhoitajan palvelut, palveluohjaus ja keskusteluapu, ovat käytössä päivystyspotilaille, jos potilaalla on huoli päihteiden käytöstä.

Mielenterveyspalveluissa on tarjolla mahdollisuus keskustella kokemusasiantuntijan kanssa.

Psykiatrisen- ja päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon Vantaalla toteuttaa HUS.

Vantaalla perhe- ja sosiaalipalveluihin kuuluva nuortenkeskus Nuppi tarjoaa matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluja 13–21 -vuotiailla vantaalaisille nuorille ja heidän läheisilleen. Nupissa on moniammatillinen tiimi, ja sieltä voi saada apua mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön, pelaamiseen tai elämänhallintaan liittyvissä ongelmissa. Palveluun hakeutumisen syynä voivat olla myös nuoren huoli läheisen päihteidenkäytöstä tai erilaisiin sosiaalisiin suhteisiin liittyvät ongelmat. Palveluihin pääsee ilman lähetettä.

Turussa terveysasemien yhteydessä on toiminut mielenterveys- ja päihdetiimi, jossa on työskennellyt kolme terveydenhoitajaa ja kolme sosiaaliohjaajaa. Terveysasemien käytettävissä on ollut seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa, joille on ohjattu täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Terveysasemilla on ollut tarjolla myös psykologien palveluita ja kriisiryhmiä. Kahdeksan terveyskeskuspsykologin työpanos kohdistuu pääasiassa aikuisasiakkaisiin. Vuoden 2020 loppupuolella Turun kaupungin organisaatioon perustettiin uusi Mielenterveys- ja

päihdeyksikkö, jonka toiminnallisena tarkoituksena on tuottaa matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluita ja korvata vuonna 2017 sairaanhoitopiirille siirtyneen Psykiatrisen sairaanhoidon jättämää palveluvajetta.

Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Lisäksi tukena on konsultoiva psykiatri. Lisäksi terveysasemilla toimii 7,5 psykologia jotka tarjoavat avopalvelua pääasiassa aikuisille. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan lähetteellä esimerkiksi elämänkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialaoireissa.

Integroituihin palveluihin sisältyy Varsinais-Suomen Sairaanhoitopiiriin alaisuudessa toimiva riippuvuuspsykiatrisen avo- ja osastohoidon sekä opiaattikorvaushoidon erillisellä korvaushoitopoliklinikalla.

Nuorten aikuisten integroituihin päihde- ja mielenterveyspalveluihin sisältyvä Nuorisoasematoiminta hankitaan A-klinikka Oy:n ostopalveluna. Nuorisoasema toimii kuitenkin pitkälti päihdehuollon erityispalveluna, jossa hoito sisältää tukemista riippuvuudessa toipumisessa, ikävaiheen mukaisessa kehityksessä sekä oman elämänhallinnan lisääntymisessä. Nuoren omaiset ovat tiiviisti mukana hoidossa. Myös A-klinikan aikuisten palveluissa palveluun sisältyy yhtäaikaista päihde- ja mielenterveysongelman hoito.

Integroitua päihde-mielenterveyspalvelua lastensuojeluperheiden vanhemmille antaa Lastu-tiimi. Lastu-tiimissä työskentelee psykiatrisen sairaanhoitaja, päihdeterapeutti sekä kaksi lastensuojelun perheohjaajaa. Asiakkuudet määrittävät lastensuojelutyöntekijän tekemän palvelutarpeen kautta (tietoja ei ole tuotu tähän raporttiin, koska asiakkuus on lapsen nimellä).

Turun hyvinvointitoimialalla toimii kaksi työntekijää ennaltaehkäisevän päihde- ja mielenterveys-työn suunnittelijana. Heidän työtehtäviinsä kuuluu mm. päihdekasvatuksen järjestäminen, Pakka-toimintaan osallistuminen ja järjestöavustusten koordinointi. Järjestöille myönnettyjen avustusten koordinoinnin lisäksi Turun kaupungin hyvinvointitoimiala tekee tila- ym. yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestöt voivat vuokrata Turun kaupungin hyvinvointitoimialan tiloja käyttöönsä. Järjestölle, jonka toiminta tukee vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, annetaan tila ilman rahallista vastiketta.

Tampereen perusterveydenhuolto (terveysasemat, opiskelijaterveydenhuolto) hoitaa yhdessä sovitun porrasteisuuden mukaisesti lievät ja keskivaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat. Terveysasemilla toimivat mielenterveystiimit, joille potilaat ohjataan terveysaseman lääkäreiden toimesta. Työskentelymuotoina ovat yksilökäyntien lisäksi ryhmämuotoiset hoidot. Mielenterveystiimit ja perusterveydenhuollon toimijat saavat työhönsä tukea Mielenterveys- ja päihdepalveluiden (MTPP) konsultaatiopsykiatrilta. Integroituihin palveluihin sisältyviä erikoissairaanhoidon päihdepsykiatrisen polikliinisiä palveluja tuottaa Pirkanmaan sairaanhoitopiiri.

Nuppo palvelee 13 - 25 -vuotiaita nuoria riippuvuus ja päihdeongelmissa:

- 13 - 18 -vuotiaat: alkoholiin, huumeisiin ja toiminnallisiin riippuvuuksiin (esim. peli) liittyvissä ongelmissa

- 18 - 25 -vuotiaat: huumeisiin ja lääkkeisiin liittyvissä ongelmissa. Nuppoon ei tarvita lähetettä. Apua tarvitseva nuori tai hänen läheisensä voi ottaa suoraan yhteyttä. Myös esim. opiskeluterveydenhuollon työntekijä voi ohjata nuoren Nuppoon.

Oulun kaupungissa perustason palvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Perusterveydenhuollossa hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveydenongelmia konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoitoa. Lisäksi mielenterveystyöhön

erikoistuneilla sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkeshoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Opiskeluterveydenhuollossa on psykiatrisia sairaanhoitajia, terveydenhoitajia ja lääkäreitä, jotka ovat koulutautuneet mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Oulussa toimii myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, joka hoitaa yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoiden lieviä ja keskivaikeita mielenterveysongelmia.

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluissa toimii Byströmin nuorten palvelut (ohjaamopalvelut), joka on matalan kynnyksen palvelu alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille. Tavoitteena toiminnassa on, että nuori saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta eikä joudu asioimaan useissa eri virastoissa. Nuorten asioissa tehtävä yhteistyö helpottuu, kun on yksi osoite, johon voi ottaa yhteyttä nuoren asioissa. Toiminnot kohdistetaan ensisijaisesti asiakasryhmään, joka on muiden palvelujen ulkopuolella, kuten nuoret, jotka eivät ole oppilashuollon, opiskeluterveydenhuollon tai työterveyshuollon piirissä. Byströmin talossa voi asioida ilman ajanvarausta erityisesti tieto- ja neuvontapalveluissa. Nuori tulee kohdatuksi ja hänen asiaansa ryhdytään selvittämään silloin, kun nuori tulee käymään Byströmin nuorten palveluissa. Byströmin nuorten palveluissa on myös yksi psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kerran viikossa paikalla on myös päihdetyöntekijä tarjoamassa ajanvaraus- ja walk-in aikoja.

Erikoissairaanhoidosta järjestetään säännölliset psykiatri- ja hoitajakonsultaatiot hyvinvointikeskuksiin. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkeshoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Oulussa toimii virka-aikaan mielenterveys- ja päihdepäivystys.

Oululaisia palvelee myös terveysneuvontapiste Vinkki, josta saa terveysneuvontaa, saa puhtaita ruiskuja sekä neuloja, rokotuksia, HIV- ja C-hepatiittitestauksia sekä hoidetaan naisten ehkäisyasioita ja tehdään hoitoonohjausta. Päihdeperhekuntoutus järjestetään avopalveluna (SHL). Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin omana toimintana.

5.2 Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset

Integroitujen palvelujen asiakasmäärä oli vuonna 2020 kuutoskaupunkien tasolla 40 663, mikä oli 0,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (Taulukko 6.). Kuutoskaupunkien tasolla kaikista asiakkaista 97 prosenttia asioi perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa, eli terveysasemien perusterveydenhuoltoon integroiduissa palveluissa. Helsingissä, Turussa ja Espoossa perustason palveluita tuotettiin muista poiketen myös ostopalveluna. Integroitujen palvelujen asiakasmäärä nousi edellisvuodesta Espoossa (+12,2 %), Helsingissä (+2,9 %) ja Turussa (+1,6%) ja laski Tampereella (-17,2 %), Oulussa (-5,8 %) ja Vantaalla (-1,1 %).

Taulukko 6. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2020

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere**	Oulu*	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	18 532	6 939	3 919	2 647	3 293	5 333	40 663
Perustason palvelujen asiakkaat	18 227	6 780	3 800	2 364	3 088	5 333	39 592
josta oman toiminnan asiakkaat	14 577	6 730	3 800	968	3 088	5 333	34 496
josta ostopalvelujen asiakkaat	3 650	50	-	1 396	-	-	5 096
Päihdepsykiatrian asiakkaat	305	159	119	283	205	..	1 071

Muutos 2019–2020 (%)

<i>Asiakkaat yhteensä</i>	<i>2,9</i>	<i>12,2</i>	<i>-1,1</i>	<i>1,6</i>	<i>-17,2</i>	<i>-5,8</i>	<i>0,6</i>
---------------------------	------------	-------------	-------------	------------	--------------	-------------	------------

*Oulu ei saa erotettua päihdepsykiatriaa psykiatriasta.

**Tampereen asiakasmäärän laskua selittää koronatilanne.

Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2020 olivat kuutoskaupungeissa yhteensä 33,3 miljoonaa euroa (Taulukko 7.). Kokonaiskustannukset kasvoivat kuutoskaupunkien tasolla 9,0 prosenttia vuoden 2019 deflatoiduista kustannuksista. Kustannukset kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden vaihtelivat Vantaan 16 euron ja Turun 32 euron välillä.

Taulukko 7. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

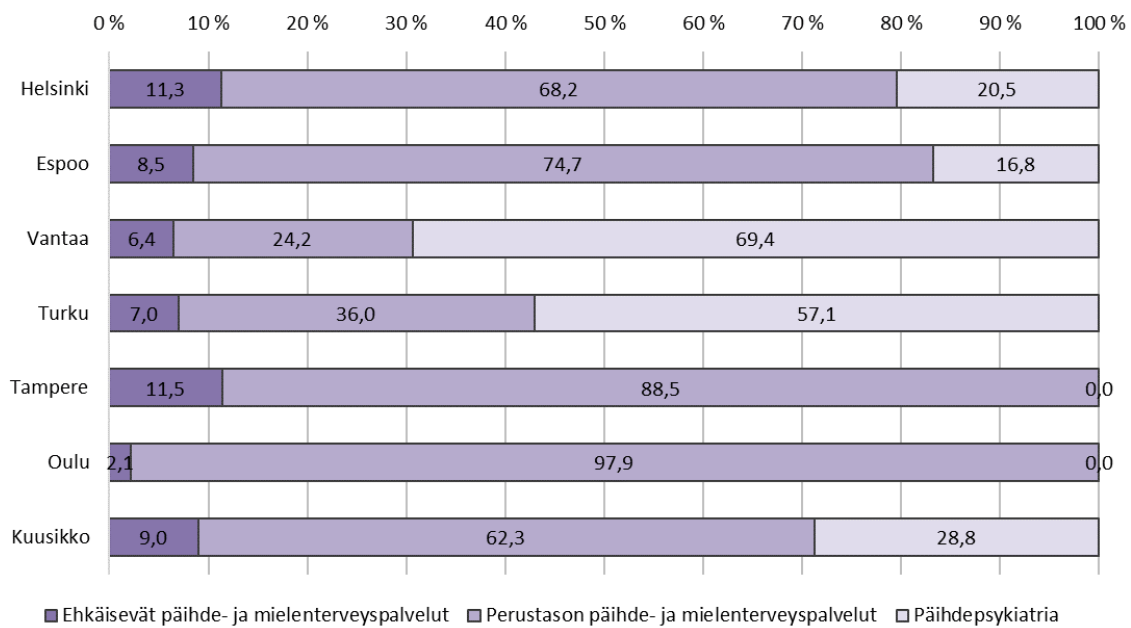
	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere***	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (€)	13 638 857	5 820 995	2 956 863	5 331 027	3 543 962	2 071 270	33 362 973
Ehkäisevien palvelujen kustannukset	1 540 884	493 344	259 466	313 400	195 422	44 061	2 846 577
Perustason palvelujen kustannukset	9 304 731	4 350 613	1 934 015	1 620 405	1 756 994	2 027 209	20 993 968
Päihdepsykiatrian kustannukset	2 793 242	977 037	763 381	3 397 222	1 591 546	..	9 522 428
 Kokonaiskustannukset (€) / yli 18-v. asukas	 25	 26	 16	 32	 17	 ..	 22
 <i>Muutos 2019–2020 (% defl.)</i>							
<i>Kokonaiskustannukset</i>	<i>-2,1</i>	<i>26,6</i>	<i>5,5</i>	<i>19,1</i>	<i>30,4</i>	<i>-0,9</i>	<i>9,0</i>
<i>Ehkäisevien palvelujen kustannukset</i>	<i>8,6</i>	<i>-10,1</i>	<i>-2,2</i>	<i>88,5</i>	<i>0,6</i>	<i>-17,5</i>	<i>7,5</i>
<i>Perustason palvelujen kustannukset</i>	<i>-4,1</i>	<i>41,7</i>	<i>7,8</i>	<i>13,5</i>	<i>36,7</i>	<i>0,8</i>	<i>8,8</i>
<i>Päihdepsykiatrian kustannukset</i>	<i>6,2</i>	<i>6,1</i>	<i>7,6</i>	<i>20,2</i>	<i>32,3</i>	<i>..</i>	<i>14,9</i>

*Helsingin nuorisosaseman kustannukset raportoitu perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa

**Vantaalla nuorten psykososiaaliset palvelut ovat mukana kokonaiskustannuksissa

***Tampereen asiakkaissa ja kustannuksissa ensimmäistä kertaa vuonna 2020 mukana nuorisovastaanoton yli 18 vuotiaat

Kuviossa 19. on kuvattu eri palvelujen kustannusten osuuksia integroitujen palvelujen kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut muodostivat yli puolet kustannuksista. Kaupunkitasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Tampereen 88,5 prosentin ja Turun 36,0 prosentin välillä. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön osuus kustannuksista vaihteli Tampereen 11,5 prosentin ja Oulun 2,1 prosentin välillä.

Kuvio 19. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2020

Huom! Oulun päihdepsykiatrian tiedot sisältyvät psykiatriaan, eikä niitä ole mahdollista eritellä. Tampereella nuorisoase-
man toiminta on siirtynyt osaksi psykiatria- ja päihdekeskuksen toimintaa ja tiedot raportoidaan sen yhteydessä.

6. AVOPALVELUT

Tässä luvussa tarkasteltavat avopalvelut lukeutuvat joko päihdehuollon tai mielenterveyspalvelujen avohuoltoon. Integroituja avopalveluja ei tässä yhteydessä käsitellä lukuun ottamatta kokonaiskustannuksia, joiden yhteydessä raportoidaan kustannukset sekä integroitujen palvelujen kanssa, että ilman. Luvussa tarkasteltavat päihdehuollon avopalvelut jakautuvat poliklinisiin palveluihin (päihdepoliklinikat, korvaushoito ja päivä kuntoutus) ja muihin avopalveluihin (huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasemat). Mielenterveysavopalvelut sisältävät psykiatrisen avohoidon ja psykoterapiat. Psykiatriseen avohoitoon lukeutuvat poliklinikkakäynnit, päivystykset, yksilö- ja ryhmäkäynnit, päivä kuntoutus ja -sairaalakäynnit. Päihdepsykiatrinen hoito sisältyy tässä raportissa ainoastaan integroituihin palveluihin, myös avopalvelujen osalta.

6.1 Avopalvelujen järjestäminen

Helsingissä psykiatrian avohoito ja polikliininen päihdehoito tuotetaan alueellisissa psykiatria- ja päihdekeskuksissa: psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa toteutettava tutkimus, hoito ja kuntoutus psykiatrian poliklinikoilla ja päihderiippuvuuksien hoito, avovieroitus ja opioidiriippuvaisten korvaushoito päihdepoliklinikoilla. Psykiatrian poliklinikkapalvelut on organisoitu hoitolinjoihin ensilinjan palveluihin, mielialahäiriö- ja psykoosipalveluihin. Korvaushoitoa ja avokuntoutusta hankitaan myös ostopalveluna. Korvaushoidon arviointipoliklinikka huolehtii helsinkiläisten opioidikorvaushoitojen koordinoinnista ja on mukana kehittämässä sekä valvomassa ostopalveluna tuotettuja korvaushoitoja.

Päihdeasiakkaiden avokuntoutus ja päivätoiminta sekä päihdehoidon erikoispalvelut (etsivä työ, jälkikuntoutus, Poliklinikka) tarjotaan koko kaupungille keskitetysti. Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta järjestetään päivätoimintakeskuksissa sekä ostopalveluna. Selviämishoitoasema on hallinnollisesti osa psykiatria- ja päihdepalveluita.

HUS tuottaa helsinkiläisille työnjakosopimuksen mukaisesti 1) koko HUS-alueen väestölle alueellisesti keskitetyt erityispalvelut (esim. verkkopsykoterapia sekä syömishäiriö- ja neuropsykiatristen potilaiden erityispalvelut) ja 2) erikseen sovitut täydentävät seudulliset palvelut (esim. geropsykiatristen potilaiden konsultaatio ja vaativan tason tutkimus ja hoito).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluita nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveystalouden tuloksikkaita. Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien avopalvelujen vastaanottotyön kokonaisuutta kutsutaan MTP-klinikaksi. MTP-klinikalla työskentelee pääsääntöisesti terveydenhuollon ammattilaisia. MTP-klinikka on hajasijoitettu, läheteitä ei tarvita ja kiireellisissä tilanteissa asiakas voi päästä Ison Omenan palvelutorin vastaanotolle jonottamatta. Ei-kiireellisissä tilanteissa asiakas voi varata, siirtää tai perua ajan netissä tai puhelimitse.

MTP-klinikalla on käytössä hoitomalli, jossa asiakas tapaa ensin sairaanhoitajan. Hoitaja tekee yhdessä asiakkaan kanssa hoidon tarpeen arvioinnin 1–3 tapaamiskerralla. Sen jälkeen laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma, joka voi sisältää suunnitelman esimerkiksi lyhytpsykoterapiasta, nettiterapiasta, yksilöllisistä supporttiivisista käynneistä ja/tai hoidollisista ryhmistä. Lyhytpsykoterapian ja nettiterapian tuottamisesta vastaa HUS. Tarvittaessa asiakkaan hoidon sitä edellyttäessä voidaan tehdä lähete erikoissairaanhoidon. Palvelun kesto arvioidaan asiakkaan hoidon tarpeen mukaan yksilöllisesti.

Avopalveluihin kuuluu sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki, joka tuottaa palveluja huumeita ja muita päihdyttäviä aineita käyttäville asiakkaille. Linkin palveluja ovat esimerkiksi rokotukset, C-

hepatiittihoito, pikatestit, ruiskujen ja neulojen vaihto, pienet haavanhoidot sekä hoitoonohjaus. Avopalveluihin sisältyy myös selviämishoitoaseman palvelu. Se on lyhytkestoista päihtymyksen akuuttihoitoa, johon liittyy sairaanhoidollisen seurannan tarve. Espoon terveysasemilla hoidetaan paljon lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia; kaikki eivät siis ohjaudu hoitoon mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelualueelle.

Vantaan päihdepalvelujen avohoito tuotetaan pääosin omana palveluna kolmella päihdepoliklinikalla. Palvelut sisältävät päivystyksellistä vastaanottoa, yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoa sekä opioidi-korvaushoitoa. Kuntouttavissa avopalveluissa toteutetaan lisäksi kurssimuotoisena intensiivistä avokuntoutusta. Palveluihin voi hakeutua ilman lähetettä ajanvarauksella tai päivystysvastaanottojen kautta. Asiakkaan hoito pohjautuu asiakkaan kanssa yhdessä laadittuun suunnitelmaan.

Vantaa järjestää opioidikorvaushoidosta noin puolet omana toimintana ja loput ostopalveluna kilpailutetuissa yksiköissä. Korvaushoidon tarpeen arviointi ja aloitukset toteutetaan pääsääntöisesti omana palveluna Myyrmäen päihdepoliklinikalla. Vaativimmat korvaushoidon arvioinnit tehdään erikoissairaanhoidossa HUSin riippuvuuspsykiatrian poliklinikalla. Korvaushoito aloitetaan hoitotakuun puitteissa.

Suonensisäisiä huumeita käyttävien terveys- ja sosiaalineuvontapalvelut toteutetaan kahdessa Vinkkari-pisteessä, joissa voi asioida anonymisti. Vantaalaisia palvelee Helsingissä sijaitseva Peli-klinikka, joka on rahapeliongelmiin, digipelaamiseen ja netin liikakäyttöön erikoistunut palvelukonaisuus.

Vantaan perusterveydenhuollon mielenterveyspalvelujen vastaanotot on sijoitettu terveysasemille, ammatillisiin oppilaitoksiin sekä Peijaksen yleissairaalapäivystykseen. Palvelua tarjotaan potilaille, joilla on mm. lievä tai keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö, jännittämis- tai paniikkihäiriö tai elämäntilannekriisi. Palvelussa tarjotaan suunnitelmallisia, lyhytkestoisia yksilö- ja ryhmähoitoja potilaille sekä koulutusta ja konsultaatioita yhteistyökumppaneille. Erikoissairaanhoidon kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Mielenterveyspalveluissa tehdään arviot lyhytstopalveluterapiaan, jotka HUS myöntää. Vantaan mielenterveyspalveluissa on ns. HUSin integraatiovakanssi eli yksi HUSin sairaanhoitaja toimii perusterveydenhuollossa. Peijaksen yleissairaalapäivystyksessä toimiva Vantaan sairaanhoitaja tekee päivystyksessä mielenterveys- ja päihdehoidon tarpeen arviointeja ja järjestelee tarvittaessa potilaalle jatkohoitoa.

Turussa päihdeavopalveluita on saatavilla A-klinikalta sekä integroiduista palveluista. Turun kaupunki ostaa A-Klinikka Oy:ltä päihdehuollon avohoidon palveluja yli 25-vuotiaille päihdeongelmaisille ja heidän läheisilleen. A-klinikalle voi hakeutua myös toiminnallisten riippuvuuksien, kuten peli- ja nettiongelmien vuoksi. A-klinikalle voi hakeutua itsenäisesti, ilman läheteitä ja hoito on maksutonta. Hoidon sisältö rakentuu asiakkaan omien muutostavoitteiden kartoittamisesta ja tukemisesta. Hoitoon voi sisältyä avovieroitusta, päihdearviointeja, yksilö-, pari-, perhe- ja verkostotapaamisia sekä hoidollisia ryhmiä. Päihdehoitotyön moniammatilliseen tiimiin kuuluvat lääkärit, sairaanhoitajat ja sosiaaliterapeutit.

Huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapiste Milli kuuluu Turun kaupungin terveyspalveluihin. Milli on matalan kynnyksen maksuton asioimispaikka ruiskuhuumeita käyttäville. Millissä asioidaan nimimerkillä ja henkilökuntaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Millissä voi vaihtaa käytetyt ruiskut ja neulat puhtaisiin, otattaa verinäytteitä ja A- ja B-hepatiittirokotteita, tarkistuttaa pistopaikkojen kunnon, tehdä raskaustestin ja antaa klamydianäytteen sekä laitattaa ehkäisykapselin. Lisäksi Millistä saa ohjausta ja neuvontaa, ehkäisyneuvontaa sekä keskusteluapua kriisitilanteissa.

Sirkkalan päiväkeskus on osa Turun kaupungin asumis- ja päihdepalveluita. Sirkkalan päiväkeskus on matalan kynnyksen päiväkeskus päihderiippuvaisille henkilöille. Henkilökunta auttaa viran-

omaisasioiden hoitamisessa, asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja on mukana tukemassa ja motivoimassa asiakkaita päihteiden käytön vähentämispyrkimyksissä. Päiväkeskuksessa voi käydä suihkussa ja pesettää pienen määrän vaatepyykinä. Päiväkeskuksessa on tarjolla maksuton ruokailu päivittäin.

Mielenterveysavopalveluita on Turussa tarjolla omalla terveysasemalla ja sairaanhoitopiirissä. Lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat ja hoitotasapainossa olevien potilaiden lääkehoito hoidetaan terveysasemilla. Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievät syömishäiriöt. Lisäksi tukena on konsultoiva psykiatri. Lisäksi terveysasemilla toimii 7,5 psykologia jotka tarjoavat avopalvelua pääasiassa aikuisille. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan läheteellä esim. elämänkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialaoireissa.

Vaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Palveluihin hakeutumiseen tarvitaan lääkärin lähete. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon poliklinikoilla toteutetaan erilaisia hoitomuotoja kuten yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoja, suoritetaan hoidontarpeen arvioita ja tutkimusjaksoja sekä lyhyt- tai pitkäkestoista psykoterapiaa tai tukea antavia hoitosuhteita, kriisihoitoja, kuntouttavaa hoitoa ja lääkehoitoja. VSSHP hankkii psykoterapiapalveluita myös ostopalveluina.

Tampereen kaupungin Mielenterveys- ja päihdepalveluiden (MTPP) toimesta tuotetaan polikliinisia ja kotiin suunnattuja avopalveluita. Polikliinisissa avopalveluissa toimii keskitetty lähetetiimi, jonka kautta tulevien potilaiden hoito ohjautuu tarpeenmukaiseen hoitoyksikköön. Kotiutustiimi toimii avohoidon ja sairaalan yhdyspinnalla tarjoten tarvittaessa potilaalle hoitokäyntejä sairaalajakson jälkeen. Polikliinistä avohoitoa tarjotaan monimuotoisesti kolmessa oirepohjaisesti muodostetussa hoitoyksikössä ja kahdessa päiväsairaalassa. Lisäksi MTPP tarjoaa hoitoa intensiiviyksikössä, persoonallisuushäiriö- ja syömishäiriöyksiköissä sekä akuutti-psykiatrian, maahanmuuttajien ja psykogeriatrian poliklinikalla. Tampereella toimii ostopalveluna nettiterapia (HUS) sekä potilaalle myönnettyllä palvelusetelillä lyhytpsykoterapiaa.

Psykiatria- ja päihdekeskuksen hoitoyksikössä toimii kolme hoitotiimiä potilaille, joilla on tutkimuksen ja diagnosoinnin tai lyhytkestoisen hoidon tarve. Yksikössä tehdään myös psykoterapia-, työkyky- ja opioidikorvaushoidon arvioita sekä hoidetaan komplisoituneita riippuvuussairauksia. Yksikössä tehdään myös opioidikorvaushoidon arviot. Psykiatria- ja päihdekeskukseen kuuluu matalan kynnyksen ensiohjaus Ensio, joka palvelee 13-64 vuotiaita potilaita ilman lähetettä. Ensiossa potilaan tilanne ja hoidon tarve arvioidaan ja ohjataan tarpeenmukaisen avun piiriin. Ensio antaa tarvittaessa konsultaatioapua eri sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille mielenterveys- ja/tai päihdeasioissa.

Tipotien psykiatrian hoitoyksikkö on keskittynyt psykoosihoitoihin ja toimintakyvyltään alentuneiden potilaiden hoitoon. Yksikössä toimii psykoosi- ja nuorten aikuisten työryhmät. Sarviksen psykiatrialla hoidetaan erityyppisiä mielialahäiriöitä. Päiväsairaalat ja intensiiviyksikkö mahdollistavat avohoidon tehostamisen ja ehkäisevät sairaalahoitoon ohjautumista. Poliklinikkojen tukena toimii myös Liikkuvan psykiatrian palvelu, joka kotiin vietävien palveluiden lisäksi toteuttaa poliklinikkapotilaiden hoidontehostusjaksoja.

Psykogeriatrian poliklinikalla tutkitaan ja hoidetaan läheteellä ohjattuja vakavasta masennustilasta, muusta mielialahäiriöstä, myöhäisiän psykoottistasoisesta häiriöstä tai muistisairaudesta oireilevia potilaita. Polikliinisen hoidon tukena voidaan käyttää myös psykogeriatrian kotikuntoutusta.

Päihdehuollon avopalvelut sisältävät myös Selviämis- ja katkaisuhuoltoasemalla toteutettavat selviämishoidon, avokatkojen ja katkaisuhoidon jälkikäyntien palvelut sekä päivätoimintakeskuksen anonyymipalvelut. Sairaanhoidollista seurantaan vaativien alkoholista päihtyneiden selviämishoitoa tuotetaan myös lukuisille sopimuskunnille. Selviämis- ja katkaisuhuoltoaseman ja poliisin sopimuksessa yhteistyöstä määritellään selviämishoitoyksikön tehtäväksi ottaa rattijuopumuksen toisen vaiheen verinäytteet sekä toteuttaa poliisin säilöönottotiloihin ja tutkintavankilaan toimitettujen asiakkaiden terveydenhuollon arviot ja lääkehoidot.

Huumeiden käyttäjien avopalveluita tuottaa Tampereella kaksi konsortiota: Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy ja sekä A-klinikka Oy. Asiakas voi hakeutua palveluun ilman lähetettä päivystysaikana tai varata ajan puhelimitse. Huumehoitopalvelu jakautuu asiakkaan kuntoutumisen etenemisen huomioiviin osiin. Aloituvaiheen hoitoon sisältyy terveysneuvonta sekä ruiskujen ja neulojen vaihtotoiminta. Kaikissa hoitovaiheissa oleville asiakkaille tarjotaan psykososiaalisen tuen ja -kuntoutuksen palveluja. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös toiminnallista kuntoutusta ja opioidiriippuvaisten korvaushoito. Huumehoidon tulosta ja vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla mm. asiakasmäärän vaihtelua, asiakkaiden hoidossa etenemistä sekä psykiatrisen osastohoidon ja päivystyskäyntien käyttöä.

Päihdehoidon avo- ja laitoshoidon vuonna 2020 alkaneen uuden ostopalvelusopimuksen tavoitteena on tarjota asiakkaille laaja ja monipuolinen palveluvalikko. Avopalveluissa on tarjolla niin yksilö- kuin ryhmämuotoista, kokopäiväistä ja verkkoavusteista palvelua. Palveluihin ohjaukseen otettiin keskitetyn asiakasohjauksen lisäksi mukaan vastaanottotoiminnan suoraohjaus yksilö- ja ryhmämuotoiseen sekä verkkoavusteiseen palveluun. Tavoitteena on tukea vastaanottotoiminnassa tehtävää päihdetyötä ja mataloittaa kynnystä ohjata asiakkaita hoidon tehostejaksolle.

Oulun kaupungissa perustason palvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin (kuvaus luvussa 3.1). Päihdeavohoidon palvelut järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Laitoshoidon järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Oululaisia palvelee myös terveysneuvontapiste Vinkki, josta saa terveysneuvontaa, saa puhtaita ruiskuja sekä neuloja, rokotuksia, HIV- ja C-hepatiittitauksia sekä hoidetaan naisten ehkäisyasioita ja tehdään hoitoonohjausta. Oman tuotannon lisäksi Oulun kaupunki ostaa tarvittaessa päihdelaitoskuntoutusta. Ympäri vuorokautinen päihdeperhekuntoutus järjestetään avopalveluna (SHL). Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin oman yksikön toimesta. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan omalla asuinalueella. Vuodesta 2013 alkaen avopalveluissa on toiminut virka-aikaan yhteinen päihde- ja mielenterveystyön päivystys.

Mielenterveysavopalveluissa hoidetaan aikuisten ja lasten – sekä nuorten erikoissairaanhoitoa vaativat mielenterveysongelmat. Psykiatristen aluetyöryhmien lisäksi Oulussa toimii ensipsykooseja hoitava akuuttityöryhmä, epävakaa persoonallisuushäiriötä sairastavia potilaita hoitava työryhmä, pitkäaikaipotilaiden lääkehoitoon sitoutumista tukeva avohoitotyöryhmä, liikkuva avohoito sekä syömishäiriöiden ravitsemuskuntoutusta antava työryhmä ja mielenterveyskeskus Tuike, jossa tehdään mm. akuuttitilanteiden selvittelyä ja annetaan ryhmämuotoisia hoitoja. Erikoissairaanhoidosta järjestetään säännölliset psykiatri- ja hoitajakonsultaatiot hyvinvointikeskuksiin.

6.2 Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Taulukossa 8. kuvataan päihde- ja mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset sekä niiden jakautuminen päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Palveluiden kokonaisasiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakasmäärät ovat yhteenlaskettuja summia eri palvelujen asiakkaista ja yksi asiakas saattaa sisältyä lukuihin useampaan kertaan. Näin ollen asiakasmäärät ovat todellisuudessa pienempiä. Päihde- ja mielenterveysavopalvelujen kustannukset ilman integroitujen avopalvelujen kustannuksia olivat kuutoskaupungeissa 158,6 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 6,3 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019. Avopalvelujen kustannukset nousivat edellisvuodesta kaikissa kuutoskaupungeissa Espoota lukuun ottamatta. Integroitujen avopalvelujen kustannukset kuutoskaupunkien tasolla olivat 27,9 miljoonaa euroa.

Taulukko 8. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2020, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2019 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Avopalvelujen asiakasmäärä* yhteensä	33 318	10 546	11 436	12 503	17 429	11 741	96 973
Päihdepalvelujen asiakkaat	7 867	2 041	3 542	2 948	6 447	1 630	24 475
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	25 451	8 505	7 894	9 555	10 982	10 111	72 498
<i>Avopalvelujen asiakasmäärä yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat (%)</i>	<i>23,6</i>	<i>19,4</i>	<i>31,0</i>	<i>23,6</i>	<i>37,0</i>	<i>13,9</i>	<i>25,2</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat (%)</i>	<i>76,4</i>	<i>80,6</i>	<i>69,0</i>	<i>76,4</i>	<i>63,0</i>	<i>86,1</i>	<i>74,8</i>
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Asiakasmäärä yhteensä</i>	<i>-0,6</i>	<i>4,9</i>	<i>-0,8</i>	<i>12,3</i>	<i>2,5</i>	<i>5,4</i>	<i>2,8</i>
Kokonaiskustannukset sis. integroidut** (milj. €)	75,0	24,3	21,1	23,2	22,6	20,2	186,5
Josta integroitujen palvelujen kustannukset	12,3	5,3	2,5	3,7	2,0	2,1	27,9
Kokonaiskustannukset ei sis. integroidut** (milj. €)	61,9	18,9	18,6	19,5	20,6	18,1	158,6
Päihdepalvelujen kustannukset	20,1	3,3	4,3	3,3	7,1	4,0	42,1
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	41,9	15,4	14,1	16,0	13,3	14,0	114,5
<i>Kokonaiskustannukset (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>98,7</i>	<i>98,7</i>	<i>98,7</i>	<i>98,7</i>	<i>98,7</i>	<i>98,7</i>
<i>Päihdepalvelujen kustannukset (%)</i>	<i>32,4</i>	<i>17,6</i>	<i>23,3</i>	<i>16,7</i>	<i>34,5</i>	<i>21,8</i>	<i>26,5</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset (%)</i>	<i>67,6</i>	<i>81,2</i>	<i>75,4</i>	<i>82,1</i>	<i>64,3</i>	<i>76,9</i>	<i>72,2</i>
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Kokonaiskustannukset</i>	<i>12,2</i>	<i>-5,6</i>	<i>0,4</i>	<i>16,7</i>	<i>4,0</i>	<i>0,3</i>	<i>6,3</i>

*=Asiakkaiden määrä on yhteenlaskettu summa kaikista palvelujen käyttäjistä, ei asiakas kertaalleen –tieto. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja ja voi olla yhteissummassa useammin kuin kerran. Asiakasmäärästä ei voida erottaa integroitujen avopalvelujen asiakkaita. **Integroidut avopalvelut: Ehkäisevä työ, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, ja päihdepsykiatrinen avohoito.

6.2.1 Päihdehuollon avopalvelut

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisasiakasmäärä kuutoskaupungeissa oli 24 186, mikä oli 11,6 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 9.). Avopalvelujen asiakasmäärä kasvoi vuotta aiempaan verrattuna Tampereella (+18,3 %), Turussa (+3,9 %), Oulussa (+2,1 %) ja Espoossa (+0,9 %) ja laski Helsingissä (-31,7 %) ja Vantaalla (-17,5 %) ja vuonna 2020. Kuutoskaupunkien tasolla suurin asiakasryhmä ovat päihdepoliklinikan asiakkaat, joiden määrä nousi 1,1 prosenttia edellisvuodesta. Toiseksi suurimman asiakasryhmän muodostavat korvaushoidon asiakkaat, joiden määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 7,6 prosenttia vuoden takaisesta. Kolmanneksi suurimman asiakasryhmän muodostavat huumeiden käyttäjien terveysneuvonnan asiakkaat, vaikka Helsinki ja Tam-

pere eivät saa eriteltyä asiakasmääriä. Korvaushoidon asiakasmäärä nousi kuutosten tasolla tarkastelluista palveluista nopeimmin vuodesta 2019. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Turku on kuutoskaupungeista ainoa, jossa päiväkeskustoiminnan asiakkaiden määrä tilastoidaan, vaikka se onkin anonyymiä.

Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	19-20 %	Espoo**	19-20 %	Vantaa	19-20 %	Turku***	19-20 %	Tampere	19-20 %	Oulu	19-20 %	Kuusikko	19-20 %	
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	7 849	-31,7	2 041	0,9	3 271	-17,5	2 948	3,9	6 447	18,3	1 630	2,1	24 186	-11,6	
Polikliiniset palvelut yhteensä	6 207	-1,3	294	8,9	1 853	-29,8	1 299	2,8	5 324	19,9	1 630	2,1	16 607	0,7	
Päihdepoliklinikka	4 728	-0,1	15	1 400,0	1 529	-32,4	944	0,0	4 758	23,0	1 293	-2,1	13 267	1,1	
Korvaushoito	1 044	9,0	279	3,7	270	3,1	355	10,9	481	-0,2	319	21,8	2 748	7,6	
Päiväkuntoutus	435	-27,0	-	-	54	-53,0	0	0,0	85	-5,6	18	28,6	592	-27,4	
Muut avopalvelut yhteensä	1 642	-68,5	1 747	-0,3	1 418	6,9	1 649	4,8	1 123	11,2	0	0	7 579	-30,3	
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	..	-100,0	1 054	-7,7	1 418	6,9	1 265	15,4	..	..	0	0	3 737	-47,7	
Päiväkeskustoiminta	..	..	-	-	-	..	181	-9,5	..	..	..	..	181	-9,5	
Selviämishoitoasema	1 642	0,5	693	13,4	-	-	203	11,2	1 123	11,2	..	..	3 661	3,7	

*Helsinki ei saanut ostopalvelujen terveysneuvonnan asiakasmäärää vuonna 2020.

**Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

***Turun päiväkeskustoiminta oli suljettuna 8 kk vuonna 2019.

Kaupunkien välistä ja sisäistä avopalvelusuoritteiden vertailua vaikeuttaa vaihtelevat palveluiden kirjaamiskäytännöt, jotka saattavat poiketa kuntien välillä, mutta myös kuntien sisällä. Esimerkiksi kahden ohjaajan ohjaamasta kuuden hengen hoitoryhmästä voi eri kunnissa saada suoritteita 6, 12 tai 24. Kirjaamisen käytänteet ovat myös vuosien varrella muuttuneet. Näin ollen suoritteiden määrää on asiakasmäärien tapaan tulkittava suuntaa antavana.

Kun korvaushoidon käynnit jätetään tarkastelun ulkopuolelle, tehtiin päihdehuollon avopalveluihin kuutoskaupungeissa 299 760 käyntiä vuonna 2020 (Taulukko 10.). Käyntimäärä laski kuutoskaupunkien tasolla 11,8 prosenttia verrattuna vuoteen 2019. Palveluittain tarkasteluna käyntien määrä laski kuutoskaupunkien tasolla kaikissa palveluissa selviämishoitoasemaa lukuun ottamatta. Suurin osa käynneistä kuutoskaupungeissa kohdistuu päiväkeskustoimintaan ja toiseksi suurin osa päihdepoliklinikoille. Kaupunkitasolla osuudet kuitenkin vaihtelevat: Helsingissä suurin osa käynneistä tapahtuu anonyymissä päiväkeskustoiminnassa, kun taas Espoossa, Vantaalla ja Oulussa vastaavaa toimintaa ei ole.

Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Muutos			Muutos		Muutos		Muutos			Muutos		Muutos	
	Helsinki	19-20 %	Espoo*	19-20 %	Vantaa	19-20 %	Turku	19-20 %	Tampere**	19-20 %	Oulu	19-20 %	Kuusikko	19-20 %
Avopalvelujen käynnit yhteensä	152 155	-18,3	7 754	-7,4	39 449	-13,8	28 354	-2,4	55 783	6,3	16 265	-9,7	299 760	-11,8
Polikliiniset palvelut yhteensä	48 318	-19,1	..	..	31 991	-14,6	7 834	-4,0	36 648	-3,5	14 907	-6,6	139 698	-12,3
Päihdepoliklinikka	38 409	-21,3	..	..	30 824	-10,9	7 834	-4,0	27 595	-5,7	11 379	-14,4	116 041	-13,5
Päiväkuntoutus	9 909	-9,4	-	-	1 167	-59,4	..	0,0	9 053	3,9	3 528	31,9	23 657	-6,1
Muut avopalvelut yhteensä	103 837	-17,9	7 754	-6,9	7 458	-10,3	20 520	-1,7	19 135	31,8	1 358	-33,9	160 062	-11,3
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	12 627	-20,0	5 032	-9,3	7 458	-10,3	8 084	10,7	..	..	1 358	-33,9	34 559	-11,4
Päiväkeskustoiminta	88 416	-18,1	-	-	-	-	11 908	-7,8	17 188	35,7	..	..	117 512	-12,0
Selviämishoitoasema	2 794	5,6	2 722	-2,1	-	-	528	-20,4	1 947	5,5	..	..	7 991	0,7

*Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

**Tampereen päiväkeskustoimintaan lisätty neljä vakanssia ja aukioloajat pidentyneet.

Huom! Vantaan osalta on kirjattu suoritteet, ei käyntejä, paitsi terveysneuvonnasta. Taulukko 10. ei sisällä korvaushoidon käyntejä muissa kunnissa paitsi Vantaalla ja Vantaallakin suoritteet. Vantaalla korvaushoidon oman toiminnan suoritteet sisältyvät H-klinikan suoritteisiin. Helsingin osalta terveysneuvonnan käynneissä näkyy vain ostopalveluiden käynnit. Helsingissä terveysneuvontaa toteutetaan omana toimintana päiväkeskuksen yhteydessä eikä käyntitietoja saada eroteltuna.

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 42,1 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 5,0 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019 (Taulukko 11.). Helsingin osuus kaikista päihdeavopalvelujen kustannuksista on lähes puolet. Kustannukset nousivat edellisvuodesta Oulussa (+15,2 %), Helsingissä (+7,9 %) Espoossa (+4,7 %) ja Vantaalla (+4,2 %) ja laskivat Turussa (-4,0 %) ja Tampereella (-2,5 %). Kuutoskaupunkien tasolla päihdeavopalvelujen kustannukset kasvoivat nopeimmin päiväkeskustoiminnassa, jossa kasvua oli 21,8 prosenttia ja päihdepoliklinikan osalta 6,3 prosenttia vuodesta 2019. Korvaushoidon kustannukset laskivat edellisvuodesta ainoastaan Tampereella ja Turussa.

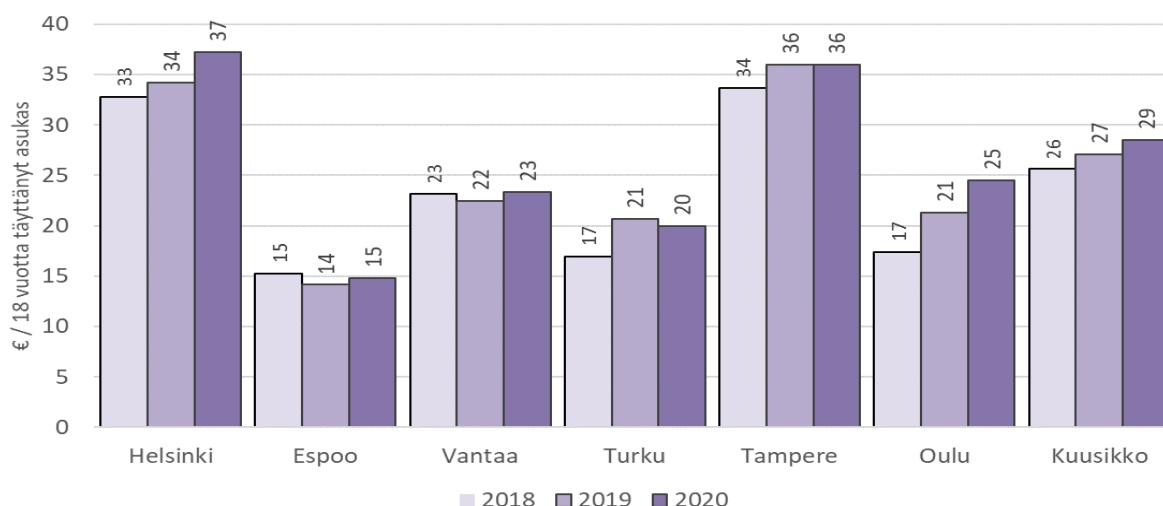
Taulukko 11. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (€)	20 056 624	3 325 866	4 349 362	3 257 382	7 110 549	3 956 314	42 056 097
Polikliinisten palvelujen kustannukset	15 528 838	2 103 399	4 230 534	2 529 540	5 071 471	3 883 333	33 347 115
Päihdepoliklinikka	8 102 808	6 395	3 425 350	1 095 000	2 928 187	2 362 911	17 920 652
Korvaushoito	5 812 496	2 097 004	714 935	1 434 540	1 664 055	1 390 333	13 113 363
Päiväkuntoutus	1 613 534	-	90 249	-	479 229	130 089	2 313 101
Muiden avopalvelujen kustannukset	4 527 786	1 222 467	118 828	727 842	2 039 078	72 981	8 708 982
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	526 618	361 601	118 828	232 430	885 302	72 981	2 197 760
Päiväkeskustoiminta	2 688 635	-	0	370 810	374 905	0	3 434 350
Selviämishoitoasema	1 312 533	860 866	0	124 602	778 871	0	3 076 872
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
Kokonaiskustannukset	7,9	4,7	4,2	-4,0	-2,6	15,2	5,0
Polikliinisten palvelujen kustannukset	5,4	7,6	3,8	-5,1	-3,3	15,2	4,1
Päihdepoliklinikka	7,7	5,3	3,4	-0,7	7,1	7,9	6,3
Korvaushoito	6,9	7,7	4,3	-8,1	-15,9	28,2	3,3
Päiväkuntoutus	-9,0	-	19,3	-	-9,8	35,9	-6,6
Muiden avopalvelujen kustannukset	17,2	-0,1	19,8	0,0	-0,7	16,9	8,5
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	0,4	1,0	19,8	-1,4	1,0	16,9	1,9
Päiväkeskustoiminta	27,4	-	-	13,7	-1,9	..	21,8
Selviämishoitoasema	6,9	-0,6	-	-25,0	-1,9	..	0,8

*Espoossa päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin

Huom! Vantaalla korvaushoidon kustannuksissa ilmoitetaan ostopalvelujen korvaushoidon kustannukset. Omana toimintana tuotetun korvaushoidon kustannukset sisältyvät huumeklinikan kustannuksiin. Samoin omana toimintana tuotetun terveysneuvonnan kustannukset sisältyvät huumeklinikan kustannuksiin. Vantaalla päivä kuntoutukseen sisältyy vain ostopalvelut. Omana toimintana toteutettu päivä kuntoutus sisältyy päihdepoliklinikoiden ja huumeklinikan kustannuksiin. Tampereella terveysneuvonnan kustannuksiin sisältyy huumehoidon avopalveluiden aloitusvaiheen kustannukset (anonymiasiakkaat).

Kuviossa 20. on esitetty päihdehuollon avopalvelujen kustannukset suhteutettuna kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden. Yli 18-vuotiaaseen väestöön suhteutetut kustannukset olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 29 euroa. Kustannukset vaihtelivat Espoon 15 eurosta Helsingin 37 euroon. Väestöön suhteutetut kustannukset ovat pysyneet vuodesta 2018 samana Espoossa ja Vantaalla ja nousseet muissa kunnissa. Kuutoskaupunkien keskiarvo on vuodesta 2018 ollut nousussa.

Kuvio 20. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2018–2020

Polikliiniset palvelut

Seuraavaksi esitellään tarkemmin päihdehuollon avopalvelujen polikliinisiä palveluja kuutoskaupungeissa. Päihdehuollon polikliiniset palvelut – etenkin päihdepoliklinikat ja korvaushoito – muodostavat suurimman kustannusosuuden päihdehuollon avopalveluiden kokonaisuudessa. Polikliinisiin palveluihin lukeutuu lisäksi päivä kuntoutus. Päihdepoliklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Päihdepoliklinikoiden tietoihin sisältyvät myös A-klinikoiden, H-klinikoiden, Peliklinikoiden ja muiden vastaavien palvelujen tiedot. Taulukossa 12. kuvataan päihdepoliklinikoiden asiakasmääriä vuosina 2018–2020. Kuusikon tasolla asiakasmäärä on noussut edellisestä vuodesta 1,1 prosenttia.

Taulukko 12. Päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2018	4 741	11	2 179	966	4 601	1 521	14 019
2019	4 734	1	2 261	944	3 868	1 321	13 129
2020	4 728	15	1 529	944	4 758	1 293	13 267
Muutos 2019–2020, %	-0,1	1400,0	-32,4	0,0	23,0	-2,1	1,1

*Espoossa tilastointitapa muuttui vuonna 2017 ja valtaosa aiemmin päihdehuollon avopalveluiksi luokitelluista palveluista raportoidaan integroiduissa palveluissa

**Tampereen päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä ei ole asiakas kertaalleen – tieto.

Polikliinisten palvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 33,3 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 4,9 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019 (Taulukko 13.). Kustannukset laskivat vuoden 2019 deflatoituihin kustannuksiin verrattuna Turussa (-4,3 %) ja Tampereella (-2,4 %) ja nousivat Oulussa (+14,1 %), Espoossa (+8,0 %), Helsingissä (+6,1%) ja Vantaalla (+4,7 %).

Taulukko 13. Poliklinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2018–2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2018	13,7	2,0	4,1	2,4	4,5	2,7	29,4
2019	14,6	1,9	4,0	2,6	5,2	3,3	31,7
2020	15,5	2,1	4,2	2,5	5,1	3,9	33,3
Muutos %, 2019–2020	6,1	8,0	4,7	-4,3	-2,4	14,1	4,9
Muutos €, 2019–2020	0,9	0,2	0,2	-0,1	-0,1	0,5	1,6

Korvaushoidolla tarkoitetaan opioidiriippuvuuden hoitoa, jossa käytetään lääkkeenä buprenorfinia tai metadonia. Hoidosta on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (STM 33/2008). Hoito perustuu hoitosuunnitelmaan, jossa lääkkeen lisäksi määritellään hoidon tavoite, muu lääketieteellinen ja psykososiaalinen hoito sekä seuranta. Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ja sitä toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Korvaushoidossa tavoitteena on asiakkaan kuntouttaminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja elämänlaadun parantaminen. Hoidolla pyritään vähentämään opioidien laitonta käyttöä, pistämisen myötä veriteitse tarttuvien infektioiden leviämistä, oheiskäyttöä sekä rikollisuutta. Opioidit ovat päihdehuollon huumeasiakkaiden yleisin ongelmapäihde (Nurmi & Rönkä, 2018).

Korvaushoidon asiakkaiden määrä kasvoi kuutoskaupungeissa 34,4 prosenttia verrattuna vuoteen 2016 (Taulukko 14.). Asiakasmäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa. Kasvu oli nopeinta Tampereella (+98,8 %). Asiakasmäärät ovat verrattain pieniä, joten muutokset asiakasmäärissä näyttäytyvät prosentuaalisesti suurina. Kuutoskaupunkien tasolla ostopalveluna tuotetuissa palveluissa oli 54,5 prosenttia asiakkaista, mutta kaupunkien välillä on vaihtelua. Esimerkiksi Oulu tuottaa kaikki korvaushoidon palvelut itse, kun taas Espoo järjestää korvaushoidon kokonaan ostopalveluna.

Taulukko 14. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2016–2020 sekä muutos vuodesta 2016

	Helsinki	Ostopal- velut, %	Espoo	Ostopal- velut, %	Vantaa	Ostopal- velut, %	Turku	Ostopal- velut, %	Tampere	Ostopal- velut, %	Oulu	Ostopal- velut, %	Kuusikko	Ostopal- velut, %
2016	921	41,2	234	100,0	214	39,8	239	-	242	49,6	195	-	2 045	40,1
2017	939	47,9	226	100,0	229	42,0	239	-	347	67,1	206	-	2 150	53,1
2018	952	36,8	256	100,0	252	41,9	278	75	422	71,6	273	-	2 433	50,0
2019	958	40,3	269	100,0	262	48,9	320	76,6	482	71,4	262	-	2 553	53,6
2020	1 044	44,5	279	100,0	270	52,1	355	79,7	481	69,2	319	-	2 748	54,5
Muutos 2016–2020, N	123		45		56		116		239		124		703	
Muutos 2016–2020, %	13,4		19,2		26,2		48,5		98,8		63,6		34,4	

Huom! Helsingin tiedot eivät sisällä HUS päihdepsykiatriaa tai HIV-positiivisten palvelukeskusta. Espoon ja Vantaan lukuihin ei sisälly erikoissairaanhoidon ja terveysasemien asiakkaat.

6.2.2 Mielenterveysavopalvelut

Mielenterveysavopalveluihin sisältyy psykiatrinen avohoito sekä sellaiset psykoterapia-asiakkaat, joiden psykoterapian kustannuksiin osallistuu kunta. Kelan kuntoutuspsykoterapian asiakkaat eivät sisälly tässä raportoituihin lukuihin. Kuusikossa raportoitua nettiterapiaa järjestää HUS Mielenterveystalo.fi -sivuston kautta. Asiakkaan ei tarvitse asua HUS-alueella, vaan palvelu on valtakunnallisesti käytettävissä. Lisäksi A-klinikasäätiö on kehittänyt verkkoavusteisen kuntoutusohjelman alikoholin liikakäyttöön, jota voidaan hankkia ostopalveluna.

Kuutoskaupungeissa oli 72 498 mielenterveysavopalvelujen asiakasta vuonna 2020, mikä oli 8,4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019 (Taulukko 15.). Asiakasmäärä lisääntyi kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Tampereella, jossa laskua oli 4,9 prosenttia. Käyntien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 4,1 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Psykiatrisen avohoidon asiakkaiden määrä laski Tampereella, Espoossa ja Vantaalla ja kasvoi muissa kaupungeissa vuodesta 2019. Psykoterapia-asiakkaiden määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 62,3 prosenttia vuotta aiemmasta ja kasvua edellisvuoteen oli kaikissa kaupungeissa. Oulu ei saa raportoitua psykoterapia-asiakkaiden määrää.

Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

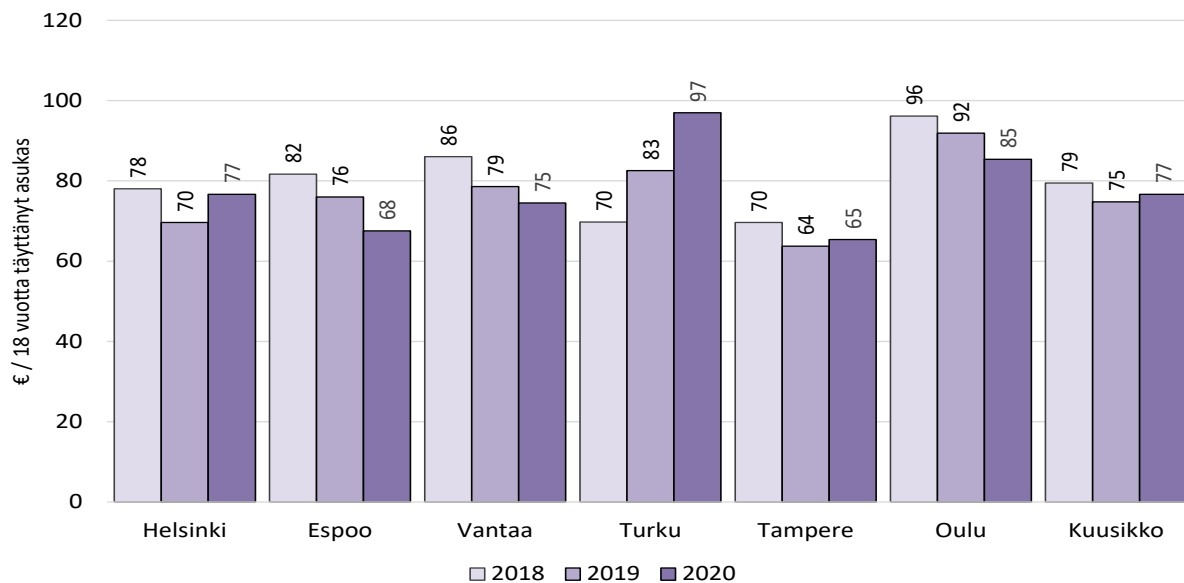
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	25 451	8 505	7 894	9 555	10 982	10 111	72 498
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat	21 817	6 789	6 526	8 568	10 516	10 111	64 327
Psykoterapia-asiakkaat	3 634	1 716	1 368	987	466	493	8 171
Josta nettiterapia-asiakkaat	3 374	1 054	922	583	466	493	6 426
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
Asiakkaat yhteensä	15,7	6,0	4,5	15,2	-4,9	7,3	8,4
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat	9,2	-1,6	-0,3	12,5	-7,3	7,3	4,1
Psykoterapia-asiakkaat	80,3	52,7	35,3	45,4	126,2	103,7	62,3
Joista nettiterapia-asiakkaat	91,3	93,0	81,9	153,5	221,4	103,7	87,1
Käynnit yhteensä	249 739	79 060	73 343	103 528	64 924	83 842	654 436
Psykiatrisen avohoidon käynnit	242 542	72 391	66 426	95 506	64 924	83 113	624 902
Psykoterapiakäynnit	7 197	6 669	6 917	8 022	..	729	29 534
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
Käynnit yhteensä	7,6	-2,3	7,4	14,9	-18,5	8,1	4,1
Psykiatrisen avohoidon käynnit	8,2	-3,0	7,3	18,0	-18,0	7,7	4,5
Psykoterapiakäynnit	-8,6	6,6	8,7	-12,0	-100,0	87,4	-3,3

Taulukossa 16. esitetään mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin. Avopalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 114,5 miljoonaa euroa vuonna 2020. Kustannukset muodostuivat pääosin psykiatrisen avohoidon järjestämisestä. Psykoterapian osuus on 6,0 miljoonaa euroa. Psykoterapian kokonaiskustannukset sisältävät ostopalvelopsykoterapian ja HUS:lta ostettavan nettiterapian kustannukset. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset nousivat kuutoskaupunkien tasolla 4,5 prosenttia edellisvuodesta.

Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2020, miljoonaa euroa ja muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (milj. €)	41,9	15,4	14,1	16,0	13,3	14,0	114,5
Psykiatrisen avohoidon kustannukset	39,8	13,9	12,7	15,2	13,0	13,7	108,5
Psykoterapiakustannukset	2,1	1,4	1,3	0,8	0,2	0,2	6,0
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
Kokonaiskustannukset	11,6	-9,2	-2,7	19,7	5,1	-5,0	4,5
Psykiatrisen avohoidon kustannukset	9,4	-11,8	-4,5	18,8	3,0	-6,6	2,6
Psykoterapiakustannukset	37,2	12,4	6,1	13,1	12,7	14,7	22,5

Mielenterveysavopalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 77 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2020 (Kuvio 21.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Tampereen 65 euron ja Turun 97 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Helsingissä ja Tampereella ja laskivat muissa kaupungeissa. Vuoteen 2018 verrattuna asukaskohtaiset kustannukset ovat nousseet Turussa ja laskeneet muissa kaupungeissa.

Kuvio 21. Mielenterveysavopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2018–2020

7. KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Tässä luvussa tarkastellaan kotiin annettavia päihde- ja mielenterveyspalveluja, joiden on tarkoitus tukea asiakkaan itsenäistä asumista ja ehkäistä laitospalvelujen tarvetta. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuuteen lukeutuvat tässä raportissa kotikatkaistu- ja kuntoutushoito, liikkuva avohoito sekä tukiasuminen ja tuettu asuminen. Ennen vuotta 2017 tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoitiin Kuusikossa asumispalvelujen yhteydessä. Tästä johtuen kotiin vietävien palvelujen ja asumispalvelujen lukuja ei voi suoraan vertailla ennen vuoden 2017 raporttia ilmestyneiden raporttien lukuihin.

7.1 Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen

Helsingissä osa konsultaatiosta, psykiatrisesta hoidosta ja päihdehoidosta toteutetaan liikkuvana tai kotiin vietävinä palveluna: liikkuva työ asiakkaan ja potilaan elin- ja lähiympäristöön sekä yhteistyökumppaneiden luo on vakiintunut työmuoto psykiatria- ja päihdepalveluissa. Palveluita tuotetaan mm. liikkuvissa psykiatrian arviointi-, akuutti- ja konsultaatiotyöryhmissä ensilinjan palveluissa sekä psykoosipalvelujen kotikuntoutustyöryhmissä ja liikkuvassa avohoidossa.

Jokainen Y-säätiön ja Helsingin Asuntohankinnan itsenäiseen asumiseen muuttava asiakas saa sosiaaliohjaajan tuen asumiseensa psykiatria- ja päihdepalveluista. Tavoitteena on ennaltaehkäistä asunnottomuutta. Asumista tukee myös sosiaaliohjaajasta, perus- ja sairaanhoitajasta muodostuva kotikuntoutustiimi. Mielenterveysasiakkaiden jälleenvuokrausasumista järjestää Niemikotisäätiö.

Helsingissä tuettuun asumiseen sisältyy asunnottomien solutukiasunnot, tuetun asumisen asumisyksiköt, tukikodit, tuettu asuminen hajasijoitetuissa asunnoissa ja varsinainen tuettu asuminen. Mielenterveysasiakkaiden tuettua asumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätiön järjestämänä ja ostopalveluna.

Espoossa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden arjessa selviytymistä ja itsenäistä asumista tukee mielenterveys- ja päihdeklinikan liikkuva tiimi, jossa työskentelee sairaanhoitajia ja lähihoitajia. Liikkuvan tiimin työskentely muodostuu muun muassa koti-, asiointi- ja verkostokäynneistä sekä puhelinkontakteista. Työ sisältää ohjaamista ja neuvontaa ja tapahtuu pääasiallisesti virka-aikana. Liikkuvan tiimin työskentely perustuu asiakaskohtaiseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Palvelu viedään asiakkaan omaan asuntoon, tuettuun asumiseen tai hajasijoitettuun tukiasuntoon. Palvelu on asiakkaalle maksutonta ja käynnistyy yleensä hoitavan tahon aloitteesta.

Espoo järjestää tuettua asumista myös keskitetyissä tuetun asumisen yksiköissä sekä omana toimintana että ostopalveluna, joihin ohjaututaan mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksen kautta keskitetysti. Lisäksi Espoo ostaa ostopalveluna kotiin annettavaa tukea (intensiivituki, kotikuntoutus, kotivieroitus).

Vantaalla omana toimintana tuotettava kotiin annettava päihdepalvelu sisältää vieroitushoitoa ja päihdekuntoutusta. Vuoden 2018 alusta päihdekuntoutujille suunnatut asumisen palvelut ja asunnottomuuden perusteella annettava sosiaalityö ja asumisen tuki keskitettiin Asumispalveluissa sijaitsevaan asunnottomien sosiaalityön yksikköön. Päihdekuntoutujille suunnattua tuettua asumista järjestetään sekä asumisyksiköissä, että etätuettuna tukiasumisena kaupungin omana palveluna. Tukea asiakkaan omaan kotiin annetaan Y-säätiön omistamiin kumppanuusasuntoihin, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Kotiin annettavaa asumisen tukea hankitaan myös ostopalveluna, asunto voi olla asiakkaan itsensä vuokraama tai palvelutuottajan vuokraama asunto. Ostopalveluna hankittavasta asumisen tuesta päätetään asiakasohjausryhmässä.

Mielenterveyspalvelujen tuettua asumista järjestetään omana toimintana kahdessa asumisyksikössä. Yhteensä asukaspaikkoja yksiköissä on 39. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Ostopalveluna hankitaan tuettua asumista palveluntuottajan järjestämässä asunnossa, johon asiakas tekee vuokrasopimuksen. Palveluntuottaja järjestää tuen asiakkaan omaan kotiin sosiaalityöntekijän/ sosiaaliohjaajan toteaman palvelutarpeen mukaan.

Omaan kotiin annettava tuettu asuminen on jaettu neljään tukitasoon tarjottavan palvelun määrän mukaan: kevyt tuki, perustuki, vahva tuki ja erityistason tuki. Tuki sisältää lääkeshoidon tuen. Aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita ja tuettua asumista. Kotiin vietävää palvelua on sekä ostettuna että omana toimintana. Tuki on tarkoitettu mielenterveyskuntoutujille tai vastaavaa palvelua tarvitseville. Palvelun hankkiminen perustuu aina palvelutarpeen arvioon ja linjaukseen joko asiakasohjausryhmässä tai asumispalveluiden tiimissä. Kotiin vietävän päihdepalvelun kustannuksia on tänä vuonna ensimmäistä kertaa mahdollista raportoida Vantaan itse tuottamien palveluiden osalta.

Turussa kotiin annettavaa tuettua asumista omana palveluna annetaan päihdekuntoutujille kahdessa tukiasuntoyksikössä (51 asuntoa) sekä n. 40:ssä hajautetussa tukiasunnossa. Asunnot omistaa kaupungin vuokrataloyhtiö, joka vuokraa asunnot asiakkaille. Asukasvalinnat tekee sosiaalityön asiakasohjaustiimi asumis- ja päihdepalveluiden yksikössä. Lisäksi tuettua asumista ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta (n. puolet ostopalveluna). Ostopalvelun tuottajilta hankitut tukiasunnot ovat pääsääntöisesti välivuokrattuja asutuspulasta johtuen. Tuettua asumista haetaan asumispalveluhakemuksella sekä suullisesti sosiaalityöntekijän vastaanotolla.

Mielenterveyskuntoutujien tuetusta asumisesta valtaosa ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta. Mielenterveyskuntoutujille on kaksi omaa tuetun asumisen yksikköä. Orvokki, jossa kaupungin isosta vuokrataloyhtiöstä on vuokrattu mielenterveyskuntoutujille 23 tukiasuntoa ja Paavinkadun tukiasunnot, jossa myös on vuokrattu 22 tukiasuntoa. Tukiasuntojen yhteydessä olevissa yhteistiloissa on saatavilla ohjaajatukea sekä järjestön ylläpitämää päivätoimintaa yhteisöllisellä työmallilla. Asiakas ohjautuu palveluun psykiatrisen erikoissairaanhoidon läheteellä. Päätökset tekee asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikön sosiaalityöntekijä.

Kotiin vietäviä psykiatrisia palveluita järjestetään psykiatrisen erikoissairaanhoidon intensiivisen kotihoidon yksiköstä työikäisille ja vanhuspsykiatrian yksiköstä yli 65-vuotiaille. Tehostetun kotihoidon tarkoitus on tukea psykoosipotilaan kotona selviytymistä niin, että sairaalahoidolta välttyään sekä tukea osastolla olevaa potilasta tiiviin tuen avulla kotiutumaan turvallisesti sairaalasta.

Tampereen Mielenterveys- ja päihdepalveluissa (MTPP) toimiva Liikkuva psykiatrian työryhmä tarjoaa tehostettua psykiatrista avohoitoa vaikeasti oireileville potilaille, joiden toimintakyky on heikentynyt. Tavoitteena on turvata potilaiden selviytyminen omassa arjessaan ja antaa tukea itsenäiseen elämään sekä ehkäistä sairaalahoidonjaksoja. Liikkuvassa psykiatrisessa työryhmässä hoito toteutetaan kotikäynteinä työpareittain hoitosuunnitelman mukaisesti. Liikkuva psykiatrinen työryhmä toteuttaa potilaan voimien kriisiytyessä hoitoyksikköjen potilaille lyhytkestoisia tehostejaksoja, joihin liittyen kotikäyntejä tehdään iltaisin ja viikonloppuisin. Myös psykiatrian muista yksiköistä tehdään tarpeen mukaan kotikäyntejä - etenkin nuorten aikuisten työryhmästä.

MTPP:n psykogeriatrian kotikuntoutuksen tavoitteena on tukea, kannustaa ja motivoida potilasta selviytymään arjessa supportiivisten keskusteluiden ja toiminnallisen kuntoutuksen keinoin.

Kotiin annettavan tuen ryhmä Konsti toteuttaa kotikatkoja ja tukee mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kotona asumista. Kotikatkoja toteutetaan ikääntyneille sekä asiakasryhmille, joiden hoitoa ei voida toteuttaa laitososuhteissa. Konstin moniammatillinen tiimi toimii virka-ajan lisäksi iltaisin

ja viikonloppuisin. Konstin asiakkuuteen hakeudutaan matalalla kynnyksellä. Palvelu käynnistetään asiakkaan kotiin tehtävällä arviointikäynnillä. Katkaisuhoidon aloittamisessa konsultoidaan Katkaisuhoidon lääkärin, joka on etäyhteydellä yhteydessä potilaaseen. Kotikäyntien lisäksi työryhmä antaa puhelimitse ohjausta ja neuvontaa sekä tukee asiakkaita osallistumaan kolmannen sektorin toimintaan.

Tampereen kaupungilla on oma tukiasumisen yksikkö. Pääsääntöisesti asumisen palvelut hankitaan kuitenkin ostopalveluna. Kotiin annettavan tuetun asumisen palvelua tarjotaan asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja neuvontaa asumisessa ja arjen hallinnassa tai sosiaaliseen ympäristöön ja hoitoon kiinnittymisessä. Vuonna 2020 aloitettiin tuetun asumisen kilpailutuksen valmistelu. Kilpailutuksen tarkoituksena on korostaa palvelun tarvelähtöisyyttä ja määräaikaista.

Tuettua asumista tarjotaan myös palveluntuottajien järjestämissä asumisyksiköissä. Tukiasumisen tarve on kasvanut mm. nuorten asiakkaiden tuen tarpeen ja asunnottomien asiakkaiden määrän lisääntyessä. Siirtyminen asumispalveluista omaan asuntoon on vaikeutunut soveltuvien asuntojen tarjonnan vähäisyyden vuoksi. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden tukiasumisen palveluita käytetään myös asunnottomuusohjelman toteuttamiseen.

Oulun mielenterveyspalveluissa toimii myös liikkuva avohoito -työryhmä. Työryhmä tarjoaa virka-aikaan, iltaisin ja viikonloppuisin tukea niille asiakkaille, jotka vaativat avohoidon vahvaa tehostamista. Työryhmän työllä pyritään estämään ja lyhentämään sairaalahoitojaksoja sekä tukemaan vaikeahoitavien asiakkaiden pärjäämistä avohoidossa.

Oulussa asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista. Kotona asumista voidaan tukea sosiaalihuoltolaissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asumista tukevat palvelut voivat olla arjen tukea ja ohjausta, hoito- ja hoivapalveluja, tukipalveluja, kuten ateriat-, vaatehuolto, hygienia- ja siivouspalveluja tai näiden yhdistelmiä.

Perinteisesti erityisryhmien asumistarpeita on lähestytty palveluiden tai palvelutuotannon näkökulmasta. Laitosasumisen vähentymisen myötä tämä on kasvattanut tehostetun palveluasumisen määrää. Oulun kaupungin erityisryhmien asuntopoliittisessa ohjelmassa lähtökohta on ”asunto ensin” -periaate: erityisryhmille pyritään järjestämään asunto, jonka yhteydessä on saatavissa erilaisia, kullekin henkilölle tarpeellisia palveluja. Erityisasumisessa pyritään erottamaan palvelut ja asuminen selvästi toisistaan ja samalla erityisryhmille luodaan edellytykset asua normaaliuden periaatteiden mukaisesti mahdollisimman pitkälle kotona.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat ohjautuvat tehostettuun palveluasumiseen ja palveluasumiseen palveluohjausyksiköstä, joissa asiakkailla on sosiaalityöntekijä vastuutyöntekijänä. Asiakkaat on määriteltävä erityisen tuen tarpeen asiakkaiksi. Usealla asiakkaalla on sekä mielenterveys- että päihdeongelma. Sen vuoksi mielenterveys- ja päihdeasumispalveluita katsotaan yhtenä kokonaisuutena. Kaupungin omana toimintana järjestetään mielenterveyskuntoutujille kahdessa eri yksikössä lyhytaikaista asumista (Koskivirta ja Färinranta), joissa tavoitteena on asiakkaan asumisen tuen tarpeiden kartoitus, tehostettu palvelutarpeen arviointi. Toiminnassa korostuu asiakkaan kuntoutus. Näillä toiminnoilla sujuvoitetaan psykiatrisesta laitoshoidosta kotiutumista sekä toimitaan myös ”puskurina” sairaalahoitoon joutumisen estämiseksi. Tehostetun palvelutarpeen arviointi on mahdollistanut asiakkaiden siirtymisen omaan asuntoon kotiin suuntautuvien palveluiden turvin.

Asumisarvioyksiköiden asiakkaat tulevat kuntoutusjaksolle pääsääntöisesti suoraan psykiatrian osastohoidosta. Suurin osa (n.70%) asiakkaista ohjautuu ohjaajapalveluiden turvin omaan kotiin.

Oulun kaupunki hankkii monituottajamallin mukaisesti suurimman osan pitempi aikaisista mielen-terveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluista kilpailutuksen perusteella useilta yksityisiltä palveluntuottajilta.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaita sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluissa on n. 460. Ohjauksen tavoitteena on ylläpitää ja edistää omassa kodissa asuvan asiakkaan kokonaisvaltaista elämänhallintaa. Ohjauksella tuetaan asiakkaan itsenäisiä, heille mielekkäitä ja myönteisiä elämänvalintoja. Lisäksi sosiaalisena kuntoutuksena toteutuu avustajapalvelu, jolla helpotetaan asiakkaan lähtemistä kodin ulkopuolelle kuten esimerkiksi liikuntapalveluihin ja kauppa-asiointeihin. Palvelurakennemuutoksen myötä asiakkaat asuvat enemmän omissa asunnoissa kerrostaloissa.

Päihdeasiakkaille tuotetaan ensisuojatyyppistä tilapäistä asumisen palvelua (Kenttätie). Kenttätien toimintamallia on kehitetty edesauttamaan ja tukemaan päihdeasiakkaiden siirtymistä itsenäiseen asumiseen ja normaaliin asuntokantaan. Syksyllä 2019 uutena toimintana aloittanut Päiväkeskus Huili on oululaisille asunnottomille tarkoitettu kohtaamispaikka, jossa saa neuvontaa ja opastusta asioiden hoitamisessa. Huilissa on tarjolla aamupala, lämmin ruoka ja kahvia. Sairaanhoidaja ja sosiaalityöntekijä ovat paikalla viikoittain. Päiväkeskus Huilissa on mahdollisuus pyykinpesuun ja saunomiseen ja sekä osallistua toiminnallisiin ryhmiin. Päiväkeskuksessa voi käydä halutessaan nimettömänä.

7.2 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät ja suoritteet

Kuutoskaupunkien kotiin vietävien palveluiden asiakkaista 74,7 prosenttia oli mielenterveyspalvelujen asiakkaita vuonna 2020 (Taulukko 17.). Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 3 664 ja kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaita oli 10 828. Kokonaisasiakasmäärä laski kuutoskaupunkien tasolla 7,7 prosenttia vuodesta 2019. Asiakasmäärä laski edellisvuodesta Helsingissä (-16,5 %), Turussa (-14,5 %) ja Espoossa (-7,2 %) ja nousi Oulussa (+12,8 %), Vantaalla (+10,7 %) ja Tampereella (+4,8 %).

Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	6 133	1 743	1 064	1 429	2 859	1 264	14 492
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat	1 650	287	419	385	706	217	3 664
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen asiakkaat	0	..	240	0	361	-	601
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1650	287	179	385	345	217	3063
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat	4 483	1 456	645	1 044	2 153	1 047	10 828
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon asiakkaat	2 890	1 456	457	724	1 162	360	7 049
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1593	..	188	320	991	687	3779
<i>Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>26,9</i>	<i>16,5</i>	<i>39,4</i>	<i>26,9</i>	<i>24,7</i>	<i>17,2</i>	<i>25,3</i>
<i>Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>73,1</i>	<i>83,5</i>	<i>60,6</i>	<i>73,1</i>	<i>75,3</i>	<i>82,8</i>	<i>74,7</i>
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä</i>	<i>-16,5</i>	<i>-7,2</i>	<i>10,7</i>	<i>-14,5</i>	<i>4,8</i>	<i>12,8</i>	<i>-7,7</i>
<i>Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>-2,3</i>	<i>-20,1</i>	<i>55,8</i>	<i>0,0</i>	<i>2,9</i>	<i>10,7</i>	<i>2,3</i>
<i>Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen asiakkaat</i>	<i>-100,0</i>	<i>..</i>	<i>71,4</i>	<i>-100,0</i>	<i>2,6</i>	<i>-</i>	<i>5,3</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat</i>	<i>-1,4</i>	<i>-2,7</i>	<i>38,8</i>	<i>0,0</i>	<i>3,3</i>	<i>10,7</i>	<i>1,7</i>
<i>Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>-20,7</i>	<i>-4,1</i>	<i>-6,8</i>	<i>-18,9</i>	<i>5,4</i>	<i>13,2</i>	<i>-10,7</i>
<i>Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon asiakkaat</i>	<i>-29,3</i>	<i>-4,1</i>	<i>57,6</i>	<i>-23,9</i>	<i>3,5</i>	<i>3,7</i>	<i>-17,6</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat</i>	<i>1,7</i>	<i>-</i>	<i>14,6</i>	<i>-4,5</i>	<i>7,7</i>	<i>18,9</i>	<i>6,0</i>

Taulukossa 18. kuvataan päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakkaiden ja asumisvuorokausien määrä vuosina 2018–2020. Edelliseen vuoteen verrattuna asiakasmäärä väheni Helsingissä ja Espoossa ja kasvoi muissa kaupungeissa. Asumisvuorokaudet vähenivät Helsingissä ja Tampereella ja kasvoi muissa kaupungeissa.

Taulukko 18. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2018	1 669	303	146	334	407	159	3 018
2019	1 673	295	129	385	334	196	3 012
2020	1 650	287	179	385	345	217	3 063
Muutos 19-20, %	-1,4	-2,8	27,9	0,0	3,2	9,7	1,7
Asumisvuorokaudet							
2018	481 502	28 277	35 401	83 670	86 294	25 340	740 484
2019	479 780	120 046	36 350	101 576	76 024	27 474	841 250
2020	474 223	197 487	50 152	118 209	59 902	30 591	930 564
Muutos 19-20, %	-1,2	39,2	27,5	14,1	-26,9	10,2	9,6

*Espoo: Vuodesta 2017 alkaen on raportoitu aikuissosiaalityön tuki- ja tuetun asumisen asiakasmäärät. Asumisvuorokausia ei ole kuitenkaan saatu aikuissosiaalityöstä vuosilta 2016–2018, joten vuorokaudet koskevat vain mielenterveys- ja päihdepalvelujen omaa toimintaa.

Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet ovat kasvaneet kuutoskaupungeissa kolmen viime vuoden aikana (Taulukko 19.). Kuutoskaupunkien tasolla asiakasmäärä lisääntyi 5,7 prosenttia ja asumisvuorokausien määrä 4,0 prosenttia vuoteen 2019 nähden. Asiakkaiden määrä laski Turussa ja nousi muissa kaupungeissa. Vuorokausien määrä nousi kaikissa kuutoskaupungeissa verrattuna vuoden takaiseen. Edelliseen vuoteen nähden kasvu on ollut nopeinta Oulussa.

Taulukko 19. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 sekä muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo**	Vantaa*	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2018	1 549	50	233	260	859	571	3 522
2019	1 567	0	164	335	920	578	3 564
2020	1 593	0	188	320	991	687	3 779
Muutos 19-20, %	1,6	0,0	12,8	-4,7	7,2	15,9	5,7
Asumisvuorokaudet							
2018	529 784	16 536	54 885	66 572	230 182	145 886	1 043 845
2019	539 925	4 230	54 205	90 431	238 094	158 392	1 085 277
2020	543 526	..	56 568	94 943	249 603	186 281	1 130 921
Muutos 19-20, %	0,7	..	4,2	4,8	4,6	15,0	4,0

*Vantaan vuoden 2019 asiakasmäärä on poikkileikkaustieto poiketen muista vuosista. Vuoden 2019 osalta ei ole saatavissa asiakas kertaalleen tietoa johtuen ostopalvelujen käsiseurannasta.

**Espoo: asiakkaat sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut. Asumisvuorokausia ei ole mahdollista saada 1.4.2019 alkaen tietojärjestelmämuutoksesta johtuen.

7.3 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset

Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 61,5 miljoonaa euroa vuonna 2020 (Taulukko 20.). Kustannukset nousivat 6,3 prosenttia vuodesta 2019. Kustannukset nousivat edellisvuodesta Espoota lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa. Kuutoskaupunkien tasolla 48,9 prosenttia kotiin vietävien palvelujen kustannuksista muodostui päihdepalvelujen järjestämisestä ja 51,1 prosenttia mielenterveyspalvelujen järjestämisestä.

Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset olivat 30,1 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2020, mikä oli 13,3 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019. Kustannukset nousivat kaikissa kuutoskaupungeissa. Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat kaikkiaan 31,4 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2020, mikä oli 2,7 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019. Kustannukset laskivat Espoossa ja nousivat muissa kaupungeissa.

Taulukko 20. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa*	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset (€)	28 788 381	7 616 602	5 976 242	6 308 166	9 122 254	3 731 868	61 543 512
Päihdepalvelujen kustannukset	18 066 895	3 315 894	2 554 346	2 773 979	2 714 995	665 487	30 091 596
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen kustannukset	0	132 028	..	..	432 200	..	720 597
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset	18 066 895	3 183 866	2 397 978	2 773 979	2 282 795	665 487	29 371 000
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	10 721 485	4 300 708	3 421 895	3 534 187	6 407 259	3 066 381	31 451 916
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kustannukset	145 140	3 392 317	310 592	1 435 500	1 844 322	267 588	5 283 549
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset	6 476 240	94 555	3 111 303	2 098 687	4 562 937	2 798 794	19 142 516
 <i>Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset (%)</i>	 100,0	 100,0	 100,0	 100,0	 100,0	 100,0	 100,0
<i>Päihdepalvelujen kustannukset</i>	<i>62,8</i>	<i>43,5</i>	<i>42,7</i>	<i>44,0</i>	<i>29,8</i>	<i>17,8</i>	<i>48,9</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset</i>	<i>37,2</i>	<i>56,5</i>	<i>57,3</i>	<i>56,0</i>	<i>70,2</i>	<i>82,2</i>	<i>51,1</i>
 <i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset</i>	<i>4,0</i>	<i>-8,9</i>	<i>40,6</i>	<i>0,2</i>	<i>16,1</i>	<i>7,8</i>	<i>6,3</i>
<i>Päihdepalvelujen kustannukset</i>	<i>10,0</i>	<i>3,5</i>	<i>42,7</i>	<i>28,0</i>	<i>11,9</i>	<i>24,6</i>	<i>13,3</i>
<i>Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen kustannukset</i>	<i>-100,0</i>	<i>-10,9</i>	<i>..</i>	<i>..</i>	<i>2,7</i>	<i>..</i>	<i>25,6</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset</i>	<i>10,0</i>	<i>4,2</i>	<i>33,9</i>	<i>28,0</i>	<i>13,8</i>	<i>24,6</i>	<i>13,1</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset</i>	<i>-1,7</i>	<i>-14,9</i>	<i>42,2</i>	<i>-12,6</i>	<i>20,2</i>	<i>6,3</i>	<i>2,7</i>
<i>Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kustannukset</i>	<i>-55,8</i>	<i>-19,1</i>	<i>-51,1</i>	<i>-30,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0</i>	<i>-26,8</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset</i>	<i>1,8</i>	<i>-33,1</i>	<i>75,7</i>	<i>5,4</i>	<i>12,0</i>	<i>6,9</i>	<i>12,9</i>

*Vantaalla kotikatkaistu- ja kuntoutus siirtyneet omaksi toiminnaksi, kustannukset raportoitu A-klinikan kustannuksissa avopalvelujen yhteydessä.

Taulukossa 21. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen tukiasumisen kustannukset suhteutettuna asumisvuorokausiin sekä asumisvuorokaudet suhteutettuna asiakasmäärään. Asiakasta kohden jaetut kustannukset tukiasumisessa olivat keskimäärin 33 euroa vuonna 2020. Laskennalliset vuorokausihinnat vaihtelivat Turun 6 euron ja Oulun 52 euron välillä. Laskennallinen asumisjakson pituus tukiasumisessa oli kuutoskaupunkien tasolla 247 vuonna 2020. Asumisjakson pituus vaihteli Tampereen 238 ja Espoon 688 vuorokauden välillä.

Taulukko 21. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2019

	Muutos Helsinki 19-20 %		Muutos Espoo 19-20 %		Muutos Vantaa 19-20 %		Muutos Turku 19-20 %		Muutos Tampere 19-20 %		Muutos Oulu 19-20 %		Muutos Kuusikko 19-20 %	
Kustannukset €/asumisvuorokausi	38	9,9	17	-36,3	48	2,6	6	40,3	35	21,0	52	44,7	33	7,8
Asumisvuorokaudet/asiakas	287	0,2	688	163,3	280	-0,6	298	-0,6	238	-5,8	256	2,8	247	-13,9

Taulukossa 22. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen kustannukset suhteutettuna asumisvuorokausiin ja asumisvuorokaudet ja käynnit suhteutettuna asiakasmäärään. Asumisvuorokautta kohden kustannukset tuetussa asumisessa olivat keskimäärin 16 euroa vuonna 2020. Laskennalliset asiakaskohtaiset kustannukset asumisvuorokautta kohden vaihtelivat Oulun 11 euron ja Vantaan 55 euron välillä. Laskennallinen asumisjakson pituus tuetussa asumisessa oli kuutoskaupunkien tasolla 294 vuonna 2020. Asumisjakson pituus vaihteli Oulun 236 ja Helsingin 341 vuorokauden välillä.

Taulukko 22. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuetun asumisen kustannukset asumisvuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019 sekä asumisvuorokaudet ja käynnit asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2019.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki	19-20 %	Espoo*	19-20 %	Vantaa	19-20 %	Turku	19-20 %	Tampere	19-20 %	Oulu	19-20 %	Kuusikko	19-20 %
Kustannukset €/asumisvuorokausi	12	-0,1	..	..	55	66,2	24	0,4	12	-21,4	11	-27,5	16	13,1
Asumisvuorokaudet/ asiakas	341	-1,0	..	..	301	-9,0	303	14,9	243	-4,6	236	-11,6	294	-5,1
Käynnit/asiakas	..	..	..	..	..	..	47	..	..	..	26	..	13	..

*Espoon tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen ja kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen tietoihin.

8. TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Työ- ja päivätoiminta on toimintakykyä ylläpitävää toimintaa, jonka tarkoituksena ei ole asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tässä yhteydessä raportoidaan muun muassa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta sekä päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonyymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan kohdassa päiväkeskustoiminta. Tiedot on kerätty erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta.

8.1 Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen

Helsingissä päihdehuollon päivätoiminta järjestetään omana toimintana. Lisäksi psykiatria- ja päihdepalvelut ostaa mielenterveysasiakkaiden päivä- ja työkeskustoimintaa. Määritelmän mukaisesta ns. päätökseen perustuvasta työ- ja päivätoiminnasta ei ole tietoja saatavilla.

Espoo järjestää sosiaalista kuntoutusta mielenterveys- ja päihdeasiakkailleen palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Sosiaalinen kuntoutus perustuu yksilölliseen tarveharkintaan ja asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Yksi sosiaalisen kuntoutuksen muoto voi olla esimerkiksi työ- tai päivätoiminta. Espoo järjestää päivätoimintaa sekä kaupungin omana toimintana kaupungin sosiaalisen kuntoutuksen tiimin toimesta tai yhteistyössä järjestöjen kanssa. Eri asumispalveluissa oleville asiakkaille päivätoiminta järjestetään osana asumispalvelun palvelusisältöä.

Vantaalla työ- ja päivätoimintaa järjestetään omana toimintana Koisojen työpajalla ja hankitaan ostopalveluna sopimuskumppaneilta sekä suorahankintoina, asiakkaan palvelutarpeen perusteella. Koisojen työpajalle ohjautetaan asumisyksiköistä sosiaaliohjaajan välityksellä. Päivätoiminta on lähtökohtaisesti suunnitelmallista ja mielekäs tekeminen suunnitellaan yhteistyössä asiakkaan kanssa. Koisojen työpajalla vahvistetaan sosiaalista osallisuutta ja arvostetaan jokaisen henkilökohtaisia vahvuuksia. Työpajalla on mahdollista osallistua mm. korjaus, entisöinti ja pienimuotoisiin rakennustöihin ohjattuna, lisäksi tarjolla on erilaisia pihatöitä sekä matonkudontaa. Pandemiatilanteen vuoksi Koison työpaja jouduttiin sulkemaan keväällä 2020, koska työpajan pienet tilat eivät mahdollistaneet etäisyyksien pitämistä ja turvallista työskentelyä.

Perinteisesti ostopalveluna hankittavassa työtoiminnassa on ollut tarjolla suorittavia tehtäviä (mm. pakkaustyö) sekä toiminnallisia tehtäviä, esimerkiksi kahvila- ja keittiötehtäviä. Päivätoiminta on erilaista ryhmätoimintaa sisältäen mm. keskusteluja, liikuntaa, yhdessä tekemistä taikka retkiä. Uuden hankinnan puitesopimukset alkoivat 1.7.2019. Uudessa hankinnassa etsittiin erityisesti uusia ja innovatiivisia ratkaisuja perinteisen päivä- ja työtoiminnan rinnalle. Lisäksi vahvistettiin nuorille suunnattua valmentavaa toimintaa. Jokaisen palveluntuottajan tuli nimetä toimintainnovaattori, jonka tehtävänä on luoda uusia toimintatapoja asiakkaiden kanssa. Asiakkaille halutaan palveluita, jotka on helppo rääkälöidä heidän mielenkiintojensa mukaan kuntoutumista ja omaa toimintakykyä vahvistaen. Kuntouttavaa ja osallisuutta vahvistavaa työtettä painotetaan. Samalla halutaan säilyttää palvelut, jotka ylläpitävät mielekästä päivärytmiä. Palveluihin ohjautetaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella ja päätös palvelun myöntämisestä tehdään asiakasohjausryhmässä tai mielenterveyskuntoutujien tiimissä. Vuoden 2020 kustannuksissa työ- ja päivätoiminta on esitelty, mutta niitä ei voida erotella toisistaan.

Turussa asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikkö ostaa yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella työtoimintaa mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa asuville asiakkaille. Hankintaa ei ole erikseen kilpailutettu, koska asiakasmäärä on vähäinen. Työtoimintaa ostetaan

valtion mielisairaaloista kotiutetuille asumispalveluasiakkaille. Erilaisten järjestöjen kautta on saatavilla päivätoimintaa arjen ja kädentaitojen sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseksi, mutta näistä ei tilastotietoa ole saatavilla.

Tampere järjestää työ- ja päivätoimintaa työikäisille päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaisena sosiaalisena kuntoutuksena. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelua toteuttaa yksitoista kilpailutuksen kautta valittua palveluntuottajaa. Toiminnan sisältönä on työpajatyypinen toiminta ja päivätoiminta esim. ryhmätoimintana. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat ovat pääosin joko pysyvällä tai määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä. Palvelun tavoite määräytyy asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Aikuissosiaalityön Osku-tiimin sosiaalityöntekijät ohjaavat asiakkaan palveluun ja tekevät asiakkaalle palvelupäätöksen.

Oulussa työtoimintaa järjestetään mielenterveys- ja päihdekuntoutujille Kipinän ja Tsempin toimintakeskuksissa sekä kierrätyskeskuksessa. Lisäksi työtoimintaa järjestetään klubitalo Pölkässä. Mielenterveyskuntoutujille päätöksen päivä- ja työtoiminnasta tekee palveluohjausyksikkö ja päihdeasiakkaille hyvinvointikeskusten aikuis- ja perhesosiaalityön sosiaalityöntekijä.

Työtoiminta tarjoaa asiakkaalle päivittäisen sosiaalisen ympäristön. Toiminta voi olla esimerkiksi alihankinta-, siivous-, kädentaito-, pyykkihuolto-, puu-, logistiikka-, postinlajittelu- tai lounaskahvilatyöhön liittyviä tehtäviä. Osa työtoiminnasta toteutuu liikkuvana työtoimintana Kipinä-talon ulkopuolella.

Palvelu tukee aikuisen asiakkaan hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta. Asiakkaat saavat ohjausta ja kuntoutusta jokapäiväisissä toimissaan sekä rakennetta päiväohjelmaansa. Asiakkaille tarjotaan erilaisia työn luonteisen toiminnan mahdollisuuksia asiakkaiden omat mielipiteet ja kyvyt huomioon. Tavoitteena on osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistaminen, kuntoutumisen ja toimintakyvyn tukeminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen, työ- ja opiskeluvalmiuksien lisääminen, työ- ja toimintakyvyn selvittäminen, osaamisen vahvistaminen ja työllistymisen tukeminen

Palvelun tavoitteena on parantaa asiakkaiden valmiuksia sijoittua avoimille työmarkkinoille, koulutukseen ja tuetun työllistymisen palveluihin. Myös pitkäaikaisille mielenterveys- ja kehitysvammaasiakkaille tarjoutuu mahdollisuus entistä ammatillisempaan toimintaan. Työaikoja voidaan jaksottaa asiakkaan tarpeen ja voimien mukaan. Asiakkaat saavat korvauksen tekemästään työstä joko työvoimapoliittisin perustein, kuntien eläkevakuutuksen tai/ja kaupungin kustantamana. Mielenterveyskuntoutujat ja kehitysvammaiset työtoiminnan asiakkaat voivat saada työkyvyttömyys- ja työeläkettä. Lisäksi huoltosuhteisesta työtoiminnasta voidaan maksaa työosuusrahaa, joka määräytyy lautakunnan ohjeiden mukaisesti.

Muita työtoiminnan muotoja ovat: työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, työ- ja toimintakyvyn selvitykset, ryhmämuotoinen kerhotoiminta sekä tuettu työtoiminta.

8.2 Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset

Vaikka työ- ja päivätoimintaa järjestetään kaikissa kuutoskaupungeissa, eivät kaikki kuitenkaan pysty erittelemään tilastoinnissaan kyseisten palveluiden kustannuksia, suoritteita ja asiakkaita muusta toiminnasta.

9. ASUMISPALVELUT

Asumispalvelu järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014, §21) ja Helsingissä sekä Turussa osittain päihdehuoltolain (PHL 41/1986) mukaan tehostettuna palveluasumisena, palveluasumisena tai tuettuna asumisena. Asunto ensin -periaatteen myötä on syntynyt uudenlaisia asunnottomille tarkoitettuja asumispalveluja, joista osa on tuettua asumista asumisyksiköissä ja osa tukiasumista hajasijoitetuissa asunnoissa tai soluissa. Tukiasumisen palvelua voidaan myöntää myös omaan kotiin. Periaatteena on se, että asumispalveluiden piiriin pääseminen ei edellytä asiakkaalta raittiutta, vaan kuntoutus alkaa vasta asunnon saannin jälkeen. Asiakkaan oikeudet ja asema määräytyvät sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan. Kunnalla on velvollisuus järjestää myös mielenterveysongelmaisten tarvitsemat asumispalvelut. Niitä voivat olla palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja kevyempi tuettu asuminen.

Asiakkaan omaan kotiin vietävät palvelut ovat ensisijaisia suhteessa niihin palveluihin, jotka edellyttävät asukkaan muuttamista. Asumispalvelujen sisältöä kuvataan tarkemmin tiedonkeruun määritelmissä (Liite 1). Tässä luvussa tarkasteluihin asumispalveluihin sisältyvät palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Tuettu ja tukiasuminen raportoidaan luvussa 5. kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.

9.1 Asumispalvelujen järjestäminen

Helsingissä psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää mielenterveysasiakkaiden, päihdehuollon ja asunnottomien asumispalveluja. Asunnottomien ja mielenterveysasiakkaiden asumispalveluihin hakeudutaan SAS – arvion kautta. Psykiatria- ja päihdepalvelut vastaa myös asunnottomien arviointi- ja sijoitustyöstä sekä asumispalveluihin liittyvästä lähi- ja sosiaalityöstä. Omassa toiminnassa on myös psykiatrian asumiskuntoutusta ja perhehoitoa. Psykiatrian perhehoitoon ei sijoiteta enää uusia asukkaita ja toiminta siirtyy sosiaalihuollon toiminnaksi vuoden 2021 alusta.

Palveluasumista järjestetään ostopalveluna asunnottomille ja mielenterveysasiakkaille. Mielenterveysasiakkaiden tehostettua palveluasumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätien järjestämänä ja ostopalveluna. Päihdehuollon asumispalveluja järjestetään omana toimintana ja ostopalveluna. Asunnottomien tilapäistä asumista (asumispäivystys ja tilapäinen asuminen) järjestetään omana toimintana Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa. Yöpyjille tarjotaan myös mm. terveydenhuollon ja sosiaalityön palveluja. Tilapäistä asumista ja hätämajoitusta järjestetään myös ostopalveluna.

Espoo järjestää mielenterveys- ja/tai päihdeasiakkaille sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja, joita ovat tilapäinen majoitus, tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Päätökset asukasvalinnoista tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Asumispalvelut on kilpailutettu ja uudet sopimukset ovat astuneet voimaan vuonna 2020. Tarkoitus on järjestää palvelut mahdollisimman monelle asiakkaalle Espoon alueelta, mutta palveluja ostetaan myös muissa kunnissa sijaitsevista yksiköistä. Asunnottomien päihteitä käyttävien tilapäismajoitus järjestetään omana toimintana Olarinluoman vastaanottokodissa. Suurin osa, noin 80 prosenttia, asumispalveluista järjestetään ostopalveluna.

Vantaalla päihdekuntoutujien omana toimintana tuotetut asumispalvelut ovat suurelta osin palveluasumistyyppistä päivittäin tai ympärivuorokautisesti tuettua määräaikaista asumista, josta kuntoutumisen myötä siirrytään itsenäisempään asumiseen. Tästä erotuksena vuonna 2013 rakennettu Pähkinärinteen asumispalveluyksikkö, joka on suunnattu sekä päihde- että mielenterveyskuntoutujille ja jossa asuminen on tarvittaessa pysyvää. Ostopalveluina hankitaan tuettua asumista sekä vahvasti tuettua palveluasumista. Ostopalvelujen osuus päihdehuollon asumispalveluista oli vuonna 2020 63 prosenttia asumispalveluvuorokausista laskettuna.

Päihdekuntoutujien tilapäinen asuminen ja kriisiasuminen järjestetään Koisorannan palvelukeskuksessa, jossa on 22 asiakaspaikkaa asumispäivystyksessä. Asumispäivystykseen ei tarvitse lähettää, asiakaspaikat täytetään tulojärjestyksessä. Asumispäivystyksestä asiakkaat siirtyvät matalalla kynnyksellä yleensä Arvi-yhteisöön, joka on 11-paikkainen arviointi- ja selvittely-yksikkö, tai muuhun palvelutarpeensa mukaiseen palveluun, joka voi olla joko omaa tai ostopalvelua. Pieni osa asiakkaista onnistuu järjestämään asumisensa itse. Pandemiatilanteen vuoksi Arvi-yhteisö on otettu osaksi asumispäivystystä keväällä 2020 alkaen. Arviin ovat sijoittuneet ne asiakkaat, joilla on ollut flunssaoireita. Kahden hengen huoneet on muutettu yhden hengen huoneiksi. Asiakkaat ovat testauksen jälkeen siirtyneet takaisin asumispäivystyksen tiloihin, mikäli testitulos on ollut negatiivinen. Koronaposiitivisille asiakkaille on ostettu asumispalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta.

Mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen hankitaan sopimus- kumppaneilta tai erillisostoina. Vuonna 2018 tehtiin uusi kilpailutus, jossa uudeksi tuotteeksi lisättiin Tehostettu palveluasuminen päihteitä käyttäville. Palvelun hankkiminen johtui asiakkaiden tarpeista, nykyiset palvelut eivät olleet riittäviä. Asiakkaat kiersivät palvelusta toiseen, heillä oli sairaala- ja asunnottomuusjaksoja. Kilpailutus uusittiin keväällä, jolloin aluetta, jolta palvelua voi tarjota, laajennettiin aiemmasta naapurikuntamäärittelystä. Päihdeasiakkaiden näkökulmasta hankinnassa on huomioitu sekä päihteetön että asunto ensin tyyppinen asuminen.

Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pidempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat asumispalveluiden asiakkaiksi. Vantaan kaupungin aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelut ostavat mielenterveyskuntoutujille asumispalveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Valtaosa asiakkaille ostettavista palveluista hankitaan keskitetysti asumispalvelujen toimintayksiköstä. Ostopalveluna hankitaan tehostettua palveluasumista ja palveluasumista. Usein tieto palveluasumisen tarpeesta tulee erikoissairaanhoidosta, lähetteellä, joka sisältää lääkärin arvion asiakkaan toimintakyvystä. Asiakkaan palvelutarve arvioidaan yhdessä esim. Psykiatrisen poliklinikan kanssa moniammatillisesti. Asumispalveluista arvioita tekee sosiaalityöntekijä. Palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään tarvittaessa lyhytaikaista arvioivaa asumista, jota ostetaan palveluasumista tuottavilta sopimus- kumppaneilta. Näin asiakkaalle löydetään hänelle sopivin tukimuoto. Aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen asumispalveluiden hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita ja kuntouttavaa työotetta kaikissa palveluissa.

Turussa päihdehuollon asumispalveluista noin puolet tuotetaan kaupungin omana toimintana. Orikedon palvelukeskus on 64 paikkainen yksikkö, jossa on tuetun asumisen, palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen yksiköt.

Sillankorvan ensisuojan tiloissa n. puolet asiakaspaikoista on muutettu palveluasumisen tasoisiksi ”asumiskokeilupaikoiksi” ja toinen puoli toimii edelleen asunnottomien tilapäismajoituksena. Sillankorvan palveluasuminen on luonteeltaan tilapäistä, jona aikana arvioidaan pidempiaikaisen asumispalvelun tarve.

Noin puolet päihdehuollon asumispalveluista ja suurin osa mielenterveysasiakkaiden asumispalveluista on ostettu kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asumispalvelupäätökset tehdään keskitetysti

asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikössä, jossa sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja vastaavat asumispalveluhakemusten käsittelystä ja asumispaikan valinnasta.

Tampereella mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalveluissa on tarjolla palvelu - ja tehostettua palveluasumista sekä tehostettua palveluasumista erityishoivaa tarvitseville. Omassa tuotannossa toimii asumispäivystyksen yhteydessä asumisyksikkö, joka tarjoaa palveluasumista ja tehostettua palveluasumista Palvelut järjestetään pääsääntöisesti ostopalveluna. Päätös asumispalvelusta perustuu asiakkaalle laadittuun sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluntarpeen arviointiin. Asiakkaiden osallisuutta lisäämällä pyritään asiakaslähtöiseen kuntoutumiseen.

Oulussa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelut järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014) mukaisina palveluina monituottajamallin mukaisesti. Asiakkaita ohjautuu asumisen- ja sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluihin hyvinvointikeskusten aikuissosiaalityön, mielenterveys-, päihde-, lasten- ja nuorten- tai perhepalveluiden toimesta. Perheille tarjotaan avopalveluna päihdeperhekuntoutusta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä kotipalvelu- ja perhetyötä. Kotipalvelu on maksutonta kahden viikon ajalla vuosittain ja kotipalvelua saa mm. vanhemman kokemaan uupumukseen.

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista. Kotona asumista voidaan tukea sosiaalihuoltolaissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asumista tukevat palvelut voivat olla arjen tukea ja ohjausta, hoito- ja hoivapalveluja, tukipalveluja, kuten ateriat-, vaatehuolto, hygienia- ja siivouspalveluja tai näiden yhdistelmiä.

Perinteisesti erityisryhmien asumistarpeita on lähestytty palveluiden tai palvelutuotannon näkökulmasta. Laitosasumisen vähentymisen myötä tämä on kasvattanut tehostetun palveluasumisen määrää. Oulun kaupungin erityisryhmien asuntopoliittisessa ohjelmassa lähtökohta on ”asunto ensin” -periaate: erityisryhmille pyritään järjestämään asunto, jonka yhteydessä on saatavissa erilaisia, kullekin henkilölle tarpeellisia palveluja. Erityisasumisessa pyritään erottamaan palvelut ja asuminen selvästi toisistaan ja samalla erityisryhmille luodaan edellytykset asua normaaliuden periaatteiden mukaisesti mahdollisimman pitkälle kotona.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat ohjautuvat tehostettuun palveluasumiseen ja palveluasumiseen palveluohjausyksiköstä, joissa asiakkailla on sosiaalityöntekijä vastuutyöntekijänä. Asiakkaat on määriteltävä erityisen tuen tarpeen asiakkaiksi. Usealla asiakkaalla on sekä mielenterveys- että päihdeongelma. Sen vuoksi mielenterveys- ja päihdeasumispalveluita katsotaan yhtenä kokonaisuutena. Kaupungin omana toimintana järjestetään mielenterveyskuntoutujille kahdessa eri yksikössä lyhytaikaista asumista (Koskivirta ja Färinranta), joissa tavoitteena on asiakkaan asumisen tuen tarpeiden kartoitus, tehostettu palvelutarpeen arviointi. Toiminnassa korostuu asiakkaan kuntoutus. Näillä toiminnoilla sujuvoitetaan psykiatrisesta laitoshoidosta kotiutumista sekä toimitaan myös ”puskurina” sairaalahoitoon joutumisen estämiseksi. Tehostetun palvelutarpeen arviointi on mahdollistanut asiakkaiden siirtymisen omaan asuntoon kotiin suuntautuvien palveluiden turvin.

Asumisarvioyksiköiden asiakkaat tulevat kuntoutusjaksolle pääsääntöisesti suoraan psykiatrian osastohoidosta. Suurin osa (n.70%) asiakkaista ohjautuu ohjaajapalveluiden turvin omaan kotiin. Oulun kaupunki hankkii monituottajamallin mukaisesti suurimman osan pitempi aikaisista mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluista kilpailutuksen perusteella useilta yksityisiltä palveluntuottajilta.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaita sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluissa on n. 460. Ohjauksen tavoitteena on ylläpitää ja edistää omassa kodissa asuvan asiakkaan kokonaisvaltaista elämänhallintaa. Ohjauksella tuetaan asiakkaan itsenäisiä, heille mielekkäitä ja myönteisiä elämänvalintoja. Lisäksi sosiaalisena kuntoutuksena toteutuu avustajapalvelu, jolla helpotetaan asiakkaan lähtemistä kodin ulkopuolelle kuten esimerkiksi liikuntapalveluihin ja kauppa-asiointeihin. Palvelurakennemuutoksen myötä asiakkaat asuvat enemmän omissa asunnoissa kerrostaloissa.

Päihdeasiakkaille tuotetaan ensisuojatyyppistä tilapäistä asumisen palvelua (Kenttätie). Kenttätien toimintamallia on kehitetty edesauttamaan ja tukemaan päihdeasiakkaiden siirtymistä itsenäiseen asumiseen ja normaaliin asuntokantaan. Syksyllä 2019 uutena toimintana aloittanut Päiväkeskus Huili on oululaisille asunnottomille tarkoitettu kohtaamispaikka, jossa saa neuvontaa ja opastusta asioiden hoitamisessa. Huilissa on tarjolla aamupala, lämmin ruoka ja kahvia. Sairaanhoitaja ja sosiaalityöntekijä ovat paikalla viikoittain. Päiväkeskus Huilissa on mahdollisuus pyykinpesuun ja saunomiseen ja sekä osallistua toiminnallisiin ryhmiin. Päiväkeskuksessa voi käydä halutessaan nimettömänä.

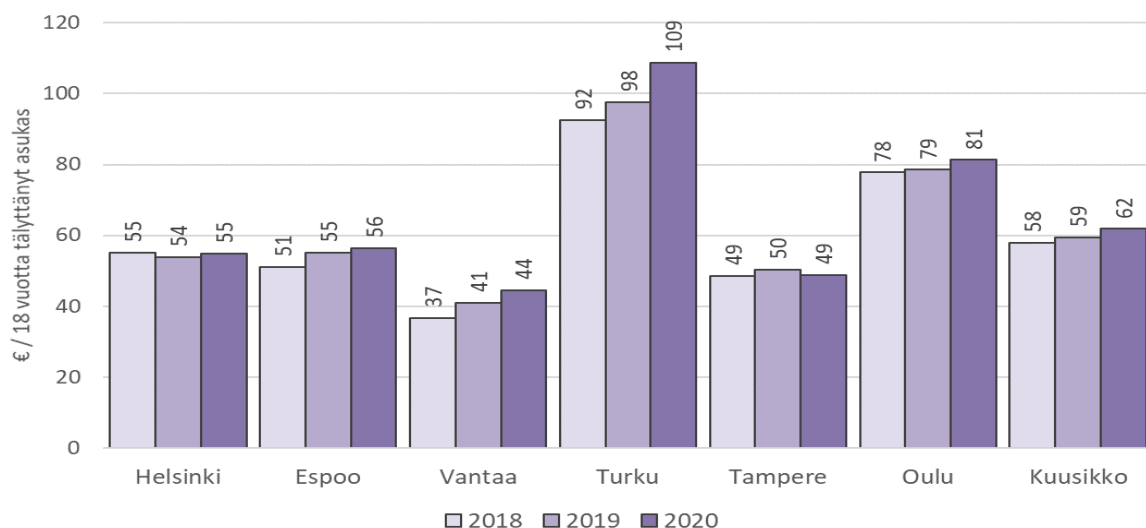
9.2 Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 92,4 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 5,0 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset edellisvuonna (Taulukko 23.). Asumispalvelujen kokonaiskustannukset kasvoivat vuoden takaisesta Turussa (+12,6 %), Vantaalla (+10,4 %), Oulussa (+4,9 %), Espoossa (+3,5 %) ja Helsingissä (+2,3 %) ja laskivat Tampereella (-1,7 %).

Taulukko 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2018–2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2018	29,7	11,2	6,6	15,0	9,6	12,4	84,5
2019	29,3	12,4	7,6	16,0	10,1	12,7	88,0
2020	29,9	12,8	8,4	18,0	9,9	13,3	92,4
Muutos milj. €, 2019–2020	0,7	0,4	0,8	2,0	-0,2	0,6	4,4
Muutos %, 2019–2020	2,3	3,5	10,4	12,6	-1,7	4,9	5,0

Kuviossa 22. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannusten kehitystä suhteessa täysi-ikäiseen väestöön vuosina 2018–2020. Asumispalvelujen järjestäminen maksoi keskimäärin 62 euroa kuutoskaupungin 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2020. Asukaskohtaiset kustannukset vaihtelivat Vantaan 44 euron ja Turun 109 euron välillä vuonna 2020. Verrattuna vuoteen 2018 asukaskohtaiset kustannukset nousivat kaikissa kuutoskaupungeissa lukuun ottamatta Helsinkiä ja Tamperetta, joiden kustannukset pysyivät ennallaan.

Kuvio 22. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukkaasta kohden vuosina 2018–2020

9.2.1 Päihdehuollon asumispalvelut

Päihdehuollon asumispalveluissa on tavoitteena luoda kokonaisuus, jossa eri vaiheissa oleville asiakkaille pystytään tarjoamaan kuntoutumista tukeva asumismuoto. Asumispalveluilla pyritään turvaamaan asiakkaan asuminen, tukemaan päihitteettömyyttä sekä ohjaamaan palvelujen piiriin. Päihdehuollon perinteisen – niin sanotun porrasteisen ja kuntouttavan – palvelujärjestelmän ohella kuutoskaupungit järjestävät asumispalveluja myös asunto ensin -periaatteella.

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 2 534 vuonna 2020 ja asiakasmäärä laski 9,9 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen (Taulukko 24.). Asiakkaiden määrä väheni Turussa (-17,9 %), Helsingissä (-12,9 %) ja Oulussa (-4,3 %) ja lisääntyi Tampereella (+15,0 %) ja Espoossa (+5,0 %) vuodesta 2019. Asumisvuorokausien määrä laski kuutoskaupunkien tasolla 2,9 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 27,0 miljoonaa euroa vuonna 2020. Deflatoidut kustannukset nousivat 2,4 prosenttia vuotta aiemmasta kuutoskaupunkien tasolla. Kustannukset laskivat Tampereella (-4,5 %) ja Helsingissä (-3,8 %) ja kasvoivat Oulussa (+9,0 %), Turussa (+2,8 %) ja Espoossa (+1,2 %) verrattuna vuoteen 2019. Ostopalveluna järjestettyjen palvelujen osuus kustannuksista vaihteli Tampereen 34,8 prosentin ja Helsingin 65,7 prosentin välillä.

Taulukko 24. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2020, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat	940	230	273	366	483	242	2 534
Palveluasumisen asiakkaat	356	22	12	154	51	31	626
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat	28	85	-	88	33	26	260
Tilapäisen asumisen asiakkaat	556	123	261	124	399	185	1 648
<i>Asiakkaat yhteensä, muutos 2019–2020, %</i>	<i>-12,9</i>	<i>5,0</i>	<i>..</i>	<i>-17,9</i>	<i>15,0</i>	<i>-4,3</i>	<i>-9,9</i>
<i>Palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>-13,2</i>	<i>10,0</i>	<i>..</i>	<i>-15,8</i>	<i>41,7</i>	<i>-22,5</i>	<i>-22,5</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>-9,7</i>	<i>-3,4</i>	<i>-</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-10,3</i>	<i>-6,8</i>
<i>Tilapäisen asumisen asiakkaat</i>	<i>-12,9</i>	<i>10,8</i>	<i>-1,5</i>	<i>-29,1</i>	<i>13,7</i>	<i>0,5</i>	<i>-4,4</i>
Asumisvuorokaudet	107 380	38 199	31 061	62 181	27 711	27 525	294 057
Palveluasumisen vuorokaudet	62 002	4 120	3 772	32 789	9 094	8 031	119 808
Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet	9 826	27 532	-	23 479	7 233	7 894	88 400
Tilapäisen asumisen vuorokaudet	35 552	6 547	14 853	5 913	11 384	11 600	85 849
<i>Vuorokaudet yhteensä, muutos 2019–2020, %</i>	<i>-7,8</i>	<i>-6,7</i>	<i>..</i>	<i>-3,5</i>	<i>-7,0</i>	<i>-14,3</i>	<i>-2,9</i>
<i>Palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>-8,7</i>	<i>-6,7</i>	<i>..</i>	<i>-1,0</i>	<i>10,5</i>	<i>-25,3</i>	<i>-9,1</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>-9,1</i>	<i>-4,9</i>	<i>-</i>	<i>-0,8</i>	<i>-17,5</i>	<i>-7,9</i>	<i>7,3</i>
<i>Tilapäisen asumisen vuorokaudet</i>	<i>-5,8</i>	<i>-13,4</i>	<i>..</i>	<i>-22,5</i>	<i>-11,0</i>	<i>-9,4</i>	<i>-0,9</i>
Kustannukset, milj. €	6,8	5,7	2,6	6,1	2,6	3,1	27,0
Palveluasumisen kustannukset	3,9	0,3	0,3	2,4	0,6	0,6	8,1
Tehostetun palveluasumisen kustannukset	0,8	3,5	-	2,9	0,8	1,0	10,2
Tilapäisen asumisen kustannukset	2,1	1,9	1,0	0,8	1,2	1,5	8,5
<i>Ostopalvelujen osuus kokonaiskustannuksista, %</i>	<i>65,7</i>	<i>47,5</i>	<i>57,0</i>	<i>44,9</i>	<i>34,8</i>	<i>53,0</i>	<i>51,9</i>
<i>Kokonaiskustannukset, muutos 2019–2020, %</i>	<i>-3,8</i>	<i>1,2</i>	<i>..</i>	<i>2,8</i>	<i>-4,5</i>	<i>9,0</i>	<i>2,4</i>
<i>Palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-11,2</i>	<i>-42,7</i>	<i>..</i>	<i>-10,0</i>	<i>-2,9</i>	<i>-3,9</i>	<i>-16,8</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-14,2</i>	<i>-6,2</i>	<i>-</i>	<i>13,9</i>	<i>-34,9</i>	<i>16,8</i>	<i>8,8</i>
<i>Tilapäisen asumisen kustannukset</i>	<i>9,8</i>	<i>22,3</i>	<i>2,2</i>	<i>-6,6</i>	<i>26,1</i>	<i>5,3</i>	<i>10,8</i>

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärä on vähentynyt kuutoskaupungeissa myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Vuonna 2020 asiakkaita oli kuutoskaupunkien tasolla 9,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019 (Taulukko 25.). Muista kunnista poiketen asiakasmäärä asumispalveluissa on kasvanut Tampereella ja Espoossa. Asiakasmäärän mukaisesti asumisvuorokausien määrä kuutoskaupunkien tasolla on laskenut. Asumisvuorokaudet laskivat kuutoskaupungeissa 2,9 prosenttia vuodesta 2019.

Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2018–2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa*	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2018	1 028	215	311	604	450	243	2 851
2019	1 079	219	394	446	420	253	2 811
2020	940	230	273	366	483	242	2 534
Muutos %, 2019–2020	-12,9	5,0	-30,7	-17,9	15,0	-4,3	-9,9
Asumisvuorokaudet							
2018	119 990	39 482	23 726	67 757	27 193	36 078	316 244
2019	116 436	40 938	17 098	64 435	29 792	32 132	302 850
2020	107 380	38 199	31 061	62 181	27 711	27 525	294 057
Muutos %, 2019–2020	-7,8	-6,7	81,7	-3,5	-7,0	-14,3	-2,9

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia. Mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoa. Lisäksi joillakin kunnilla osa asiakkaista tilastoituu esimerkiksi aikuissosiaalityöhön.

*Vantaalla päihdehuollon asumispalveluissa on tehty muutoksia, jotka vaikuttavat tämän raportin tietoihin 2018–2020. Näätäkujan asumispalveluyksikkö on siirretty asunnottomien palveluksi ja pois tämän raportin tiedonkeruusta 2019. Tilapäisen asumisen ostopalvelujen vuorokaudet ovat 2020 ensimmäistä kertaa mukana raportissa. Asiakasmäärää ei saatuArvi-yksikkö on ollut kevästä 2020 poissa päihdehuollon käytöstä toimiessaan korona-väistötalana.

Taulukossa 26. on esitetty päihdehuollon asumispalvelujen laskennalliset asumisjaksojen pituudet. Asiakas asuu keskimäärin pisimpään intensiivisyydeltään suurimmassa palvelussa eli tehostetussa palveluasumisessa. Tehostetun palveluasumisen asumisjakson keskimääräinen pituus oli pisin Helsingissä (351 vrk) ja lyhin Tampereella (219 vrk) vuonna 2020. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus vaihteli Vantaan 314 vuorokaudesta Helsingin 174 vuorokauteen vuonna 2020. Tilapäisen asumisen jaksot olivat keskimäärin pisimpiä Helsingissä (64 vrk) ja lyhimpiä Tampereella (29 vrk) vuonna 2020. Kuutoskaupunkien tasolla asumisjaksojen pituudet ovat kasvaneet kaikissa asumispalveluissa verrattuna edellisvuoteen.

Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Muutos Helsinki 19-20 %		Muutos Espoo 19-20 %		Muutos Vantaa 19-20 %		Muutos Turku 19-20 %		Muutos Tampere 19-20 %		Muutos Oulu 19-20 %		Muutos Kuusikko 19-20 %	
Palveluasuminen	174	5,2	187	-15,2	314	-	213	17,6	178	-22,0	259	-3,6	191	1,9
Tehostettu palveluasuminen	351	0,7	324	-1,6	-	-	267	-0,8	219	-17,5	304	2,7	340	22,2
Tilapäinen asuminen	64	8,1	53	-21,8	57	86,8	48	9,4	29	-21,7	63	-9,9	52	1,7

Huom! Taulukkoa lukiessa tulee huomioida, että osa asiakkaista on aloittanut palvelumuodon edellisen vuoden puolella ja osa jatkaa seuraavan vuoden puolelle. Taulukossa ei ole esitettyä toteutuneiden asumisjaksojen pituudet.

Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokausiin suhteutetut kustannukset on kuvattu taulukossa 27. Palveluasumisen laskennallinen keskivuorokausihinta kuutoskaupunkien tasolla oli 67 euroa, tehostetun palveluasumisen 115 euroa ja tilapäisen asumisen 99 euroa vuonna 2020. Palveluasumisen asumisvuorokautta kohden suhteutetut kustannukset vaihtelivat Helsingin 63 eurosta Vantaan 84 euroon. Tehostetun palveluasumisen laskennalliset vuorokausikustannukset vaihtelivat Helsingin 77 eurosta Oulun 126 euroon. Tilapäisen asumisen kustannukset asiakasta kohden taas olivat kuutoskaupungeissa Helsingin 59 euron ja Espoon 296 euron väliltä.

Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Muutos Helsinki 19-20 %		Muutos Espoo 19-20 %		Muutos Vantaa 19-20 %		Muutos Turku 19-20 %		Muutos Tampere* 19-20 %		Muutos Oulu 19-20 %		Muutos Kuusikko 19-20 %	
Palveluasuminen	63	-2,7	62	-38,6	84	-35,3	72	-9,1	64	-12,1	80	28,7	67	-20,7
Tehostettu palveluasuminen	77	-5,6	125	-1,3	-	-	0	-100,0	106	-21,1	126	27	115	0,5
Tilapäinen asuminen	59	16,6	296	41,2	65	-44,4	136	20,5	106	41,7	125	16,2	99	-12,1

*Tampereen kustannukset eivät ole vertailukelpoisia vuoteen 2019.

9.2.2 Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa oli 2 642 asiakasta vuoden 2020 aikana, mikä oli 6,9 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 28.). Asiakkaiden määrä nousi Vantaalla (+41,7 %), Oulussa (+14,5 %), Tampereella (+7,6 %), Helsingissä (+4,4 %) ja Espoossa (+1,5%) ja väheni Turussa (-6,3 %). Asumispalvelujen asumisvuorokausia oli kuutoskaupunkien tasolla 3,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa noin 67,2 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 8,0 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset edellisvuonna. Kustannukset nousivat Turussa (+19,5 %), Espoossa (+6,8 %), Vantaalla (+5,8 %), Helsingissä (+5,0 %), Oulussa (+4,4%) ja Tampereella (+0,1 %). Mielenterveyspalvelujen asuminen järjestetään pääosin ostettuna palveluna: Ostopalvelujen osuus kustannuksista oli matalin Helsingissä 79,0 prosenttia. Espoo, Vantaa ja Turku tuottivat palvelut kokonaan ostopalveluina.

Taulukko 28. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2020, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2019 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä yhteensä	869	263	214	404	339	553	2 642
Palveluasumisen asiakkaat	230	171	156	240	178	221	1 196
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat	639	92	58	164	161	332	1446
<i>Asiakasmäärä yhteensä, muutos 2019–2020 (%)</i>	<i>4,4</i>	<i>1,5</i>	<i>41,7</i>	<i>-6,3</i>	<i>7,6</i>	<i>14,5</i>	<i>6,9</i>
<i>Palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>2,2</i>	<i>4,9</i>	<i>3,3</i>	<i>-0,4</i>	<i>4,1</i>	<i>34,8</i>	<i>7,3</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>5,3</i>	<i>-4,2</i>	<i>100,0</i>	<i>-13,7</i>	<i>11,8</i>	<i>4,1</i>	<i>6,6</i>
Asumisvuorokaudet yhteensä	270 303	81 796	77 246	116 504	83 862	108 866	738 577
Palveluasumisen vuorokaudet	69 342	53 238	56 772	69 106	39 366	57 298	345 122
Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet	200 961	28 558	20 474	47 398	44 496	51 568	393 455
<i>Asumisvuorokaudet yhteensä, muutos 2019–2020 (%)</i>	<i>2,8</i>	<i>7,4</i>	<i>46,6</i>	<i>-15,0</i>	<i>-0,4</i>	<i>7,1</i>	<i>3,3</i>
<i>Palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>-1,9</i>	<i>14,4</i>	<i>7,7</i>	<i>-9,2</i>	<i>-9,5</i>	<i>17,1</i>	<i>2,0</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>4,5</i>	<i>-3,6</i>	<i>100</i>	<i>-22,1</i>	<i>9,3</i>	<i>-2,2</i>	<i>4,6</i>
Kokonaiskustannukset (milj. €)	23,5	7,3	5,9	12,1	7,5	10,3	67,2
Palveluasumisen kustannukset	4,4	3,5	2,8	6,0	2,4	4,2	23,2
Tehostetun palveluasumisen kustannukset	18,8	3,7	3,0	6,0	5,0	6,0	42,4
<i>Ostopalvelujen osuus kokonaiskustannuksista (%)</i>	<i>79,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>98,9</i>	<i>81,0</i>	<i>89,5</i>
<i>Kokonaiskustannukset, muutos 2019–2020 (%)</i>	<i>5,0</i>	<i>6,8</i>	<i>5,8</i>	<i>19,5</i>	<i>0,1</i>	<i>4,4</i>	<i>8,0</i>
<i>Palveluasumisen kustannukset</i>	<i>0,3</i>	<i>2,2</i>	<i>-50,0</i>	<i>15,6</i>	<i>-9,7</i>	<i>9,8</i>	<i>-7,1</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen kustannukset</i>	<i>4,4</i>	<i>8,7</i>	<i>100,0</i>	<i>20,3</i>	<i>3,5</i>	<i>-1,2</i>	<i>14,0</i>

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa asumisvuorokausien määrään. Vantaalla ja Turussa asiakas kirjautuu asiakkaaksi uudelleen, jos hän vaihtaa palvelutuottajaa.

Taulukossa 29. kuvataan mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asumisjakson laskennallista pituutta. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus oli kuutoskaupunkien tasolla 289 vuorokautta ja tehostetun palveluasumisen asumisjakson pituus oli 272 vuorokautta vuonna 2020. Palveluasumisen asumisjakson pituus vaihteli Tampereen 221 vuorokaudesta Vantaan 357 vuorokautteen. Tehostetun palveluasumisen asumisjaksojen pituus vaihteli Oulun 155 vuorokauden ja Vantaan 353 vuorokauden välillä. Oulussa tehostetun asumispalveluiden asumisjaksojen pituutta supisti lyhytaikainen tehostettu asumisen arvio sekä ostopalveluissa tavoitteellinen intensiivinen asumispalvelu.

Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki	19–20, %	Espoo	19–20, %	Vantaa	19–20, %	Turku	19–20, %	Tampere	19–20, %	Oulu	19–20, %	Kuusikko	19–20, %
Palveluasuminen	301	-4,0	311	9,0	364	4,3	288	-8,9	221	-13,0	259	-13,1	289	-0,1
Tehostettu palveluasuminen	314	-0,7	310	0,6	353	-	289	-9,8	276	-2,3	155	-6,0	272	0,0

Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset asumisvuorokautta kohden on esitetty taulukossa 30. Laskennalliset vuorokausikohtaiset kustannukset olivat kuutoskaupungeissa palveluasumisen osalta keskimäärin 67 euroa ja tehostetussa palveluasumisessa keskimäärin 108 euroa vuonna 2020. Palveluasumisen keskimääräinen vuorokausihinta vaihteli Vantaan 49 euron ja Turun 86 euron välillä. Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokausia kohden suhteutetut kustannukset vaihtelivat Helsingin 94 eurosta Espoon 128 euroon.

Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		
	Helsinki	19-20, %	Espoo	19-20, %	Vantaa	19-20, %	Turku	19-20, %	Tampere	19-20, %	Oulu	19-20, %	Kuusikko	19-20, %
Palveluasuminen	63	2,2	66	-10,7	49	-27,8	86	27,4	61	-0,3	73	-6,2	67	-8,9
Tehostettu palveluasuminen	94	-0,1	128	12,7	-	0,0	126	85,3	112	-5,2	116	1,0	108	9,0

10. LAITOSHOITO

Ympäri vuorokautinen hoito päihde- ja mielenterveyspalveluissa tulee kyseeseen silloin, kun avohoidon keinot ovat riittämättömiä. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon koostuu päihdepsykiatrisesta hoidosta, päihdehuollon laitoshoidosta sekä mielenterveyspalvelujen laitoshoidosta. Päihdepsykiatrinen laitoshoidon on integroitua hoitoa ja se raportoidaan pääosin integroitujen palvelujen yhteydessä. Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitus- hoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon on psykiatrista osastohoidon, joka kattaa akuutti- ja kuntoutushoidon, oikeuspsykiatrisen hoidon sekä vanhuspsykiatrisen hoidon. Vanhuspsykiatrian raportoinnissa on kuutoskaupunkien välillä eroja. Palvelujen järjestämisen yleisenä suuntauksena on se, että laitoshoidon pyritään vähentämään ja siirtämään vieroitus- ja kuntoutushoidot avopalveluihin.

Päihdehuollon laitospalvelujen järjestämistavat kunnissa saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa niitä toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muilta julkisen, kolmannen tai yksityisen sektorin palveluntuottajilta. Palveluita tuotetaan myös kumppanuussopimuksella tietyn päihdepalvelun tarjoajan kanssa. Osassa kuntia päihdepalveluiden erityis- palvelut tuotetaan osana kunnan sosiaalihuoltoa ja toisissa taas osana terveydenhuollon palvelutarjontaa. Myös avohoidon ja laitoshoidon painotukset vaihtelevat kunnissa.

10.1 Laitoshoidon järjestäminen

Helsingissä psykiatrisesta sairaalahoidosta vastaa Auroran sairaala. Sairaalassa on mm. psykiatrian ensihoito-osasto sekä mielialahäiriö- ja psykoosiosastoja. HUS tuottaa helsinkiläisille mm. oikeus- ja geropsykiatrian sekä ruotsinkielisten osastohoidon.

Alkoholivieroitus- osasto sijaitsee Laakson sairaalan yhteydessä ja huumevieroitus- osasto Auroran sairaalan alueella. Auroran vieroitus- osastolla hoidetaan helsinkiläisten osastohoidon vaativat huume- ja lääkevieroitukset sekä korvaushoidon aloitukset, lopetukset ja lääkkeen vaihdot. Päihdehuollon ympärivuorokautista laitostuntoutusta ja päivätoimintaa tuotetaan omana toimintana Päihdekuntoutus Luodossa Auroran sairaalan alueella. Lisäksi Helsinki on osaomistajana Ridasjärven päihdehoitokeskuksessa ja ostaa laitostuntoutusta puitesopimuskumppaneilta.

Espoo ostaa psykiatrisen erikoissairaanhoitotasaisen osastohoidon Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä. Laitosvieroitus- hoidon Espoo tuottaa pääosin omana toimintana; käytössä on yksi 16-paikkainen vieroitus- osasto, joka toimii koko vuoden ympärivuorokautisesti. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon Espoo järjestää kokonaan ostopalveluna; palveluntuottajia on useita. Kuntouttava laitoshoidon on kilpailutettu ja uudet sopimukset ovat astuneet voimaan 2019. Espoo on yksi Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymän Ridasjärven päihdehoitokeskuksen omistajakunnista ja ostaa myös sieltä vieroitus- hoitoa ja kuntouttavaa laitoshoidon.

Vantaa tuottaa laitosvieroitus- hoitopalvelut ensisijaisesti omana toimintana. Vantaan oma päihdevieroitusyksikkö toteuttaa ympärivuorokautista vieroitus- hoitoa täysi-ikäisille vantaalaisille sekä korvaushoidon aloituksia. Lisäksi päihdevieroitusyksikkö toteuttaa opioidikorvaushoitoasiakkaiden viikonloppu- ja arkipyhien poliklinisen lääkkeen- jaon. Vieroitus- hoidon jälkeen asiakas voi itse hakeutua tarvittaessa 1–3 vrk kestoiseen kriisihoitoon (esim. retkahduspelon takia) soittamalla suoraan yksikköön. Tarvittaessa vieroitus- hoitoa hankitaan myös ostopalveluna. Kuntouttavaa laitoshoidon hankitaan Uudenmaan Ridasjärven päihdehoitokeskuksesta ja kilpailutetuilta palveluntuottajilta.

Vantaalla psykiatrinen laitoshoido toteutetaan Peijaksen sairaalassa ja muilla HUS:n psykiatrisilla osastoilla.

Turussa päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoitoa on toteutettu sekä A-klinikka Oy:n vieroitus- hoitoyksikössä, että päihdepsykiatrian osastolla. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kilpailutetuista puitesopimuspaikoista. A-klinikan alkoholikatkaisun hoitojakso on pääsääntöisesti 3-7 vrk ja huume- ja lääkevieroituksen hoitojakso 14 vrk. Vieroitushoitoyksikön tiloissa toimii myös selviämishoitoasema. Lisäksi turkulaiset voivat käyttää Salon vieroitushoitoyksikköä.

Turussa päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoito on kilpailutettu vuonna 2020 ja hankitaan nykyään kilpailutetuista puitesopimuspaikoista, sopimus on alkanut 1.9.2020. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoitoa toteutetaan myös päihdepsykiatrian osastolla. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kilpailutetuista puitesopimuspaikoista.

Psykiatrinen laitoshoido toteutuu VSSHP:n psykiatrisen erikoissairaanhoidon osastoilla pääosin sekä Kupittaa sairaalan ja Turun yliopistollisen keskussairaalan alueella sijaitsevissa toimintayksiköissä.

Tampereella alkoholikatkaisuhoidot toteutetaan kaupungin Selviämis - ja katkaisuhoidoasemalla. Avo- ja laitosmuotoiset huumevieroitukset hankitaan ostopalveluina ja erityistilanteissa Taysin päihdepsykiatrian osastolta. Laitostuntoutuksen palvelut kilpailutettiin vuonna 2020. Kilpailutuksessa korostettiin laitoshoidojaksojen roolia tukea asiakkaan avohoidossa toteutuvaa perushoitoa

Tampereella psykiatrissa osastohoidoa tarvitsevia potilaita hoidetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiirin (PSHP) psykiatrian osastoilla. Oikeuspsykiatrien laitospalvelut hankitaan Valtion mielisairaalasta ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin oikeuspsykiatrialta. Lisäksi Tampereen kaupungin Hatanpään puistosairaalassa toimii kaksi psykogeriatrian osastoa.

Oulussa osastohoidoa tarvitsevia mielenterveyspotilaita (lapset, nuoret ja aikuiset) hoidetaan Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian osastoilla. Oulussa päihdepalveluiden laitoshoidoa järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Laitostuntoutusta tuotetaan tarpeen mukaan ostopalveluna.

10.2 Laitoshoidon asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidossa kuutoskaupungeissa oli 13 094 asiakasta vuoden 2020 aikana (Taulukko 31.). Mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuus laitoshoidon kokonaisasiakasmäärästä vaihteli Helsingin 55,2 prosentin ja Tampereen 70,3 prosentin välillä. Laitoshoidon asiakasmäärä nousi kuutoskaupungeissa 0,3 prosenttia edellisvuodesta. Hoitovuorokausien määrä nousi 1,8 prosenttia.

Päihdehuollon laitosasiakkaiden määrä kuutoskaupungeissa oli 5 054 vuonna 2020, mikä oli 2,1 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Asiakasmäärä väheni Vantaalla (-20,2%), Espoossa (-8,2 %) ja Turussa (-5,6 %) ja lisääntyi Tampereella (+35,9 %), Oulussa (+15,9 %) ja Helsingissä (+4,7 %). Hoitovuorokausia oli 80 697 vuonna 2020. Vuorokausien määrä laski kuutoskaupunkien tasolla 1,9 prosenttia edellisvuodesta.

Psykiatrisessa osastohoidossa oli kuutoskaupungeissa kaikkiaan 7 636 asiakasta vuonna 2020, mikä oli 5,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2020 (Taulukko 31). Asiakasmäärä laski Vantaalla (-50,2 %), Espoossa (-5,5 %), Oulussa (-5,3 %) ja Tampereella (-2,3 %) ja lisääntyi Helsingissä (+5,1 %) ja Turussa (+1,2 %). Hoitovuorokausien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 1,9 prosenttia verrattuna vuoteen 2019.

Taulukko 31. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2020 ja muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere*	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä* yhteensä	4 514	1 750	1 469	1 554	2 357	1 450	13 094
Päihdepalvelujen asiakkaat	2 022	569	628	603	701	531	5 054
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	2 492	1 181	841	951	1 656	919	8 040
<i>Asiakasmäärä yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>44,8</i>	<i>32,5</i>	<i>42,8</i>	<i>38,8</i>	<i>29,7</i>	<i>36,6</i>	<i>38,6</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>55,2</i>	<i>67,5</i>	<i>57,2</i>	<i>61,2</i>	<i>70,3</i>	<i>63,4</i>	<i>61,4</i>
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Asiakkaat yhteensä</i>	<i>4,9</i>	<i>-6,4</i>	<i>-11,8</i>	<i>-1,6</i>	<i>6,6</i>	<i>1,5</i>	<i>0,3</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>4,7</i>	<i>-8,2</i>	<i>-20,2</i>	<i>-5,6</i>	<i>35,9</i>	<i>15,9</i>	<i>2,1</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>5,1</i>	<i>-5,5</i>	<i>-4,2</i>	<i>1,2</i>	<i>-2,3</i>	<i>-5,3</i>	<i>-0,8</i>
Hoitovuorokaudet yhteensä (sis. integroitu)	143 261	47 644	42 007	53 128	71 562	..	395 778
Josta päihdepsykiatrian hoitovuorokaudet	2 432	914	842	3 199	3 299	..	10 686
Hoitovuorokaudet yhteensä (ei sis. integroitu)	140 829	46 730	41 165	49 929	68 263	38 176	385 092
Päihdepalvelujen vuorokaudet	33 221	7 257	11 840	11 066	11 667	5 646	80 697
Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet	107 608	39 473	29 325	38 863	56 596	32 530	304 395
<i>Hoitovuorokaudet yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen vuorokaudet</i>	<i>23,6</i>	<i>15,5</i>	<i>28,8</i>	<i>22,2</i>	<i>17,1</i>	<i>14,8</i>	<i>21,0</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet</i>	<i>76,4</i>	<i>84,5</i>	<i>71,2</i>	<i>77,8</i>	<i>82,9</i>	<i>85,2</i>	<i>79,0</i>
<i>Muutos 2019–2020 (%)</i>							
<i>Hoitovuorokaudet yhteensä</i>	<i>3,2</i>	<i>-2,3</i>	<i>-3,9</i>	<i>3,6</i>	<i>-4,9</i>	<i>-5,3</i>	<i>1,8</i>
<i>Päihdepalvelujen vuorokaudet</i>	<i>-4,6</i>	<i>-15,7</i>	<i>-23,1</i>	<i>3,8</i>	<i>72,9</i>	<i>-7,0</i>	<i>-1,9</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet</i>	<i>5,8</i>	<i>0,7</i>	<i>6,9</i>	<i>3,5</i>	<i>-13,0</i>	<i>-5,0</i>	<i>2,8</i>

*Asiakasmäärästä ei voida erottaa päihdepsykiatrisen laitoshoidon asiakkaita.

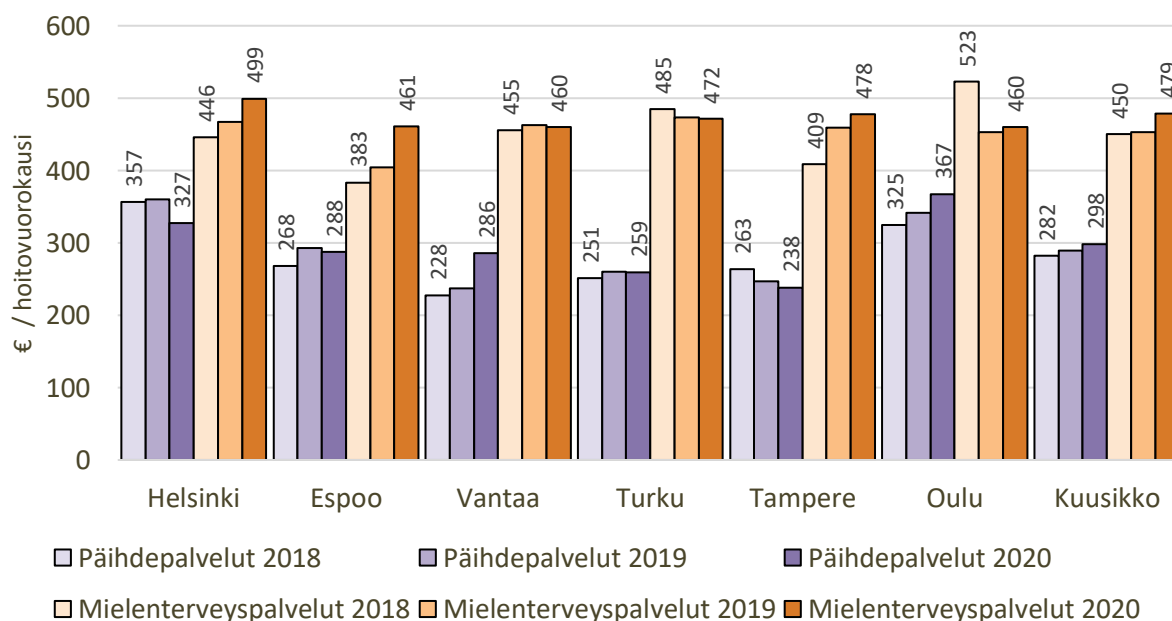
* Tampereen osalta mukana psykogeriatrian kaksi osastoa

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kokonaiskustannukset on kuvattu sekä sisältäen integroidun päihdepsykiatrisen laitoshoidon, että ilman sitä, sisältäen vain joko päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen laitoshoidon (Taulukko 32.). Laitoshoidon kokonaiskustannukset ilman päihdepsykiatrista laitoshoidoa olivat kuutoskaupungeissa 175,3 miljoonaa euroa. Psykiatrisen laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista vaihteli Helsingin 83,2 prosentin ja Tampereen 90,7 prosentin välillä. Laitoshoidon deflatoidut kustannukset kasvoivat kuutoskaupunkien tasolla 5,5 prosenttia vuodesta 2019. Päihdepsykiatrisen laitoshoidon kustannukset kuutoskaupunkien tasolla olivat 5,4 miljoonaa euroa vuonna 2020. Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 24,1 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä oli 2,3 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2019.

Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannukset (milj. €) vuonna 2020 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere*	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (sis. integroitu), milj. €	65,91	20,78	17,34	22,83	31,37	17,04	175,27
Josta päihdepsykiatrian kustannukset, milj. €	1,31	0,49	0,45	1,63	1,55	..	5,44
Kokonaiskustannukset (ei sis. integroitu), milj. €	64,60	20,29	16,89	21,20	29,82	17,04	169,84
Päihdepalvelujen kustannukset	10,87	2,09	3,39	2,87	2,78	2,07	24,07
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	53,73	18,20	13,50	18,32	27,04	14,96	145,76
Kokonaiskustannukset (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Päihdepalvelujen kustannukset	16,8	10,3	20,1	13,5	9,3	12,2	14,2
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	83,2	89,7	79,9	86,5	90,7	87,8	85,8
Muutos 2019–2020 (%)							
Kokonaiskustannukset	5,2	4,8	5,7	5,6	11,3	-2,2	5,5
Päihdepalvelujen kustannukset	-11,3	-15,1	-5,1	6,0	71,1	2,4	-2,3
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	4,2	7,7	8,9	5,5	7,5	-2,8	5,0

Kuviossa 23. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannusten kehitystä suhteutettuna hoitovuorokausien määrään. Päihdehuollon laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset vaihtelivat Tampereen 238 euron ja Helsingin 327 euron välillä. Psykiatrisen osastohoidon laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Vantaan 460 eurosta Helsingin 499 euroon. Päihdepalvelujen laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset ovat Tamperetta ja Helsinkiä lukuunottamatta kasvaneet vuoteen 2018 verrattuna kaikissa kuutoskaupungeissa. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon vuorokautta kohden suhteutettu hinta on kasvanut Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Tampereella ja laskenut Oulussa ja Turussa vuodesta 2018.

Kuvio 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2018–2020

10.2.1 Päihdehuollon laitoshoido

Päihdehuollon laitoshoido kosto katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Katkaisu- ja vieroitushoido on lyhytkestoista ympärivuorokautista laitoshoidoa, jonka pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Suljetussa laitoshoidossa tapahtuvassa katkaisu- ja vieroitushoidossa toteutetaan vieroitusta alkoholista, keskushermostoon vaikuttavista lääkkeistä, huume- tai sekakäytöstä sekä korvaushoidon aikaisesta oheiskäytöstä silloin, kun vieroitusta ei ole mahdollista toteuttaa avohoidossa. Kohderyhmänä ovat myös ne korvaushoidossa olevat asiakkaat, joille toteutetaan korvaushoitolääkkeen vaihto, tehdään korvaushoidoasetuksen mukaisia hoidon arviointeja ja aloituksia tai vieroitetaan korvaushoitolääkkeestä. Katkaisuhoidoa toteutetaan myös terveyskeskusten vuodeosastoilla ja psykiatrisissa sairaaloissa.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido taas on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidoa tukevaksi hoitojaksoksi vaikeasti päihdeongelmallisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu- sekä vieroitushoido laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella.

Taulukossa 33. on esitetty päihdehuollon laitoshoidon asiakkaiden, hoitovuorokausien sekä kustannusten jakautuminen palveluittain. Päihdehuollon asiakkaita oli vuonna 2020 kuutoskaupungeissa 5 054. Kuutoskaupunkien tasolla asiakkaista 71,8 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoidon ja 28,2 prosenttia kuntoutushoidon asiakkaita. Hoitovuorokausista kuutoskaupunkien tasolla 43,8 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoidon ja 56,2 prosenttia kuntoutushoidon hoitovuorokausia. Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaiden osuudet vaihtelivat Oulun 91,0 prosentin ja Helsingin 65,2 prosentin välillä. Hoitovuorokausien osalta katkaisu- ja vieroitushoidon osuudet vaihtelivat Oulun 75,8 prosentin ja Helsingin 35,0 prosentin välillä. Vieroitushoidon kustannuksista kuutoskaupunkien tasolla 62,9 prosenttia koostui katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksista ja 37,1 prosenttia kuntoutushoidon kustannuksista. Katkaisu- ja vieroitushoidon kustannusosuudet vaihtelivat Oulun 84,4 prosentin ja Tampereen 55,4 prosentin välillä.

Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2020

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	2 022	569	628	603	701	531	5 054
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat, %</i>	65,2	77,2	67,7	84,1	65,3	91,0	71,8
<i>josta kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	34,8	22,8	32,3	15,9	34,7	9,0	28,2
Hoitovuorokaudet yhteensä	33 221	7 257	11 840	11 066	11 667	5 646	80 697
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon vuorokaudet, %</i>	35,0	57,9	37,0	56,7	39,1	75,8	43,8
<i>josta kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	65,0	42,1	63,0	43,3	60,9	24,2	56,2
Kustannukset yhteensä, milj. €	10,87	2,09	3,39	2,87	2,78	2,07	24,07
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset, %</i>	..	66,3	58,0	62,0	55,4	84,4	62,9
<i>josta kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	..	33,7	42,0	38,0	44,6	15,6	37,1

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytäntöiden ero vaikuttaa hoitovuorokausien määrään. Vantaan ja Tampereen katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksiin sisältyy korvaushoidon viikonloppukäyntien kustannuksia, mikä eroaa muiden kaupunkien käytännöistä.

*Helsinki ei saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia ostopalvelujen osalta.

**Vantaan oman päihdevieroituksen kustannukset sisältävät korvaushoidon laitosaloituksen ja korvaushoidon polikliinisen viikonloppuajan palvelun tuottamisen kustannukset, eikä niitä saa eroteltua

10.2.2 Mielenterveyspalvelujen laitoshoido

Taulukossa 34. on esitetty psykiatrisen laitoshoidon asiakkaiden, hoitovuorokausien sekä kustannusten jakautuminen palveluittain. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokausia oli asiakasta kohden kuutoskaupungeissa keskimäärin 40 vuonna 2020. Laskennallinen hoitojakson pituus vaihteli Espoon 33 vuorokauden ja Vantaan 68 vuorokauden välillä. Kustannukset kuutoskaupunkien psykiatrisesta osastohoidosta olivat noin 145 miljoonaa euroa vuonna 2020. Deflatoidut kokonaiskustannukset lisääntyivät 0,2 prosenttia kuutoskaupungeissa edellisvuodesta. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokautta kohden suhteutettu kustannus oli kuutoskaupungeissa keskimäärin 476 euroa vuonna 2020. Laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Vantaan 430 euron ja Helsingin 499 euron välillä.

Psykiatrisen laitoshoidon asiakkaita oli vuonna 2020 kuutoskaupungeissa 7 636. Kuutoskaupunkien tasolla asiakkaista 79,9 prosenttia oli akuutti- ja kuntoutushoidon, 2,3 prosenttia oikeuspsykiatrian ja 15,0 prosenttia vanhuspsykiatrian asiakkaita. Hoitovuorokausista kuutoskaupunkien tasolla 68,1 prosenttia oli akuutti- ja kuntoutushoidon, 15,7 prosenttia oikeuspsykiatrian ja 16,7 prosenttia vanhuspsykiatrian hoitovuorokausia. Akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaiden osuudet vaihtelivat Helsingin 90,7 prosentin ja Tampereen 68,8 prosentin välillä. Hoitovuorokausien osalta akuutti- ja kuntoutushoidon osuudet vaihtelivat Helsingin 73,4 prosentin ja Vantaan 39,1 prosentin välillä. Asiakasmääriä ja hoitovuorokausia mukaillen akuutti- ja kuntoutushoidon kustannusosuudet vaihtelivat Vantaan 79,0 prosentin ja Tampereen 52,3 prosentin välillä.

Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	2 492	1 181	841	951	1 656	919	8 040
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	90,7	80,9	89,8	82,0	68,8	82,6	82,7
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon asiakkaat, %</i>	1,9	1,8	3,0	3,6	2,3	2,2	2,3
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen asiakkaat, %</i>	7,4	17,4	7,3	14,4	28,9	15,2	15,0
Hoitovuorokaudet yhteensä	107 608	39 473	29 325	38 863	56 596	32 530	304 395
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	73,4	62,1	79,0	67,8	52,3	75,8	68,1
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon vuorokaudet, %</i>	18,7	17,6	12,1	23,9	5,1	15,9	15,7
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen vuorokaudet, %</i>	7,9	20,3	8,9	8,4	42,6	8,3	16,2
Hoitojakson pituus vrk/asiakas	43	33	35	41	34	35	38
Kustannukset yhteensä, milj. €	53,73	18,20	13,50	18,32	27,04	14,96	145,76
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	79,4	63,8	80,3	71,6	54,1	74,5	71,4
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset, %</i>	13,1	13,2	10,6	19,6	11,1	14,6	13,5
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen kustannukset, %</i>	7,5	22,9	9,1	8,8	34,8	10,9	15,1

11. YHTEENVETO

Kuutoskaupunkien tasolla päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset vuonna 2020 olivat 515,6 miljoonaa euroa, mikä on 4,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuoteen 2017 verrattuna kokonaiskustannukset ovat kasvaneet 8,0 prosenttia. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 345 euroa 18 vuotta täyttäneellä asukasta kohden vuonna 2020. Vuonna 2018 asukaskohtaiset kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 333 euroa 18 vuotta täyttäneellä asukasta kohden, Asukaskohtaisissa kustannuksissa nousua on ollut 3,6 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna.

Kuutoskaupunkien tasolla kustannukset nousivat sekä päihdehuollossa että mielenterveyspalveluissa verrattuna vuoteen 2019. Päihdehuollon ja myös mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 4,2 prosenttia edellisvuodesta. Päihdehuollon kustannusten osuus kuutoskaupunkien kokonaiskustannuksista oli 23,8 prosenttia. Päihdehuollon palvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneellä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 82 euroa.

Mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 4,2 prosenttia vuodesta 2019. Mielenterveyspalvelujen osuus kuutoskaupunkien kokonaiskustannuksista oli 69,7 prosenttia. Mielenterveyspalvelujen järjestämisen kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 241 euroa. Kuutoskaupunkien integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 9,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2019. Integroitujen palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 6,5 prosenttia.

Suurin osa kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttävistä asiakkaista asioi avopalveluissa ja asiakasmäärä kasvoi 2,8 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli kuutoskaupunkien tasolla 42,3 prosenttia kaikista asiakkaista. Mielenterveysavopalveluiden käyntien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 4,1 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Toiseksi suurin osuus, 23,8 prosenttia kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla oli 14,3 prosenttia. Kuutoskaupunkien tasolla avopalveluiden asiakasmäärä painottui mielenterveysavopalveluihin, joita käytti 74,8 prosenttia kaikista asiakkaista. Päihdehuollon avopalveluja käytti 25,2 prosenttia asiakkaista.

Hoitotakuun piiriin kuuluvaa korvaushoitoa toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Korvaushoidon asiakkaiden määrä kasvoi kuutoskaupungeissa 34,4 prosenttia verrattuna vuoteen 2016. Asiakasmäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa. Asiakasmäärät ovat verrattain pieniä, joten muutokset asiakasmäärissä näyttäytyvät prosentuaalisesti suurina. Kuutoskaupunkien tasolla ostopalveluna tuotetuissa palveluissa oli 54,5 prosenttia asiakkaista, mutta kaupunkien välillä on vaihtelua. Avohuollossa toteutettavan korvaushoidon kokonaiskustannukset kuutoskaupunkien tasolla vuonna 2020 olivat 13,1 milj. euroa.

Raskaampien palvelujen, kuten asumispalvelujen ja laitoshoidon piirissä asiakasmäärät ovat pienempiä. Ympäri vuorokautiset palvelut muodostavat kuitenkin suurimman osuuden palvelujen järjestämisen kustannuksista. Päihdepalvelujen laitoshoidossa oli 3,0 prosenttia ja psykiatrisessa osastohoidossa 4,7 prosenttia asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon hoitovuorokausien määrä nousi 1,8 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna.

Raportoituja asiakasmääriä tulkittaessa on huomioitava, että sama asiakas saattaa käyttää useaa palvelua ja voi sisältyä kokonaissummaan enemmän kuin kerran. Todellinen asiakkaiden määrä on pienempi kuin raportoitu yhteissumma.

LÄHTEET

Blomgren, J. (2020). Mielenterveyden häiriöstä johtuvien sairauspoissaolojen kasvu jatkuu jyrkkänä. Kelan tutkimusblogi 29.1.2020.

Eläketurvakeskus (2019). Työ- ja kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeensaajat sairauspääryhmittäin. Osoitteessa: <https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK>

Forsell, M. (2020). Suomen kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2020. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2020.

Hirschovits-Gertz, T., Kuussaari, K., Stenius, K. & Tammi, T. (2016). Miten päihdepalveluiden tarvetta on mahdollista mitata? Esimerkkinä tarveanalyysissä seitsemän kuntaa. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):2, 195–205.

Nurmi, T. & Rönkä, S. (2018). Päihdehuollon huumeasiakkaat 2018. Tilastoraportti 31/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Parikka S, Pentala-Nikulainen O, Koskela T, Kilpeläinen H, Ikonen J, Aalto A-M, Muuri A, Koskinen S & Lounamaa A. Kansallisen terveys-, hyvinvointi ja palvelututkimus FinSoten perustulokset 2017–2018. Verkkojulkaisu: thl.fi/finsote

Rönkä, S., Ollgren, J., Alho, H., Brummer-Korvenkontio, H., Gunnar, T., Karjalainen, K., Partanen, A. & Väre, T. (2020). Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2018. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim.

STM (2008). Suomen asetuskokoelma 2008, No. 33. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

STM (2020). Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6.

Suomen virallinen tilasto (SVT 2019a) Julkisten menojen hintaindeksi. Osoitteessa: <http://tilastokeskus.fi/til/jmhi/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT 2019b) Väestörakenne. Osoitteessa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

Lintonen, T. & Mäkelä, P. (2019). Kuinka suuri osa juomisesta on alkoholin riskikäyttöä? Teoksessa Mäkelä, P., Härkönen, J., Lintonen, T., Tigerstedt C. & Warpenius, K. (toim.) Näin Suomi juo. Suomalaisen muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vaalavuo, M., Häkkinen, U. & Fredriksson, S. (2013) Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Raportti 24/2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vaalavuo, M. (2016). Toimeentuloasiakkaiden terveystalveluiden käyttö pääkaupunkiseudulla. Janus vol. 24 (3) 2016, 230–250.

Vaalavuo, M., Haula, T. & Bakkum, B. (2020). Nuoret aikuiset, terveys ja toimeentulotuki. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 4/2020. Helsinki

Valvira (2012). Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoidon, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Helsinki: Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S. & Tourunen, J, (2018). Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2018. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

LIITTEET

Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2020

Tiedonkeruun yleiset periaatteet ja määritelmät

Lait päihdehuollosta (41/1986) ja mielenterveyspalveluista (1116/1990 ja 1066/2009) asettavat päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen tarvittavassa laajuudessa kunnan tehtäväksi. Laki päihdehuollosta määrittelee palvelujen tavoitteiksi ”ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäytön ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.” Mielenterveystyöllä tarkoitetaan puolestaan ”yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä.”

Kuusikko-raportissa tarkasteltaviin integroituihin päihde- ja mielenterveyspalveluihin sisältyvät ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuori-soasemat ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito. Päihdehuollon erityispalveluihin sisältyvät polikliiniset palvelut, korvaushoito, selviämishoitoasema, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut, kuntouttava laitoshoido sekä katkaisu- ja vieroitushoito laitoksissa. Mielenterveyspalvelujen raportoitaviin erityispalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito, kuntien kustantama psykoterapia, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut sekä psykiatrinen osastohoito.

Päihde määritellään Kuusikko-raportissa samoin kuin laissa päihdehuollosta eli päihde on alkoholi-juoma tai muu päihtymistarkoituksessa käytettävä aine. Joiltakin osin Kuusikko-raportissa on kuitenkin tietoja myös toiminnallisista riippuvuuksista eli esimerkiksi peliriippuvuudesta.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUSTEN, SUORITTEIDEN JA ASIAKSMÄÄRIEN RAPORTOINNIN PERIAATTEET

Mielenterveyspalvelut ovat olleet mukana Kuusikko-raportoinnissa vuodesta 2017 alkaen. Muutos liittyi valmistellaan olleeseen valtakunnalliseen muutokseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kustannusten raportoinnissa; sote-tietopaketteihin. Työryhmä pilotoi sote-tietopakettien mukaista raportointia, jossa päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat yksi kokonaisuus. Palvelupakettiajattelussa kaikki kustannukset tulee kohdentaa palvelupaketeille, tieto kuluista tarvitaan sekä brutto- että nettotasolla ja kustannuksiin tulee sisällyttää myös sisäiset erät ja vyörytykset. Tuotos on palvelupakettiajattelussa ensisijaisesti hoidettu asiakas/vuosi tai hoidossa ollut asiakas/vuosi. Asiaksmäärät tulee saada raportoinnissa tilastoitua kertaalleen sekä palveluittain, toiminnoittain että koko palvelupakettitasolla. Tähän asiakas kertaalleen –raportointiin ei kuitenkaan vielä päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raportoinnissa päästä. Kuusikkokunnilla ei vielä ole valmiuksia palvelupakettien mukaiseen raportointiin esimerkiksi seuraavista syistä: tietojärjestelmät eivät keskustele keskenään ja mielenterveyspuolen kanssa tehtävien yhteisajojen käytännön toteutus vaatisi lisäresurssointia.

Tietopaketeissa tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan tietopaketeille joko sisäisen laskutuksen tai kustannusvyörytysten kautta. Osa palveluista voidaan hankkia myös ostopalveluna ulkopuoliselta palveluntuottajalta, jolloin kohdistus tapahtuu ulkoisen laskutuksen perusteella. Tukipalvelujen laskutus ja hallinnon vyörytys tehdään nettona. Lähtökohtaisesti tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan sote-tietopaketeille todellisen käytön mukaisesti. Myös ostopalveluille tulee kohdistaa hallinnon kustannukset. Hallinnon kustannukset kohdistetaan ostopalveluille kokonaiskustannusten suhteessa pois lukien sairaanhoitopiirien kustannukset, joihin vyöry-

tyksiä ei tehdä. Päihdepalveluihin ei aiempina vuosina ole sisällytetty vyörytyksiä, vaan kustannustietoihin ovat sisältyneet ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuodesta 2018 vyörytykset kuitenkin sisältyvät sekä omien että ostopalvelujen kustannuksiin, ja kustannustietoja on korjattu takautuvasti myös vuoden 2017 osalta. Tästä johtuen kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään ennen ja jälkeen vuoden 2017.

Toiminta- ja kustannustiedot kootaan koko tarkasteluvuoden ajalta. Toiminta- ja kustannustiedoissa erotellaan kunnan itse tuottamat ja kunnan ostamat palvelut. Kuntayhtymän, kolmannen sektorin ja yhdistysten toimintatiedot ja kustannukset kuuluvat ostopalveluihin. Tiedonkeruussa ei eritellä bruttokustannuksia ja asiakasmaksuja, vaan kaikki vertailut tehdään nettokustannuksista. Silloin, kun työntekijä jalkautuu esimerkiksi erityistasolta perustasolle, eikä tälle toiminnalle ole omaa kustannuspaikkaa, raportoidaan kyseisestä toiminnasta ainoastaan henkilöstökulut.

Asiakasmäärät ilmoitetaan palvelukohtaisesti, ja asiakkaiden yhteismäärä muodostuu näiden eri palvelujen summasta. Koska sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, on yhteenlaskettu asiakkaiden kokonaismäärä suurempi, kuin mitä se todellisuudessa on. Tähän raportointitapaan työryhmä on päätenyt siitä syystä, että osassa kuntia päihde- ja mielenterveyspalvelut kirjataan eri tietojärjestelmiin tai manuaalisesti, mistä johtuen ei saada henkilötunnus kertaalleen -tietoja. Lisäksi tietyissä, erityisesti päihdehuollon, palveluissa on mahdollista asioida nimettömänä, esimerkkeinä terveysneuvonta ja päivätoiminta. Mikäli mahdollista, kunnat ilmoittavat asiakasmäärät myös ”henkilötunnus kertaalleen” -muodossa, mutta näitä lukuja ei käytetä vertailuissa.

Asiakkaista pyritään keräämään myös ikäryhmäkohtaista tietoa siten, että ilmoitetaan 18-64 -vuotiaiden asiakkaiden määrä (joista erikseen 18-24 -vuotiaat ja 25-64 -vuotiaat) ja yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitetaan ainoastaan asiakkaiden kokonaismäärä.

Suoritteina raportoidaan palvelusta riippuen joko käyntien tai hoitovuorokausien määrä, jotka nekin eritellään omiin ja ostopalveluihin. Tietyissä palveluissa naisasiakkaiden määrä ilmoitetaan erikseen.

Kustannusten muutoksia esittelevissä pitkittäistaulukoissa ja kuvioissa käytetään aina deflatoituja kustannuksia. Kustannusten muuntamisessa viimeisen vertailuvuoden arvoon käytetään Tilastokeskuksen (SVT 2020a) tuottamaa julkisten menojen hintaindeksiä sosiaalitoimelle, 2000=100. Deflatoinneissa käytetyt kertoimet löytyvät taulukosta 1. Mielenterveyspalveluista on käytettävissä tiedot vuodesta 2017 alkaen.

Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2020a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Pisteluku	100	103,1	105,8	108,9	112,5	116,1	120,1	124,1	130,7	132,7	136,1	140,9	145,8	148,4	149,1	150,1	149,7	148,5	150,6	153,8	155,5
Kerroin	1,553	1,50339	1,47064	1,42477	1,37555	1,32849	1,28987	1,2494	1,19095	1,16243	1,13028	1,09443	1,06224	1,04368	1,0381	1,03189	1,03327	1,04298	1,02576	1,01288	1

*= Ennakollinen tieto 4.6.2021

Lisäksi väestösuhteutuksissa käytetään Tilastokeskukselta (SVT 2020b) saatavia kunkin vuoden väestötietoja ajankohdalta 31.12.

KUNNILTA TIEDONKERUUSSA KOOTTAVAT PERUSTIEDOT

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN INTEGROIDUT PALVELUT

Integroituihin palveluihin sisältyy ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito.

Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut

Järjestöavustukset ja muut ehkäisevän työn kustannukset raportoidaan tässä yhteydessä. Kustannustiedot eritellään omiin ja ostopalveluihin. Kunnat kuvaavat mistä kustannukset muodostuvat. Ehkäisevän työn asiakasmääriä ja suoritteita ei raportoida.

Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut

Muulla kuin erityispalveluissa tehtävä perustason erityistyöntekijöiden tekemä päihde- ja mielenterveystyö. Tällaista on esimerkiksi terveysasemilla tapahtuva työ, joka kohdentuu päihde- ja/tai mielenterveystyöhön. Kunnat kuvaavat, mitä palveluja ovat tähän sisällyttäneet. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito

Hoito on tarkoitettu asiakkaille, joilla on sekä vakava päihdeongelma että vakava mielenterveysongelma. Hoito järjestetään joko osasto- tai avohoitona. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynti- ja hoitovuorokaudet.

PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisuus sisältää polikliniset palvelut ja muut avopalvelut.

Päihdehuollon polikliniset palvelut

Päihdehuoltolain mukaista erityispalvelua, joihin liittyy vapaaehtoisuuteen perustuvaa neuvonta-, tutkimus- ja hoitopalvelua. Raportissa päihdehuollon poliklinisiin palveluihin sisältyvät päihdepoliklinikat (myös A-klinikat, H-klinikat ja Peliklinikat), korvaushoito, päivä kuntoutus ja muut polikliniset palvelut.

Päihdepoliklinikat

Päihdepoliklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Palvelumuotoina voivat olla asiakkaan tarpeiden ja valinnan mukaan mm. somaattisen ja psyykkisen tilan kartoitus, sosiaali- ja terveysneuvonta, intensiivinen avokuntoutus, yksilö-, ryhmä- ja perhekeskustelut, verkostotyö, avovieroitukset sekä läheteet ja lausunnot jatkotutkimuksiin ja muihin hoitopaikkoihin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Korvaushoito

Korvaushoitoa annetaan niille opioidiriippuvaisille asiakkaille, jotka eivät ole kyenneet vieroittautumaan opioideista. Opioidiriippuvaisten lääkkeellisen korvaushoidon tavoitteena on kuntoutuminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja asiakkaan elämänlaadun parantaminen. Korvaushoidon lääkkeitä ovat metadoni ja

buprenorfiini. Hoito toteutuu erikoissairaanhoidossa, poliklinisessa päihdehuollossa tai perustasolla.¹ Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ainoana päihdehuollon palveluna. Tässä raportissa korvaushoito ei sisällä erikoissairaanhoidon kustannuksia. Korvaushoidon asiakas voi saada vuoden aikana sekä haittoja vähentävää, että kuntouttavaa korvaushoitoa. Kokonaisasiakasmäärä kerätään henkilötunnus kertaalleen. Tietoa korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrästä kerätään myös. Korvaushoidosta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkuntoutus

Päiväkuntoutus on määrääjän kestävä, suljetussa ja mahdollisesti täydentyvässä ryhmässä tapahtuvaa hoitoa. Kuntoutus perustuu tavoitteelliseen hoitosuunnitelmaan. Päiväkuntoutuksen intensiivisyys ja kesto vaihtelevat merkittävästi palvelumuodon sisällä. Hoitojakson ajan asiakas osallistuu päiväaikaiseen kuntoutukseen tai useita kertoja viikossa kuntoutusryhmään. Päiväkuntoutuksesta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynnit.

Muut avopalvelut

Muihin avopalveluihin sisältyvät huumeiden käyttäjien terveysneuvonta ja päiväkeskustoiminta. Palvelut ovat anonyymejä eikä niistä tehdä asiakkaalle päätöstä. Lisäksi muihin avopalveluihin lukeutuvat selviämishoitoasemat.

Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta

Palvelu sisältää huumeiden riskikäyttöön liittyvää terveys- ja sosiaalineuvontaa, ja käytettyjen pistosvälineiden vaihtaminen uusiin. Kunnasta riippuen asiakkailla saatavaa olla lisäksi mahdollisuus hiv-, raskaus- ja c-hepatiittitesteihin sekä A- ja B-hepatiittirokotuksiin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset ja mikäli mahdollista myös asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkeskustoiminta

Päiväkeskus on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, josta saa ammattihenkilöstön ohjausta ja neuvontaa, anonyymia palvelua ja siellä tehdään hoidon tarpeen arviointia. Päiväkeskustoiminta tarjoaa pyykinpesu- ja peseytymismahdollisuuden, vaatteidenvaihtomahdollisuuden, mahdollisuuden lepoon, median seuraamisen mahdollisuuden, vertaistukea ja edullista ruokaa. Päiväkeskus järjestää myös retkiä ja toiminnallisia ryhmiä. Asiakkaat voivat asioida päivätoimintakeskuksessa myös päihtyneinä. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Selviämishoitoasema

¹ ”Opioidiriippuvaisen hoidon tarve tulee arvioida ja hoito toteuttaa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä tai vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jossa on hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä muut edellytykset hoidon antamiseen.

Hoidon vaativuuden sitä edellyttäessä hoidon tarve tulee arvioida ja hoito aloittaa ja toteuttaa sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän toimintayksikössä, Järvenpään sosiaalisairaalassa tai valtion mielisairaalassa. Hoitoa voidaan jatkaa yhteistyössä hoidon aloittaneen yksikön kanssa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä taikka vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jolla hoidon aloittaneen toimintayksikön käytettävissä olevien tietojen mukaan on siihen riittävät edellytykset. Korvaushoito tulee hoidon pitkäkestoisuuden vuoksi pyrkiä toteuttamaan mahdollisimman lähellä potilaan asuinpaikkaa.” (STM 33/2008 § 4.)

Selviämishoitoasemalla hoidetaan asiakkaita, jotka tarvitsevat päihtymyksen vuoksi lyhytaikaista sairaanhoidollista seuranta. Asiakkaat tulevat selviämishoitoasemalle sairaankuljetuksen tai poliisin kautta tai muista hoitoyksiköistä. Selviämishoitoasemalta asiakkaita ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon, esimerkiksi katkaisu- ja vieroitus- hoitoon, psykiatriseen hoitoon tai tarvittaviin sosiaalipalveluihin.

MIELENTERVEYSAVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Mielenterveyspalvelujen avopalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito ja psykoterapia.

Psykiatrinen avohoito

Psykiatrinen avohoito on erikoissairaanhoitoa. Hoito järjestetään esimerkiksi psykiatrisen poliklinikoilla, itse hoito voi tapahtua muuallakin (esimerkiksi jalkautumalla terveyskeskuksiin tai sosiaalityöhön). Hoitoon tullaan useimmiten läheteellä. Psykiatrisen poliklinikat tarjoavat neuvontaa sekä psykiatrista tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta. Hoito poliklinikalla alkaa aina tutkimus- ja arviointikäynneillä. Tutkimuskäyntien jälkeen potilaalle annetaan hoitosuositus tai sovitaan hoidon jatkumisesta psykiatrisen poliklinikalla. Psykiatrisen poliklinikoilla hoitomuotoina käytetään mm. perhe- ja verkostotyötä, yksilökeskusteluja, erilaisia ryhmämuotoisia hoitoja, toimintaterapiaa ja lääkehoitoa. Toteutunutta hoitoa arvioidaan ja suunnitellaan määräajoin yhdessä potilaan kanssa. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Psykoterapia

Tässä yhteydessä raportoidaan sellaiset psykoterapiat, joiden kustannukset maksaa kunta. Näitä ovat esimerkiksi lääkinnällisenä kuntoutuksena annettava psykoterapia sekä nettiterapiat.

KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Palveluja, jotka viedään asiakkaalle kotiin. Kotiin vietävät palvelut vaihtelevat lyhytaikaisesta intensiivisestä tuesta pitkäaikaiseen tukeen. Kotiin vietäviin palveluihin raportoidaan myös tuettu asuminen ja tukiasuminen. Tiedot kerätään erikseen päihdepalveluista ja mielenterveyspalveluista. Asumisen tuen toiminnasta raportoidaan kustannustiedot, asiakasmäärät sekä asumisvuorokaudet ja tuetun asumisen käynnit.

Tuettu asuminen on asiakkaan omaan asuntoon järjestettyä palvelua, joka painottuu arkisin virka-aikaan, mutta tukea voi olla saatavilla myös iltaisin tai viikonloppuisin. Tuen määrä on sidoksissa tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Tavoitteena on varmistaa asiakkaan itsenäisen asumisen jatkuminen.

Tukiasuminen on suunnitelmallista, tiivistettyä jokaviikkoista tai lähes päivittäistä tukea. Tukiasumisesta on asumisyksiköissä tapahtuva asuminen, joissa henkilökuntaa on paikalla. Tukiasumisessa voi olla tarjolla myös yhteistä ryhmätoimintaa asukkaille. Tavoitteena on siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Tukiasumisessa asumisvuorokausien määrä koostuu asiakkaan toteutuneista asumisvuorokausista. Vuorokausien määrä ei ole sidottu henkilökunnalta saatavan tuen määrään.

Kotiin vietävät palvelut päihdepalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava **katkaisuhuolto** tai **kotikuntoutus**. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Kotiin vietävät palvelut mielenterveyspalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava psykiatrinen hoito, esimerkiksi psykiatrinen kotihoito tai liikkuva avohoito. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Toimintakykyä ylläpitävää työ- tai päivätoimintaa, jonka tarkoituksena ei ole asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tähän raportoidaan esimerkiksi mielenterveysasiakkaiden ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta ja päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonyymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan päiväkeskustoiminta-kohtaan. Tiedot kerätään erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta. Kunnat kuvaavat mitä toimintaa on raportoitu. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja käyttöpäivät.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT

Asumispalveluissa tavoitteena on luoda kokonaisuus, jossa asiakkaalle pystytään tarjoamaan hänen tarpeitaan vastaava asumismuoto. Tavoitteena on asiakkaan asumisen turvaaminen, tarvittaessa päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tukeminen ja itsenäinen pärjääminen. Työmuotoihin voi kuulua ohjaus ja neuvonta arjen asioissa, asiakkaan sosiaalisten tukiverkostojen kartoittaminen ja vahvistaminen sekä terveydenhoidon antaminen. Asumispalvelu perustuu asiakkaalle laadittavaan palvelu- ja kuntoutumissuunnitelmaan. Asumispalvelujen pituus vaihtelee lyhytaikaisesta intervalliasumisesta pitkäaikaiseen asumiseen. Asumispalveluja ovat tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen, tukiasuminen ja tuettu asuminen sekä tilapäinen asuminen. **Tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoidaan tässä raportissa kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.** Asumispalveluista raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet ja ne eritellään päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

Palveluasuminen

”Asiakkaat saavat päivittäistä tukea, apua ja palveluita omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Palveluntuottaja järjestää asumiseen liittyvät palvelut (esim. avustaa liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa) sekä asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi tarvittavat palvelut. Yksikön käyttämä palvelunimike voi olla hoitokoti, palvelutalo, pienkoti, perhekoti, asuntola jne.” (Valvira 2012, 10)² Palveluasumisessa on tavoitteena yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai itsenäiseen asumiseen.

² Valvira (2012) Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoidon, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Helsinki.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista järjestetään niille asiakkaille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Tavoitteena on yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai asukkaan elämänlaadun ja toimintakyvyn säilyttäminen.

Tilapäinen asuminen

Nämä yksiköt tarjoavat tilapäistä majoitusta matalalla kynnyksellä. Asiakas voi hakeutua palvelun pariin ilman lähetettä esimerkiksi asunnottomuuden seurauksena. Palvelu voi sisältää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja ruokapalveluja. Palveluun voi hakeutua myös päihtyneenä.

LAITOSHOITO

Päihdehuollon laitoshoidon kokonaisuus

Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta.

Katkaisu- ja vieroitushoito

Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen sekä jatkohoidon suunnittelu. Somaattisen kunnon kohotessa katkaisu- ja vieroitushoitoon voi kuulua mm. keskusteluapu, sosiaali- ja terveysneuvonta, pari- ja perhetapaamisia sekä verkostotapaamisia.

Kuntouttava laitoshoidon

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoidon on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidon. Kuntouttava laitoshoidon on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoidon on tarkoitettu avohoidon tukeksi hoitojaksoksi vaikeasti päihdeongelmallisille, joille avohoidon palvelut tai katkaisu laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Laitoskuntoutus tarjoaa päihdeasiakkaille peruskuntoutusta sekä lyhytaikaisia intervalli- ja kriisihoitojaksoja. Laitoshoidon voidaan tarjota myös päihdehaittojen vähentämisen tavoittein.

Tietoa kerätään myös siitä, mikä on ollut hoitojaksolle hakeutumisen aiheuttanut **pääasiallinen päihde**. Se perustuu asiakkaan kertomaan tietoon. Lisäksi kerätään tietoa tapauksista, joissa on kirjattu myös muita päihteitä kuin pääasialliseksi päihteeksi mainittu.

Psykiatrinen laitoshoidon

Psykiatrinen sairaalahoidon tarjoaa tehostettua tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta psykiatrisen avohoidon tueksi tai silloin, kun muut hoitomuodot ovat riittämättömiä. Psykiatrisesta laitoshoidosta raportoidaan akuutti- ja kuntoutushoidon. Laitoshoidon yhteydessä raportoidaan myös tiedot oikeuspsykiatrisista ja vanhuspsykiatrisista yksiköistä. Laitoshoidosta raportoidaan palvelun kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet.

Oikeuspsykiatriset yksiköt

Tietoihin sisältyvät ne potilaat, joita hoidetaan oikeuspsykiatrisissa yksiköissä. Potilaita ovat esim. oikeuspsykiatriset potilaat, mielentilatutkimuksessa olevat potilaat sekä vaikeahoitoiset potilaat. Oikeuspsykiatriset potilaat ovat rikoksiin syylistyneitä henkilöitä, joita ei tuomita rangaistukseen, vaan jotka Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrää tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon mielentilatutkimuksen perusteella. Mielentilatutkimukseen määräämisestä päättää tuomioistuimien ja tutkimuspaikan määrää THL. Tutkimuksen tarkoituksena on määrittää syytetyn mielentila teon tai tekojen aikana ja hänen hoidon tarpeensa tutkimuksen päättyessä. Vaikeahoitoisilla potilailla tarkoitetaan potilaita, jotka ovat erityisen väkivaltaisia, sairautensa tunnettomia tai hoitoon sitoutumattomia, tai jotka jostain muusta syystä tarvitsevat pitkää kuntouttavaa psykiatrista osastohoitoa.

Vanhuspsykiatriset yksiköt

Vanhuspsykiatriassa hoidetaan vakavasta masennustilasta tai muusta mielialahäiriöstä kärsiviä vanhuksia, myöhäisiän psykoottisista häiriöistä sairastavia potilaita sekä dementiapotilaita, joilla on vanhuspsykiatrista erityisosaamista vaativia liitännäisoireita sekä potilaita, joiden hoito vaatii erotusdiagnostista selvittelyä.

Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2020

Raportin taulukot ja kuviot voi tarvittaessa pyytää saavutettavassa muodossa sähköpostilla:kuusikko@hel.fi.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
Väestö yhteensä 31.12.	656 920	292 796	237 231	194 391	241 009	207 327	1 829 674	Kunnan antamat tiedot
Alle 18-vuotiaat	110 820	65 402	48 563	29 107	38 197	43 830	335 919	Puuttuvan tiedon merkitseminen
18 vuotta täyttäneet	546 100	227 394	188 668	165 284	202 812	163 497	1 493 755	- = kunnalla ei käytössä kyseistä palvelua
18–24-vuotiaat	53 466	23 529	20 042	24 101	28 751	23 122	173 011	.. = tietoa ei ole saatu tai sitä ei voi eritellä
25–64-vuotiaat	378 328	159 826	131 827	100 538	127 784	106 020	1 004 323	= muu syy puuttumiselle
65 vuotta täyttäneet	114 306	44 039	36 799	40 645	46 277	34 355	316 421	0 = ei asiakkaita / kustannuksia tai luvut pyörityivät nolliin
PÄIHDE- JA MIELENTERVEYS PALVELUIDEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
Kustannukset yhteensä, €	198 892 820	65 479 624	52 624 543	70 126 222	73 499 153	54 947 106	515 569 469	
Oman toiminnan kustannukset, €	117 891 504	14 487 697	9 682 686	5 357 888	28 911 557	21 978 490	198 309 822	
Ostopalvelujen kustannukset, €	81 001 316	50 991 927	42 941 856	64 768 334	44 587 596	32 968 617	317 259 647	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	364,2	288,0	278,9	424,3	362,4	336,1	345,1	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	215,9	63,7	51,3	32,4	142,6	134,4	132,8	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	148,3	224,2	227,6	391,9	219,8	201,6	212,4	
INTEGROITUIJEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET YHTEENSÄ (sisältää EHKÄISEVÄT PALVELUT, PERUSTASON PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSTYÖN JA PÄIHDEPSYKIATRISEN ERIKOISSAIRAANHOIDON)								
Kustannukset yhteensä, €	13 638 857	5 820 995	2 956 863	5 344 427	3 543 962	2 071 270	33 376 373	
Oman toiminnan kustannukset, €	6 780 366	4 258 641	1 232 318	916 741	1 808 766	2 071 270	17 068 103	
Ostopalvelujen kustannukset, €	6 858 491	1 562 354	1 724 544	4 427 686	1 735 196	0	16 308 271	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	25,0	25,6	15,7	32,3	17,5	12,7	22,3	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	12,4	18,7	6,5	5,5	8,9	12,7	11,4	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	12,6	6,9	9,1	26,8	8,6	0,0	10,9	
PÄIHDEHUOLLON PALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	55 750 148	14 375 518	12 879 492	14 957 115	15 159 482	9 792 756	122 914 511	
Oman toiminnan kustannukset, €	32 511 530	6 367 442	7 687 033	4 301 147	7 722 346	7 465 154	66 054 652	
Ostopalvelujen kustannukset, €	23 238 618	8 008 076	5 192 459	10 655 968	7 437 136	2 327 602	56 859 859	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	102,1	63,2	68,3	90,5	74,7	59,9	82,3	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	59,5	28,0	40,7	26,0	38,1	45,7	44,2	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	42,6	35,2	27,5	64,5	36,7	14,2	38,1	
Kustannukset yhteensä ilman korvaushoitoa, €	49 937 652	5 911 072	12 164 557	13 522 575	13 495 427	8 402 423	103 433 706	
Oman toiminnan kustannukset ilman korvaushoitoa, €	29 330 684	0	7 687 033	4 198 147	7 107 382	6 074 821	54 398 067	
Ostopalvelujen kustannukset ilman korvaushoitoa, €	20 606 968	5 911 072	4 477 524	9 324 428	6 388 045	2 327 602	49 035 639	
MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminnan, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	129 503 815	45 283 112	36 788 188	49 824 680	54 795 709	43 083 080	359 278 585	
Oman toiminnan kustannukset, €	78 599 608	3 861 614	763 335	140 000	19 380 445	12 442 065	115 187 067	
Ostopalvelujen kustannukset, €	50 904 207	41 421 498	36 024 853	49 684 680	35 415 264	30 641 015	244 091 517	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	237,1	199,1	195,0	301,4	270,2	263,5	240,5	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	143,9	17,0	4,0	0,8	95,6	76,1	77,1	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	93,2	182,2	190,9	300,6	174,6	187,4	163,4	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	
1 INTEGROIDUT PALVELUT (ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito)								
1.1 Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Ehkäisevien palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 540 884	493 344	259 466	326 800	195 422	44 061	2 859 977	
Oman toiminnan kustannukset, €	151 884	43 582	259 466	65 000	51 772	44 061	615 765	
Ostopalvelujen kustannukset, €	1 389 000	449 762	0	261 800	143 650	0	2 244 212	
1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	18 227	6 780	3 800	2 364	3 088	5 333	39 592	Espoo: MTP-klinikan asiakkaat. Vuosi 2020 ei ole täysin vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa.
Oman toiminnan asiakkaat	14 577	6 730	3 800	968	3 088	5 333	34 496	
18–64-vuotiaat	13 236	6 114	3 564	0	3 048	4 889	30 851	
18–24-vuotiaat	3 496	1 686	1 590	0	883	0	7 655	
25–64-vuotiaat	9 740	4 428	1 974	0	2 165	0	18 307	
65 vuotta täyttäneet	1 341	616	236	0	40	444	2 677	
Ostopalvelujen asiakkaat	3 650	50	-	1 396	0	0	5 096	
18–64-vuotiaat	3 329	50	-	0	0	0	3 379	
18–24-vuotiaat	825	50	-	0	0	0	875	
25–64-vuotiaat	2 504	-	-	0	0	0	2 504	
65 vuotta täyttäneet	321	-	-	0	0	0	321	
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	71 062	31 873	17 951	8 652	19 576	16 038	165 152	Vantaa: Vuosina 2019-2020 mukana vain ajanvaraukselliset puhelut. Vuosina 2016-2018 mukana ei puhelinkontakteja. Vuoden 2019 alusta matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdevastaanoton toiminta muuttunut siten, että osa päihde-ehdoista asioinneista, jotka vuonna 2018 raportoituivat perustason palveluihin, ovat raportoituneet vuonna 2019 päihdepolikliinisiin palveluihin.
Oman toiminnan käynnit	65 281	31 512	17 951	3 476	19 576	16 038	153 834	Helsinki: Korjattu 2019 luku takautuvasti
Ostopalvelujen käynnit	5 781	361	0	5 176	0	0	11 318	
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	9 304 731	4 350 613	1 934 015	1 620 405	1 756 994	2 027 209	20 993 968	Oulu: Psyk. sh. työpanos korjattu vuosilta 2016-2018.
Oman toiminnan kustannukset, €	6 628 482	4 215 059	972 852	851 741	1 756 994	2 027 209	16 452 337	Helsinki: Korjattu v. 2019 luku, Turku: MP-tiimit ja psykologit terveysasemilla
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 676 249	135 554	961 163	768 664	0	0	4 541 630	Turku: TYKS:N konsultoivat psyk.sairaanhoitajat
1.3 Päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito								
Asiakkaat yhteensä	305	159	119	295	205	0	1 083	
18–64-vuotiaat	302	158	118	0	205	0	783	
18–24-vuotiaat	50	41	32	0	..	0	123	
25–64-vuotiaat	252	117	86	0	..	0	455	
65 vuotta täyttäneet	3	1	1	0	0	0	7	
Käynnit yhteensä	13 942	3 955	2 274	8 551	145	0	28 867	
Hoitovuorokaudet yhteensä	2 432	914	842	3 199	3 299	0	10 686	
Kustannukset yhteensä	2 793 242	977 037	763 381	3 397 222	1 591 546	0	9 522 428	Helsinki: Korjattu v. 2019 luku
Avohoidon kustannukset	1 486 452	483 477	308 701	1 765 066	40 149	0	4 083 845	
Laitoshoidon kustannukset	1 306 789	493 560	454 680	1 632 156	1 551 397	0	5 438 582	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	33 318	10 546	14 854	12 503	17 429	11 741	100 391	
Oman toiminnan asiakkaat	21 501	1 747	3 110	1 518	13 976	7 902	49 754	
18–64-vuotiaat	19 922	637	2 991	0	12 777	7 650	43 977	
18–24-vuotiaat	2 764	95	378	0	2 625	1 979	7 841	
25–64-vuotiaat	17 158	542	2 609	0	10 152	5 610	36 071	
65 vuotta täyttäneet	1 579	57	123	0	1 174	262	3 195	
Ostopalvelujen asiakkaat	11 817	8 799	11 744	10 985	3 453	3 839	50 637	
18–64-vuotiaat	10 963	8 261	10 617	0	2 773	3 566	36 180	
18–24-vuotiaat	2 619	1 914	2 609	0	50	0	7 192	
25–64-vuotiaat	8 344	6 347	8 008	944	576	0	24 219	
65 vuotta täyttäneet	854	523	842	0	214	273	2 706	
Avopalvelujen käynnit yhteensä	401 894	86 814	96 085	131 882	120 707	93 474	930 856	
Oman toiminnan käynnit	331 144	7 754	38 044	19 992	87 972	69 894	554 800	
Ostopalvelujen käynnit	70 750	79 060	58 041	111 890	32 735	23 580	376 056	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	61 916 234	18 682 680	15 763 123	19 286 529	20 375 434	17 705 953	153 729 953	
Oman toiminnan kustannukset, €	46 844 899	1 222 467	3 425 350	706 240	14 942 556	11 803 206	78 944 718	
Ostopalvelujen kustannukset, €	15 071 335	17 460 213	12 337 773	18 580 289	5 432 878	5 902 747	74 785 235	Oulu: Mt- ja päihdepalvelut: 1 121 487 euroa, josta päihdelaitosostot noin 419 104 euroa.
Avopalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	31,1	28,5	31,5	27,5	29,3	32,3	30,2	
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	7 867	2 041	3 542	2 948	6 447	1 630	24 475	
Oman toiminnan asiakkaat	7 362	1 747	3 110	1 518	5 818	1 630	21 185	
18–64-vuotiaat	6 526	637	2 991	0	5 339	1 587	17 080	
18–24-vuotiaat	515	95	378	0	745	284	2 017	
25–64-vuotiaat	6 011	542	2 609	0	4 594	1 233	14 989	
65 vuotta täyttäneet	836	57	123	0	454	45	1 515	
Ostopalvelujen asiakkaat	505	294	432	1 430	629	0	3 290	
18–64-vuotiaat	492	277	146	0	626	0	1 541	
18–24-vuotiaat	11	6	1	0	50	0	68	
25–64-vuotiaat	481	271	145	944	576	0	2 417	
65 vuotta täyttäneet	13	2	1	0	3	0	19	
Avopalvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	152 155	7 754	39 449	28 354	55 783	16 265	299 760	
Oman toiminnan käynnit	138 041	7 754	38 044	19 992	32 466	16 265	252 562	
Ostopalvelujen käynnit	14 114	0	1 405	8 362	23 317	0	47 198	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	20 056 624	3 325 866	4 349 362	3 257 382	7 110 549	3 956 314	42 056 097	
Oman toiminnan kustannukset, €	16 679 923	1 222 467	3 425 350	706 240	4 088 799	3 956 314	30 079 093	
Ostopalvelujen kustannukset, €	3 376 701	2 103 399	924 012	2 551 142	3 021 750	0	11 977 004	
Avopalvelujen kustannusten osuus päihdepalvelujen kokonaiskustannuksista, %	36,0	23,1	33,8	21,8	52,0	40,4	34,6	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliklinikat, korvaushoito ja päiväkuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana polikliinisten palvelujen käynneissä!								
Polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	6 207	294	1 853	1 299	5 324	1 630	16 607	
Oman toiminnan asiakkaat	5 720	0	1 692	72	4 695	1 630	13 809	
18–64-vuotiaat	5 184	0	1 587	0	4 468	1 587	12 826	
18–24-vuotiaat	333	0	171	0	596	284	1 384	
25–64-vuotiaat	4 851	0	1 412	0	3 872	1 233	11 368	
65 vuotta täyttäneet	536	0	109	0	227	45	917	
Ostopalvelujen asiakkaat	505	294	173	1 227	629	0	2 828	
18–64-vuotiaat	492	277	146	0	626	0	1 541	
18–24-vuotiaat	11	6	1	0	50	0	68	
25–64-vuotiaat	481	271	145	944	576	0	2 417	
65 vuotta täyttäneet	13	2	1	0	3	0	19	
Polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	48 318	0	31 991	7 834	36 648	14 907	139 698	
Oman toiminnan käynnit (ilman korvaushoitoa)	46 831	0	31 282	0	13 331	14 907	106 351	
Ostopalvelujen käynnit (ilman korvaushoitoa)	1 487	0	709	7 834	23 317	0	33 347	
Polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	15 528 838	2 103 399	4 230 534	2 529 540	5 071 471	3 883 333	33 347 115	
Oman toiminnan kustannukset, €	12 678 755	0	3 425 350	103 000	2 935 023	3 883 333	23 025 461	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 850 083	2 103 399	805 184	2 426 540	2 136 448	0	10 321 654	
Päihdepoliklinikka								
Päihdepoliklinikoiden asiakkaat yhteensä	4 728	15	1 529	944	4 758	1 293	13 267	Helsinki: Peliklinikka mukana 2020, Espoo: vuosien 2017–2020 tiedot sisältyvät kohtaan 1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut.
Oman toiminnan asiakkaat	4 728	.	1 529	0	4 547	1 293	12 097	Vantaa: Vuoden 2016-2020 luvuissa ei mukana peliklinikan asiakkaita (ei saada eriteltynä).
18–64-vuotiaat	4 222	.	1 424	0	4 322	1 269	11 237	
18–24-vuotiaat	299	.	161	0	595	220	1 275	
25–64-vuotiaat	3 923	.	1 263	0	3 727	1 025	9 938	
65 vuotta täyttäneet	506	.	105	0	225	24	860	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	15	0	944	211	0	1 170	
18–64-vuotiaat	0	..	0	0	210	0	210	
18–24-vuotiaat	0	..	0	0	33	0	33	
25–64-vuotiaat	0	..	0	944	177	0	1 121	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	0	1	0	1	
Päihdepoliklinikoiden käynnit yhteensä	38 409	0	30 824	7 834	27 595	11 379	116 041	
Oman toiminnan käynnit	38 409	.	30 824	0	13 331	11 379	93 943	Helsinki: Ei sisällä 28 alle 18-vuotiaiden käyntiä.
Ostopalvelujen käynnit	0	..	0	7 834	14 264	0	22 098	
Päihdepoliklinikoiden kustannukset yhteensä, €	8 102 808	6 395	3 425 350	1 095 000	2 928 187	2 362 911	17 920 652	
Oman toiminnan kustannukset, €	8 102 808	.	3 425 350	-	2 320 059	2 362 911	16 211 129	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	6 395	0	1 095 000	608 128	0	1 709 523	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliikliniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLINISET PALVELUT (päihdepoliiklinikat, korvaushoito ja päivä kuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliiklinisten palvelujen käynneissä!								
Korvaus- ja ylläpito								
Korvaushoidon asiakkaat yhteensä	1044	279	270	355	481	319	2748	Vantaa: HUOM! Luku on hetu-kertaalleen! Sisältää vain avopalvelun, laitosjaksot kuntouttavassa laitoshoidossa
Korvaushoidon oman toiminnan asiakkaat	589	-	135	72	148	319	1 263	
18-64-vuotiaat	573	-	135	0	146	318	1 172	
18-24-vuotiaat	15	-	8	0	1	10	34	
25-64-vuotiaat	558	-	123	0	145	308	1 134	
65 vuotta täyttäneet	16	-	4	0	2	1	23	
Korvaushoidon ostopalvelujen asiakkaat	473	279	147	283	333	0	1 515	
18-64-vuotiaat	460	277	146	0	333	0	1 216	
18-24-vuotiaat	6	6	1	0	9	0	22	
25-64-vuotiaat	454	271	145	0	324	0	1 194	
65 vuotta täyttäneet	13	2	1	0	0	0	16	
Haittoja vähentävän korvaushoidon asiakkaat	175	109	125	0	..	0	409	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	0	108	..	0	..	0	108	
18-24-vuotiaat	0	2	..	0	..	0	2	
25-64-vuotiaat	0	106	..	0	..	0	106	
65 vuotta täyttäneet	0	1	..	0	..	0	1	
Kuntouttavan korvaushoidon asiakkaat	869	170	145	0	..	0	1 184	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	0	169	..	0	..	0	169	
18-24-vuotiaat	0	6	..	0	..	0	6	
25-64-vuotiaat	0	163	..	0	..	0	163	
65 vuotta täyttäneet	0	1	..	0	..	0	1	
Erikoissairaanhoidon ja terveysasemien korvaushoidon asiakkaat	215	..	..	0	134	0	349	Helsinki: Hiv pos palvelukeskuksen korvaushoitoa. 53, Vantaa: Ei tilastoa
18-64-vuotiaat	0	..	..	0	132	0	132	Helsinki: Hus opioidipoli 162 asiakasta
18-24-vuotiaat	0	..	..	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	..	0	132	0	132	
65 vuotta täyttäneet	0	..	..	0	2	0	2	
Asiakkaat, joilla hoitotakuu ei ole toteutunut korvaushoidossa	0	0	0	0	0	0	0	
Korvaushoidon käynnit yhteensä	113 666	33 105	20 518	33 351	37 681	30 146	268 467	
Korvaushoidon oman toiminnan käynnit	47 337	-	..	1 973	5 659	30 146	85 115	Vantaa: Ei erotettavissa muista poliiklinisista käynneistä
Korvaushoidon ostopalvelujen käynnit	66 329	33 105	20 518	31 378	32 022	0	183 352	
Korvaushoidon kustannukset yhteensä, €	5 812 496	2 097 004	714 935	1 434 540	1 664 055	1 390 333	13 113 363	
Korvaushoidon oman toiminnan kustannukset, €	3 180 846	-	0	103 000	614 964	1 390 333	5 289 143	Vantaa: Oman toiminnan menot H-klinikan menoissa
Korvaushoidon ostopalvelujen kustannukset, €	2 631 650	2 097 004	714 935	1 331 540	1 049 091	0	7 824 220	Turku: TK sairaanhoitajan palkkakulu ja korvaushoitolääkkeen hinta
Korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrä	..	13	50	0	0	0	63	
Kuntoutuneet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet haittoja vähentävästä hoidosta	0	0	0	0	..	0	0	
Kuntoutuneet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet kuntouttavasta hoidosta	0	2	3	0	..	0	5	
Sääntörikkomus	0	0	0	0	..	0	0	
Menehtyminen	0	1	5	0	..	0	6	
Muutto	0	2	15	0	..	0	17	
Vankila	0	1	3	0	..	0	4	
Muu syy	0	7	24	0	..	0	31	Vantaa: Ei-suunnitelmallisesti lopettaneet + muut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliittiset, korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliittisten palvelujen käynneissä)								
Päiväkuntoutus								
Päiväkuntoutuksen asiakkaat yhteensä	435	-	54	0	85	18	592	
Oman toiminnan asiakkaat	403	-	28	0	-	18	449	
18-64-vuotiaat	389	-	28	0	-	0	417	
18-24-vuotiaat	19	-	2	0	-	0	21	
25-64-vuotiaat	370	-	26	0	-	0	396	
65 vuotta täyttäneet	14	-	0	0	-	0	14	
Ostopalvelujen asiakkaat	32	-	26	0	85	0	143	
18-64-vuotiaat	32	-	..	0	83	0	115	
18-24-vuotiaat	5	-	..	0	8	0	13	
25-64-vuotiaat	27	-	..	0	75	0	102	
65 vuotta täyttäneet	0	-	..	0	2	0	2	
Päiväkuntoutuksen käynnit yhteensä	9 909	-	1 167	0	9 053	3 528	23 657	Helsinki: Sisältää 946 anonymiä käyntiä.
Oman toiminnan käynnit	8 422	-	458	0	0	3 528	12 408	
Ostopalvelujen käynnit	1 487	-	709	0	9 053	0	11 249	
Päiväkuntoutuksen kustannukset yhteensä, €	1 613 534	-	90 249	0	479 229	130 089	2 313 101	Vantaa: A-klinikan kustannuksissa, ei voida eritellä
Oman toiminnan kustannukset, €	1 395 101	-	..	-	0	130 089	1 525 190	
Ostopalvelujen kustannukset, €	218 433	-	90 249	-	479 229	0	787 911	
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta								
Terveysneuvonnan asiakkaat yhteensä	0	1 054	1 418	1 265	0	0	3 737	Tampere: Anonymipalvelua, ei saada asiakastietoja eikä käyntitietoja saatavilla
Oman toiminnan asiakkaat	..	1 054	1 418	1 265	-	0	3 737	
18-64-vuotiaat	0	..	1 404	0	-	0	1 404	
18-24-vuotiaat	0	..	207	0	-	0	207	
25-64-vuotiaat	0	..	1 197	0	-	0	1 197	
65 vuotta täyttäneet	0	..	14	0	-	0	14	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	259	0	..	0	259	
18-64-vuotiaat	0	-	..	0	..	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	..	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	..	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	..	0	..	0	0	
Terveysneuvonnan käynnit yhteensä	12 627	5 032	7 458	8 084	0	1 358	34 559	Vantaa: Vuonna 2019 raportoitu ensimmäisen kerran myös liikkuvan terveysneuvonnan käynnit
Oman toiminnan käynnit	..	5 032	6 762	8 084	-	1 358	21 236	
Ostopalvelujen käynnit	12 627	-	696	-	..	0	13 323	
Terveysneuvonnan kustannukset yhteensä, €	526 618	361 601	118 828	232 430	885 302	72 981	2 197 760	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	361 601	..	232 430	0	72 981	667 012	
Ostopalvelujen kustannukset, €	526 618	-	118 828	0	885 302	0	1 530 748	Vantaa: Sisältää liikkuvan terveysneuvonnan kustannukset
Naisasiakkaita terveysneuvonnan avopalveluissa	..	291	461	0	0	0	752	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Päiväkeskustoiminta								
Päiväkeskusten asiakkaat yhteensä	0	-	0	181	0	0	181	
Oman toiminnan asiakkaat	..	-	0	181	..	0	181	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	..	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Päiväkeskusten käynnit yhteensä	88 416	-	0	11 908	17 188	0	117 512	Tampere: Maaliskuussa lisätty 4 vakanssia aukioloajat lisääntyivät
Oman toiminnan käynnit	88 416	-	0	11 908	17 188	0	117 512	
Ostopalvelujen käynnit	-	-	0	-	-	0	0	
Päiväkeskusten kustannukset yhteensä, €	2 688 635	-	0	370 810	374 905	0	3 434 350	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 688 635	-	0	370 810	374 905	0	3 434 350	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	-	0	0	0	
Selviämishoitoasema								
Selviämishoitoaseman asiakkaat yhteensä	1 642	693	0	203	1 123	0	3 661	
Oman toiminnan asiakkaat	1 642	693	0	0	1 123	0	3 458	
18-64-vuotiaat	1 342	637	0	0	871	0	2 850	
18-24-vuotiaat	182	95	0	0	149	0	426	
25-64-vuotiaat	1 160	542	0	0	722	0	2 424	
65 vuotta täyttäneet	300	57	0	0	227	0	584	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	0	203	-	0	203	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Selviämishoitoaseman käynnit yhteensä	2 794	2 722	0	528	1 947	0	7 991	
Oman toiminnan käynnit	2 794	2 722	0	0	1 947	0	7 463	
Ostopalvelujen käynnit	0	-	0	528	-	0	528	
Selviämishoitoaseman kustannukset yhteensä, €	1 312 533	860 866	0	124 602	778 871	0	3 076 872	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 312 533	860 866	0	0	778 871	0	2 952 270	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	124 602	0	0	124 602	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVOPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSVOPALVELUT (psykiatrinen avohoito ja psykoterapiat)								
Mielenterveysavopalvelujen asiakkaat yhteensä	25 451	8 505	11 312	9 555	10 982	10 111	75 916	
Oman toiminnan asiakkaat	14 139	0	0	0	8 158	6 272	28 569	
18-64-vuotiaat	13 396	0	0	0	7 438	6 063	26 897	
18-24-vuotiaat	2 249	0	0	0	1 880	1 693	5 822	
25-64-vuotiaat	11 147	0	0	0	5 558	4 370	21 075	
65 vuotta täyttäneet	743	0	0	0	720	209	1 672	
Ostopalvelujen asiakkaat	11 312	8 505	11 312	9 555	2 824	3 839	47 347	
18-64-vuotiaat	10 471	7 984	10 471	0	2 147	3 566	34 639	
18-24-vuotiaat	2 608	1 908	2 608	0	0	0	7 124	
25-64-vuotiaat	7 863	6 076	7 863	0	0	0	21 802	
65 vuotta täyttäneet	841	521	841	0	211	273	2 687	
Mielenterveysavopalvelujen käynnit yhteensä	249 739	79 060	56 636	103 528	64 924	83 113	637 000	
Oman toiminnan käynnit	193 103	0	0	0	55 506	59 533	308 142	
Ostopalvelujen käynnit	56 636	79 060	56 636	103 528	9 418	23 580	328 858	
Mielenterveysavopalvelujen kustannukset yhteensä, €	41 859 610	15 356 814	11 413 761	16 029 147	13 264 885	13 749 639	111 673 856	
Oman toiminnan kustannukset, €	30 164 976	0	0	0	10 853 757	7 846 892	48 865 625	
Ostopalvelujen kustannukset, €	11 694 634	15 356 814	11 413 761	16 029 147	2 411 128	5 902 747	62 808 231	
Avopalvelujen kustannusten osuus mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannuksista, %	32,3	33,9	34,4	32,2	24,5	32,1	31,5	
Psykiatrinen avohoito								
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat yhteensä	21 817	6 789	7 678	8 568	10 516	10 111	65 479	Tampere: Kotikäynnit suodatettu pois, raportoidaan osiossa 4.3
Oman toiminnan asiakkaat	14 139	-	-	0	8 158	6 272	28 569	Tampere: Psykiatria siirtyi Sairaanhoidopiirille 1.1.2021. Tämä muutosprosessi vähesni käyntejä Koronan lisäksi
18-64-vuotiaat	13 396	-	-	0	7 438	6 063	26 897	
18-24-vuotiaat	2 249	-	-	0	1 880	1 693	5 822	
25-64-vuotiaat	11 147	-	-	0	5 558	4 370	21 075	
65 vuotta täyttäneet	743	-	-	0	720	209	1 672	
Ostopalvelujen asiakkaat	7 678	6 789	7 678	8 568	2 358	3 839	36 910	
18-64-vuotiaat	6 896	6 303	6 896	0	2 147	3 566	25 808	
18-24-vuotiaat	1 797	1 474	1 797	0	..	0	5 068	
25-64-vuotiaat	5 099	4 829	5 099	0	..	0	15 027	
65 vuotta täyttäneet	782	486	782	0	211	273	2 534	
Psykiatrisen avohoidon käynnit yhteensä	242 542	72 391	49 439	95 506	64 924	83 113	607 915	Tampere: Päiväsairaalan vuorokaudet laskettu käynteinä
Oman toiminnan käynnit	193 103	-	-	-	55 506	59 533	308 142	
Ostopalvelujen käynnit	49 439	72 391	49 439	95 506	9 418	23 580	299 773	
Psykiatrisen avohoidon kustannukset yhteensä, €	39 805 850	13 944 117	9 640 874	15 248 982	13 032 198	13 749 639	105 421 659	
Oman toiminnan kustannukset, €	30 164 976	-	0	-	10 853 757	7 846 892	48 865 625	
Ostopalvelujen kustannukset, €	9 640 874	13 944 117	9 640 874	15 248 982	2 178 441	5 902 747	56 556 034	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSAVOPALVELUT (psykiatrinen avohoito ja psykoterapiat)								
Psykoterapiat								
Psykoterapian asiakkaat yhteensä	3 634	1 716	3 634	987	466	0	10 437	Vantaa: Vuoden 2016 ja 2017 osalta raportoitu vain nettiterapian tiedot
Oman toiminnan asiakkaat	0	-	0	0	-	0	0	
18–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18–24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	3 634	1 716	3 634	987	466	0	10 437	
18–64-vuotiaat	3 575	1 681	3 575	0	..	0	8 831	
18–24-vuotiaat	811	434	811	0	..	0	2 056	
25–64-vuotiaat	2 764	1 247	2 764	0	..	0	6 775	
65 vuotta täyttäneet	59	35	59	0	..	0	153	
Joista nettiterapia-asiakkaat	3 374	1 054	3 374	583	..	0	8 385	
18–64-vuotiaat	3 316	1 021	3 316	0	..	0	7 653	
18–24-vuotiaat	691	220	691	0	..	0	1 602	
25–64-vuotiaat	2 625	801	2 625	0	..	0	6 051	
65 vuotta täyttäneet	58	33	58	0	..	0	149	
Psykoterapian käynnit yhteensä	7 197	6 669	7 197	8 022	0	0	29 085	
Oman toiminnan käynnit	0	-	-	-	-	0	0	
Ostopalvelujen käynnit	7 197	6 669	7 197	8 022	..	0	29 085	Tampere: Luvussa mukana vain palveluseteli ostoilla toteutuneet terapiakäynnit
Psykoterapian kustannukset yhteensä, €	2 053 760	1 412 697	1 772 887	780 165	232 687	0	6 252 197	Tampere: Nettiterapia käyntilukuja ei saada
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	-	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 053 760	1 412 697	1 772 887	780 165	232 687	0	6 252 197	
Josta nettiterapian kustannukset €	1 400 000	429 520	1 400 000	-	202 600	0	3 432 120	
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	6 133	1 743	897	1 429	2 859	1 264	14 325	
Josta päihdepalvelujen asiakkaat	1 650	287	419	385	706	217	3 664	
Josta mielenterveyspalvelujen asiakkaat	4 483	1 456	478	1 044	2 153	1 047	10 661	
Oman toiminnan asiakkaat yhteensä	3 359	605	366	92	1 543	1 077	7 042	
18–64-vuotiaat	2 939	573	314	54	926	974	5 780	
18–24-vuotiaat	309	58	20	18	197	145	747	
25–64-vuotiaat	2 630	515	304	113	725	771	5 058	
65 vuotta täyttäneet	420	39	52	22	619	103	1 255	
Ostopalvelujen asiakkaat yhteensä	2 774	1 138	531	1 337	1 316	187	7 283	
18–64-vuotiaat	2 299	0	68	320	1 244	147	4 078	
18–24-vuotiaat	108	0	14	67	300	10	499	
25–64-vuotiaat	2 191	0	54	498	944	97	3 784	
65 vuotta täyttäneet	475	0	152	62	72	9	770	
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä	28 788 381	7 616 602	5 813 837	6 308 166	9 122 254	3 731 868	61 381 108	
Josta päihdepalvelujen kustannukset	18 066 895	3 315 894	2 554 346	2 773 979	2 714 995	665 487	30 091 596	
Josta mielenterveyspalvelujen kustannukset	10 721 485	4 300 708	3 259 491	3 534 187	6 407 259	3 066 381	31 289 511	
Oman toiminnan kustannukset yhteensä	11 645 198	1 745 270	2 111 268	398 000	2 510 302	2 060 022	20 470 059	
Josta päihdepalvelujen kustannukset	5 581 153	836 879	1 347 933	258 000	665 980	303 318	8 993 263	
Josta mielenterveyspalvelujen kustannukset	6 064 045	908 391	763 335	140 000	1 844 322	1 756 703	11 476 796	
Ostopalvelujen kustannukset yhteensä	17 143 183	5 871 332	3 702 570	5 910 166	6 611 952	1 671 847	40 911 049	
Josta päihdepalvelujen kustannukset	12 485 742	2 479 015	1 206 414	2 515 979	2 049 015	362 168	21 098 333	
Josta mielenterveyspalvelujen kustannukset	4 657 441	3 392 317	2 496 156	3 394 187	4 562 937	1 309 678	19 812 716	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.1 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT (kotikatkaia ja -kuntoutuskäynnit)								
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat yhteensä	0	0	240	0	361	0	601	Helsinki: Kotikatka ei asiakkaia 2020.
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	240	0	361	0	601	
18-64-vuotiaat	0	-	202	0	233	0	435	
18-24-vuotiaat	0	-	17	0	28	0	45	
25-64-vuotiaat	0	-	185	0	205	0	390	
65 vuotta täyttäneet	0	-	38	0	128	0	166	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	..	-	0	-	0	0	Espoo: Kotikuntoutuksesta ei järjestelmämuutoksista johtuen saada asiakasmäärää vuonna 2020.
18-64-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	..	-	0	-	0	0	
Kotiin vietävien päihdepalvelujen käynnit yhteensä	0	178	1 178	0	4 461	0	5 817	
Oman toiminnan käynnit	0	-	1 178	0	4 461	0	5 639	
Ostopalvelujen käynnit	0	178	-	0	-	0	178	Espoo: Kotikuntoutuksesta ei saada käyntimääriä vuosilta 2019-2020.
Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset yhteensä	0	132 028	156 369	0	432 200	0	720 597	
Oman toiminnan kustannukset	0	-	156 369	0	432 200	0	588 569	Turku: Kotiin annettavaa vieroitusta ei järjestetty v. 2019
Ostopalvelujen kustannukset	0	132 028	-	0	0	0	132 028	
Kustannukset € / käynti	0	742	133	0	97	0	124	
Naisasiakkaita kotiin vietävissä palveluissa	0	..	..	0	153	0	153	
18-64-vuotiaat	0	..	..	0	110	0	110	
18-24-vuotiaat	0	..	..	0	18	0	18	
25-64-vuotiaat	0	..	..	0	92	0	92	
65 vuotta täyttäneet	0	..	..	0	43	0	43	
4.2 PÄIHDEASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 650	287	179	385	345	217	3 063	
Oman toiminnan asiakkaat	494	109	79	46	20	170	918	
18-64-vuotiaat	365	99	69	54	17	150	754	
18-24-vuotiaat	20	4	1	4	0	23	52	
25-64-vuotiaat	345	95	78	79	17	127	741	
65 vuotta täyttäneet	129	10	10	19	3	20	191	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 156	178	100	339	325	47	2 145	
18-64-vuotiaat	1 025	0	0	320	293	13	1 651	
18-24-vuotiaat	37	0	0	26	26	0	89	
25-64-vuotiaat	988	0	0	294	267	13	1 562	
65 vuotta täyttäneet	131	0	0	26	32	3	192	
Tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	474 223	197 487	50 152	118 209	59 902	30 591	930 564	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	141 123	26 641	19 585	26 601	5 812	18 709	238 471	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	333 100	170 846	30 567	91 608	54 090	11 882	692 093	
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	18 066 895	3 183 866	2 397 978	2 773 979	2 282 795	665 487	29 371 000	
Oman toiminnan kustannukset, €	5 581 153	836 879	1 191 564	258 000	233 780	303 318	8 404 694	
Ostopalvelujen kustannukset, €	12 485 742	2 346 987	1 206 414	2 515 979	2 049 015	362 168	20 966 305	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	38	16	48	23	38	22	32	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	40	31	61	10	40	16	35	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	37	14	39	27	38	30	30	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	JOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET+I479I456:I482I4A456:I5
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.1 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT (kotikatkaistu ja -kuntoutuskäynnit)								
4.2 PÄIHDEASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tukiasumisen asiakkaat yhteensä	1 650	287	179	46	282	42	2 486	Espoo: sisältää tukiasumisen ja tuetun asumisen tiedot. Vuoden 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia.
Oman toiminnan asiakkaat	494	109	79	46	20	26	774	
18–64-vuotiaat	365	99	69	0	17	25	575	
18–24-vuotiaat	20	4	1	0	0	0	25	
25–64-vuotiaat	345	95	78	34	17	25	594	
65 vuotta täyttäneet	129	10	10	13	3	1	166	
Ostopalvelujen asiakkaat								Espoo: sisältää terveyspalveluiden tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat ja aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen asiakkaat. Päihde- ja mielenterveysasiakkaat on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottelemaan.
18–64-vuotiaat	1 156	178	100	0	262	16	1 712	
18–24-vuotiaat	1 025	..	0	0	234	13	1 272	
25–64-vuotiaat	37	..	0	0	16	0	53	
65 vuotta täyttäneet	988	..	0	0	218	13	1 219	
	131	..	0	0	28	3	162	
Tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	474 223	197 487	50 152	13 705	59 902	7 828	803 297	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	141 123	26 641	19 585	13 705	5 812	3 157	210 023	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	333 100	170 846	30 567	0	54 090	4 671	593 274	Espoo: aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen ja tuetun asumisen vuorokaudet.
	0	0	0	0	0	0		
Tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	18 066 895	3 183 866	2 397 978	80 000	2 142 075	0	25 870 814	
Oman toiminnan kustannukset, €	5 581 153	836 879	1 191 564	80 000	233 780	0	7 923 376	
Ostopalvelujen kustannukset, €	12 485 742	2 346 987	1 206 414	0	1 908 295	0	17 947 438	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	38	16	48	6	36	0	144	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	40	31	61	6	40	0	178	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	37	14	39	0	35	0	126	Espoo: terveyspalveluiden ja aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen kustannukset. Päihde- ja mielenterveyskustannukset on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottelemaan.
Tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	339	63	175	577	Espoo: tuetun asumisen tiedot sisältävät tukiasumisen tietoihin.
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	0	-	144	144	
18–64-vuotiaat	0	-	0	54	-	125	179	
18–24-vuotiaat	0	-	0	4	-	23	27	
25–64-vuotiaat	0	-	0	45	-	102	147	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	6	-	19	25	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	339	63	31	433	
18–64-vuotiaat	0	-	0	320	59	0	379	
18–24-vuotiaat	0	-	0	26	10	0	36	
25–64-vuotiaat	0	-	0	294	49	0	343	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	26	4	0	30	
Tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	0	0	104 504	12 173	22 763	139 440	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	-	0	12 896	-	15 552	28 448	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	-	-	0	91 608	12 173	7 211	110 992	
	0	0	0	0	0	0		
Tuetun asumisen käynnit yhteensä	0	0	0	0	-	4 675		
Oman toiminnan käynnit	0	..	0	3 370	-	4 675		
Ostopalvelujen käynnit	0	..	0	29 445	..	0		
	0	0	0	0	0	0		
Tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	0	0	0	2 693 979	140 720	665 487	3 500 186	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	178 000	-	303 318	481 318	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	2 515 979	140 720	362 168	3 018 867	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	26	12	29	25	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	14	0	20	17	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	27	12	50	27	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.3 KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT (liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kotikäynnit)								
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	2 890	1 456	290	724	1 162	360	6 882	
Oman toiminnan asiakkaat	2 670	496	0	0	1 162	360	4 688	Espoo: MTP-klinikan liikkuva tiimi, Auroranportti ja Kalliolähte. Tilastointitavan muutos lisäsi asiakasmäärää
18–64-vuotiaat	2 400	474	0	0	676	302	3 852	
18–24-vuotiaat	281	54	0	0	169	47	551	
25–64-vuotiaat	2 119	420	0	0	503	197	3 239	
65 vuotta täyttäneet	270	29	0	0	488	58	845	
Ostopalvelujen asiakkaat	220	960	290	724	-	0	2 194	
18–64-vuotiaat	68	..	68	0	-	0	136	
18–24-vuotiaat	14	..	14	0	-	0	28	
25–64-vuotiaat	54	..	54	0	-	0	108	
65 vuotta täyttäneet	152	..	152	0	-	0	304	
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	29 391	13 276	24 705	4 350	6 189	1 537	79 448	
Oman toiminnan käynnit	28 776	8 121	0	-	6 189	1 537	44 623	Espoo: Tilastointitavan muutos lisäsi käyntejä 2019–2020.
Ostopalvelujen käynnit	615	5155	24705	4350	0	0	34825	
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	4 245 245	4 206 153	148 188	1 435 500	1 844 322	267 588	12 146 996	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 100 105	813 836	0	-	1 844 322	267 588	7 025 851	Espoo: MTP-klinikan liikkuvan tiimin kustannukset. Oulu: Liikkuva avotyö/Tuikie
Ostopalvelujen kustannukset, €	145 140	3 392 317	148 188	1 435 500	0	0	5 121 145	Espoo: laskennalliset kustannukset vuonna 2018.
Kustannukset € / käynti	144	317	6	330	298	174	153	
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 593	0	188	320	991	687	3 779	
Oman toiminnan asiakkaat	195	0	47	46	0	547	835	
18–64-vuotiaat	174	0	43	0	0	522	739	
18–24-vuotiaat	8	0	2	14	0	75	99	
25–64-vuotiaat	166	0	41	34	0	447	688	
65 vuotta täyttäneet	21	0	4	3	0	25	53	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 398	0	141	274	991	140	2 944	
18–64-vuotiaat	1 206	0	0	0	951	134	2 291	
18–24-vuotiaat	57	0	0	41	274	10	382	
25–64-vuotiaat	1 149	0	0	204	677	84	2 114	
65 vuotta täyttäneet	192	0	0	36	40	6	274	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	543 526	0	56 568	94 943	249 603	186 281	1 130 921	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	62 158	0	14 168	13 829	0	149 844	239 999	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	481 368	0	42 400	81 114	249 603	36 437	890 922	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	6 476 240	94 555	3 111 303	2 098 687	4 562 937	2 798 794	19 142 516	
Oman toiminnan kustannukset	1 963 940	94 555	763 335	140 000	0	1 489 116	4 450 945	
Ostopalvelujen kustannukset	4 512 301	0	2 347 968	1 958 687	4 562 937	1 309 678	14 691 571	Turku: Kustannuspaikka 20860
Kustannukset € / asumisvuorokausi	12	0	55	22	18	15	17	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	32	0	54	10	0	10	19	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	9	0	55	24	18	36	16	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.3 KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT (liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kotikäynnit)								
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	0	267	127	394	
Tukiasumisen oman toiminnan asiakkaita	-	-	0	0	0	27	27	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	19	19	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	19	19	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	8	8	
Tukiasumisen ostopalvelujen asiakkaita	-	-	0	0	267	100	367	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	248	94	342	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	71	10	81	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	177	84	261	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	19	6	25	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	0	0	0	70 722	35 414	106 136	
Tukiasumisen oman toiminnan vuorokausia	-	-	0	0	0	7 119	7 119	Espoo: Auroranportin vuorokaudet 1-3/2019.
Tukiasumisen ostopalvelujen vuorokausia	-	-	0	0	70 722	28 295	99 017	
	0	0	0	0	0	0	0	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	0	94 555	0	0	2 495 072	1 566 262	4 155 889	
Tukiasumisen oman toiminnan kustannukset	0	94 555	0	0	0	333 121	427 676	Espoo: Auroranportin kustannuspaikka.
Tukiasumisen ostopalvelujen kustannukset	0	-	0	0	2 495 072	1 233 141	3 728 213	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	35	44	39	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	0	47	60	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	35	44	38	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 593	0	188	320	724	560	3 385	
Tuetun asumisen oman toiminnan asiakkaita	195	-	47	46	-	520	808	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.
18-64-vuotiaat	174	-	43	0	-	503	720	
18-24-vuotiaat	8	-	2	14	-	75	99	
25-64-vuotiaat	166	-	41	34	-	428	669	
65 vuotta täyttäneet	21	-	4	3	-	17	45	
Tuetun asumisen ostopalvelujen asiakkaita	1 398	-	141	274	724	40	2 577	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
18-64-vuotiaat	1 206	-	0	0	703	40	1 949	
18-24-vuotiaat	57	-	0	41	203	0	301	
25-64-vuotiaat	1 149	-	0	204	500	0	1 853	
65 vuotta täyttäneet	192	-	0	36	21	0	249	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	543 526	0	56 568	94 943	178 881	150 867	1 024 785	
Tuetun asumisen oman toiminnan vuorokausia	62 158	-	14 168	13 829	0	142 725	232 880	Vantaa: Pyykuja ja Viidakkokouja
Tuetun asumisen ostopalvelujen vuorokausia	481 368	-	42 400	81 114	178 881	8 142	791 905	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen. Vantaa: Arvioitu 350 vrk/asiakas, koska asiakasmäärä tasainen
	0	0	0	0	0	0	0	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen käynnitt yhteensä	0	0	0	27 462	0	14 456		
Tukiasumisen oman toiminnan käynnit	-	-	0	2 809	0	14 456		Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.
Tukiasumisen ostopalvelujen käynnit	-	-	0	24 653	0	0		
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	6 476 240	0	3 111 303	2 098 687	2 067 864	1 232 532	14 986 627	
Tuetun asumisen oman toiminnan kustannukset	1 963 940	-	763 335	140 000	0	1 155 995	4 023 270	
Tuetun asumisen ostopalvelujen kustannukset	4 512 301	-	2 347 968	1 958 687	2 067 864	76 537	10 963 357	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
Kustannukset € / asiakas	12	0	55	22	12	8	4 427	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	32	0	54	10	0	8	4 979	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	9	0	55	24	12	9	4 254	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat yhteensä	0	91	0	5	532	221	849	
Oman toiminnan asiakkaat	0	0	0	0	0	221	221	
18–64-vuotiaat	0	0	0	0	0	215	215	
18–24-vuotiaat	0	0	0	0	0	17	17	
25–64-vuotiaat	0	0	0	0	0	198	198	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	4	4	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	91	0	5	532	0	628	
18–64-vuotiaat	0	0	0	0	522	0	522	
18–24-vuotiaat	0	0	0	0	74	0	74	
25–64-vuotiaat	0	0	0	0	448	0	448	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	10	0	10	
	0	0	0	0	0	0		
Työ- ja päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	0	327	0	6 959	7 286	
Oman toiminnan käyttöpäivät	0	0	0	0	0	6 959	6 959	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	0	0	0	327	0	0	327	
	0	0	0	0	0	0		
Työ- ja päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	233 687	0	14 895	0	903 309	1 151 891	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	0	0	0	0	903 309	903 309	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	233 687	0	14 895	0	0	248 582	
5.1 TYÖTOIMINTA								
Työtoiminnan asiakkaat yhteensä	0	91	0	5	0	221	317	
Oman toiminnan asiakkaat	.	-	0	0	-	221	221	
18–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	215	215	
18–24-vuotiaat	0	-	0	0	-	17	17	
25–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	198	198	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	4	4	
Ostopalvelujen asiakkaat	.	91	0	5	-	0	96	Espoo: vuonna 2017 muuttunut ostokäytäntö.
18–64-vuotiaat	0	..	0	0	-	0	0	
18–24-vuotiaat	0	..	0	0	-	0	0	
25–64-vuotiaat	0	..	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	0	-	0	0	
Työtoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	0	327	0	6 959	7 286	
Oman toiminnan käyttöpäivät	.	-	0	0	-	6 959	6 959	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	.	..	0	327	-	0	327	
Työtoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	233 687	0	14 895	0	903 309	1 151 891	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	0	-	903 309	903 309	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	233 687	0	14 895	-	0	248 582	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
5.2 PÄIVÄTOIMINTA								
Päivätoiminnan asiakkaat yhteensä	0	0	0	0	532	0	532	Espoo: päivätoiminta on kohdeavustuksia järjestöille ja ne sisältyvät kohtaan 1.1. Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut.
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	0	-	0	0	
18–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18–24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25–64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	532	0	532	
18–64-vuotiaat	0	-	0	0	522	0	522	
18–24-vuotiaat	0	-	0	0	74	0	74	
25–64-vuotiaat	0	-	0	0	448	0	448	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	10	0	10	
Päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	16 572	0	25 045	0	41 617	
Oman toiminnan käyttöpäivät	-	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	-	-	16 572	0	25 045	0	41 617	
Päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	0	386 212	0	718 093	0	1 104 305	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	386 212	0	718 093	0	1 104 305	
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
Asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	1 809	493	393	770	822	795	5 082	
Oman toiminnan asiakkaat	731	149	273	231	421	364	2 169	
18–64-vuotiaat	657	130	243	0	363	345	1 738	
18–24-vuotiaat	41	13	15	4	40	58	171	
25–64-vuotiaat	616	117	239	55	323	287	1 637	
65 vuotta täyttäneet	74	21	19	49	46	19	228	
Ostopalvelujen asiakkaat	1078	344	120	539	401	431	2 913	
18–64-vuotiaat	775	260	0	0	323	274	1 632	
18–24-vuotiaat	63	19	0	19	46	22	169	
25–64-vuotiaat	712	241	0	346	277	252	1 828	
65 vuotta täyttäneet	303	86	0	185	78	157	809	
Asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	377 683	119 995	72 562	178 685	111 573	136 391	996 889	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	82 914	14 339	10 972	28 190	18 583	22 020	177 018	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	294 769	105 656	61 590	150 495	92 990	114 371	819 871	
Asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	29 945 900	12 835 481	8 394 204	17 977 001	9 918 463	13 292 312	92 363 361	
Oman toiminnan kustannukset, €	7 185 098	2 963 777	1 114 592	3 336 907	1 746 079	3 390 125	19 736 579	
Ostopalvelujen kustannukset, €	22 760 801	9 871 704	7 279 612	14 640 094	8 172 384	9 902 187	72 626 782	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	79	107	116	101	89	97	93	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	87	207	102	118	94	154	111	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	77	93	118	97	88	87	89	
Asumispalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	15,1	19,6	16,7	25,6	14,3	24,3	18,2	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	940	230	273	366	483	242	2 534	
Oman toiminnan asiakkaat	581	149	273	231	418	185	1837	Turku: Sillankorvan ensisuojan päihteettömän osaston asiakkaat on tilastoitu palveluasumiseen 31.12.2018 asti.
18–64-vuotiaat	530	130	243	0	360	179	1442	
18–24-vuotiaat	27	13	15	4	40	25	124	
25–64-vuotiaat	503	117	239	55	320	154	1388	
65 vuotta täyttäneet	51	21	19	49	46	6	192	
Ostopalvelujen asiakkaat	359	81	0	135	65	57	697	
18–64-vuotiaat	284	38	0	0	53	32	407	
18–24-vuotiaat	8	1	0	1	1	0	11	
25–64-vuotiaat	276	37	0	78	52	32	475	
65 vuotta täyttäneet	75	43	0	56	12	25	211	
Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	107 380	38 199	29 940	62 181	27 711	27 525	292 936	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	39 836	14 339	10 972	28 190	17 668	11 600	122 605	Vantaa: Koiskodit ja Arvi, Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	67 544	23 860	18 968	33 991	10 043	15 925	170 331	
Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	6 752 935	5 645 270	2 589 169	6 055 257	2 553 369	3 097 411	26 693 411	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 313 465	2 963 777	1 114 592	3 336 907	1 664 507	1 454 964	12 848 211	
Ostopalvelujen kustannukset, €	4 439 470	2 681 493	1 474 577	2 718 350	888 862	1 642 447	13 845 200	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	63	148	86	97	92	113	91	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	58	207	102	118	94	125	105	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	66	112	78	80	89	103	81	
Asumispalvelujen kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	12,1	39,3	20,1	40,5	18,7	31,6	22,0	
Palveluasuminen, päihdepalvelut								
Palveluasumisen asiakkaat yhteensä	356	22	12	154	51	31	626	
Oman toiminnan asiakkaat	25	-	12	75	30	0	142	
18–64-vuotiaat	22	-	0	0	10	0	32	
18–24-vuotiaat	0	-	0	4	0	0	4	
25–64-vuotiaat	22	-	11	48	10	0	91	
65 vuotta täyttäneet	3	-	1	24	10	0	38	
Ostopalvelujen asiakkaat	331	22	0	79	21	31	484	
18–64-vuotiaat	267	16	0	0	18	21	322	
18–24-vuotiaat	8	1	0	1	0	0	10	
25–64-vuotiaat	259	15	0	56	18	21	369	
65 vuotta täyttäneet	64	6	0	22	3	10	105	
Palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	62 002	4 120	3 772	32 789	9 094	8 031	119 808	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	4 284	-	3 772	14 676	4 888	0	27 620	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	57 718	4 120	0	18 113	4 206	8 031	92 188	
Palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	3 899 728	254 898	316 823	2 371 741	582 631	645 581	8 071 402	
Oman toiminnan kustannukset, €	217 916	-	316 823	1 265 484	327 621	0	2 127 844	
Ostopalvelujen kustannukset, €	3 681 812	254 898	0	1 106 257	255 010	645 581	5 943 558	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	63	62	84	72	64	80	67	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	51	0	84	86	67	0	77	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	64	62	0	61	61	80	64	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUU								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Tehostettu palveluasuminen, päihdepalvelut								
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	28	85	0	88	33	26	260	
Oman toiminnan asiakkaat	-	26	0	32	13	0	71	
18-64-vuotiaat	0	9	0	0	6	0	15	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	9	0	7	6	0	22	
65 vuotta täyttäneet	0	17	0	25	7	0	49	
Ostopalvelujen asiakkaat	28	59	0	56	20	26	189	Vantaa: Simonpirtti, tuote 4
18-64-vuotiaat	17	22	0	0	11	11	61	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	17	22	0	22	11	11	83	
65 vuotta täyttäneet	11	37	0	34	9	15	106	
Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	9 826	27 532	12 436	23 479	7 233	7 894	88 400	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	7 792	0	7 601	1 859	0	17 252	Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	9 826	19 740	12 436	15 878	5 374	7 894	71 148	Vantaa: Simonpirtti, poistunut
Tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	757 658	3 451 722	1 308 478	2 877 577	769 553	996 866	10 161 854	
Oman toiminnan kustannukset, €	-	1 025 127	0	1 265 484	165 730	0	2 456 341	
Ostopalvelujen kustannukset, €	757 658	2 426 595	1 308 478	1 612 093	603 823	996 866	7 705 513	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	77	125	105	0	106	126	115	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	132	0	166	89	0	142	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	77	123	105	102	112	126	108	
Tilapäinen asuminen								
Tilapäisen asumisen asiakkaat yhteensä	556	123	261	124	399	185	1 648	
Oman toiminnan asiakkaat	556	123	261	124	375	185	1 624	Espoo: tiedot sisältävät päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen.
18-64-vuotiaat	508	121	243	0	344	179	1 395	
18-24-vuotiaat	27	13	15	0	40	25	120	
25-64-vuotiaat	481	108	228	0	304	154	1 275	
65 vuotta täyttäneet	48	4	18	0	29	6	105	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	24	0	24	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	24	0	24	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	1	0	1	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	23	0	23	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Tilapäisen asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	35 552	6 547	13 732	5 913	11 384	11 600	84 728	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	35 552	6 547	7 200	5 913	10 921	11 600	77 733	Vantaa: Koison päivystys
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	-	-	6 532	0	463	0	6 995	
Tilapäisen asumisen kustannukset yhteensä, €	2 095 549	1 938 650	963 868	805 939	1 201 186	1 454 964	8 460 155	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 095 549	1 938 650	797 769	805 939	1 171 156	1 454 964	8 264 026	Espoo: turvallisuuspalveluiden resurssia on lisätty vuonna 2020.
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	166 099	0	30 030	0	196 129	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	59	296	70	136	106	125	100	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	59	296	111	136	107	125	106	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	25	0	65	0	28	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.2 MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)								
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	869	263	120	404	339	553	2 548	
Oman toiminnan asiakkaat	150	0	0	0	3	179	332	
18–64-vuotiaat	127	0	0	0	3	166	296	
18–24-vuotiaat	14	0	0	0	0	33	47	
25–64-vuotiaat	113	0	0	0	3	133	249	
65 vuotta täyttäneet	23	0	0	0	0	13	36	
Ostopalvelujen asiakkaat	719	263	120	404	336	374	2 216	
18–64-vuotiaat	491	222	0	0	270	242	1 225	
18–24-vuotiaat	55	18	0	18	45	22	158	
25–64-vuotiaat	436	204	0	268	225	220	1 353	
65 vuotta täyttäneet	228	43	0	129	66	132	598	
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	270 303	81 796	42 622	116 504	83 862	108 866	703 953	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	43 078	0	0	0	915	10 420	54 413	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	227 225	81 796	42 622	116 504	82 947	98 446	649 540	
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	23 192 965	7 190 211	5 805 035	11 921 744	7 365 094	10 194 901	65 669 949	
Oman toiminnan kustannukset	4 871 633	0	0	0	81 572	1 935 162	6 888 367	
Ostopalvelujen kustannukset	18 321 331	7 190 211	5 805 035	11 921 744	7 283 522	8 259 739	58 781 582	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	86	88	136	102	88	94	93	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	113	0	0	0	89	186	127	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	81	88	136	102	88	84	90	
Palveluasuminen, mielenterveyspalvelut								
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asiakkaat yhteensä	230	171	62	240	178	221	1 102	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	0	0	0	0	
18–64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
18–24-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
25–64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	230	171	62	240	178	221	1 102	
18–64-vuotiaat	192	152	0	0	155	163	662	
18–24-vuotiaat	23	10	0	15	21	16	85	
25–64-vuotiaat	169	142	0	168	134	147	760	
65 vuotta täyttäneet	38	19	0	67	23	58	205	
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	69 342	53 238	22 148	69 106	39 366	57 298	310 498	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	-	0	-	0	0	0	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	69 342	53 238	22 148	69 106	39 366	57 298	310 498	
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	4 355 253	3 533 387	2 778 478	5 967 979	2 386 761	4 201 915	23 223 773	
Oman toiminnan kustannukset	-	-	0	-	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset	4 355 253	3 533 387	2 778 478	5 967 979	2 386 761	4 201 915	23 223 773	Espoo: vuoden 2016 kustannukset sisältävät sekä palveluasumisen että tehostetun palveluasumisen kustannukset.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	63	66	125	86	61	73	75	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	0	-	-	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	63	66	125	86	61	73	75	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.2 MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)								
Tehostettu palveluasuminen, mielenterveyspalvelut								
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	639	92	58	164	161	332	1 446	
Oman toiminnan asiakkaat	150	-	0	0	3	179	332	Espoo: Oma toiminta loppunut 5/2017.
18-64-vuotiaat	127	-	0	0	3	166	296	
18-24-vuotiaat	14	-	0	0	0	33	47	
25-64-vuotiaat	113	-	0	0	3	133	249	
65 vuotta täyttäneet	23	-	0	0	0	13	36	
Ostopalvelujen asiakkaat	489	92	58	164	158	153	1 114	
18-64-vuotiaat	299	70	0	0	115	79	563	
18-24-vuotiaat	32	8	0	3	24	6	73	
25-64-vuotiaat	267	62	0	100	91	73	593	
65 vuotta täyttäneet	190	24	0	62	43	74	393	
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	200 961	28 558	20 474	47 398	44 496	51 568	393 455	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	43 078	-	0	-	915	10 420	54 413	Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	157 883	28 558	20 474	47 398	43 581	41 148	339 042	
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	18 837 711	3 656 824	3 026 557	5 953 765	4 978 333	5 992 985	42 446 176	
Oman toiminnan kustannukset	4 871 633	-	0	-	81 572	1 935 162	6 888 367	
Ostopalvelujen kustannukset	13 966 078	3 656 824	3 026 557	5 953 765	4 896 761	4 057 824	35 557 809	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	94	128		126	112	116	108	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	113	0	0	0	89	186	127	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	88	128	148	126	112	99	105	
7 LAITOSHOITO								
Laitoshoidon asiakkaat yhteensä	4 514	1 750	1 469	1 554	2 357	1 450	13 094	
Oman toiminnan asiakkaat	3 493	561	360	0	580	483	5477	
18-64-vuotiaat	3 151	419	347	0	290	0	4207	
18-24-vuotiaat	399	55	44	0	11	0	509	
25-64-vuotiaat	2 752	355	303	0	279	0	3689	
65 vuotta täyttäneet	342	144	13	0	291	0	790	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 021	1 189	1 109	1 554	1 777	967	7617	
18-64-vuotiaat	799	925	740	0	1 553	660	4677	
18-24-vuotiaat	105	212	182	0	350	0	849	
25-64-vuotiaat	694	713	558	0	1 198	0	3163	
65 vuotta täyttäneet	222	119	101	0	186	259	887	
Laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	140 829	46 730	41 165	49 929	68 263	38 176	385 092	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	84 790	9 512	3 868	0	22 068	4 281	124519	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	56 039	37 218	37 297	49 929	46 195	33 895	260573	
	0	0	0	0	0	0		
Laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	64 603 449	20 290 180	16 889 684	21 195 204	29 820 947	17 036 593	169 836 058	
Oman toiminnan kustannukset, €	45 435 943	4 297 542	1 799 158	0	7 903 854	1 750 558	61 187 055	
Ostopalvelujen kustannukset, €	19 167 506	15 992 638	15 090 526	21 195 204	21 917 093	15 286 036	108 649 003	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	459	434	410	425	437	446	441	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	536	452	465	0	358	409	491	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	342	430	405	425	474	451	417	
Laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	32	31	32	30	41	31	32,9	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat yhteensä	2 022	569	628	603	701	531	5 054	
Oman toiminnan asiakkaat	1 438	424	360	0	271	483	2 976	
18–64-vuotiaat	1 326	410	347	0	263	0	2 346	
18–24-vuotiaat	86	55	44	0	11	0	196	
25–64-vuotiaat	1 240	355	303	0	252	0	2 150	
65 vuotta täyttäneet	112	16	13	0	9	0	150	
Ostopalvelujen asiakkaat	584	145	268	603	430	48	2 078	
18–64-vuotiaat	550	0	0	0	424	0	974	
18–24-vuotiaat	53	0	0	0	106	0	159	
25–64-vuotiaat	497	0	0	0	318	0	815	
65 vuotta täyttäneet	34	0	0	0	6	0	40	
Päihdehuollon laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	33 221	7 257	11 840	11 066	11 667	5 646	80 697	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	17 394	4 108	3 868	0	3 309	4 281	32 960	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	15 827	3 149	7 972	11 066	8 358	1 365	47 737	
Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	10 873 694	2 088 488	3 386 614	2 870 497	2 780 568	2 073 544	24 073 405	
Oman toiminnan kustannukset, €	7 936 989	1 344 319	1 799 158	0	1 303 060	1 750 558	14 134 084	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 936 705	744 169	1 587 456	2 870 497	1 477 508	322 987	993 9321,575	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	327	288	286	259	238	367	298	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	456	327	465	0	394	409	429	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	186	236	199	259	177	237	208	
Laitoshoidon kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	19,5	14,5	26,3	19,2	18,3	21,2	19,6	
Katkaisu- ja vieroitushoito								
Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat yhteensä	1 318	439	425	507	458	483	3 630	
Oman toiminnan asiakkaat	1 250	424	360	0	210	483	2 727	Vantaa: Vuonna 2020 laskettu hetu kertaalleen. Aiempina vuosina laskettu asiakkuuksien määrää (samalla asiakkaalla on voinut olla useampi).
18–64-vuotiaat	1 143	410	347	0	208	0	2 108	
18–24-vuotiaat	77	55	44	0	10	0	186	
25–64-vuotiaat	1 066	355	303	0	198	0	1 922	
65 vuotta täyttäneet	107	16	13	0	2	0	138	
Ostopalvelujen asiakkaat	68	15	65	507	248	0	903	
18–64-vuotiaat	66	..	..	0	244	0	310	
18–24-vuotiaat	8	..	..	0	72	0	80	
25–64-vuotiaat	58	..	..	0	172	0	230	
65 vuotta täyttäneet	2	..	..	0	4	0	6	
Katkaisu- ja vieroitushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	11 643	4 203	4 384	6 275	4 557	4 281	35 343	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	10 740	4 108	3 868	0	1 203	4 281	24 200	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	903	95	516	6 275	3 354	0	11 143	Oulu: Siirretty 2016–2018 toteuma kuntoutushoitoon.
Katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset yhteensä, €	4 874 467	1 383 893	1 962 735	1 779 358	1 541 505	1 750 558	13 292 516	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 874 467	1 344 319	1 799 158	0	837 726	1 750 558	10 606 228	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	39 574	163 577	1 779 358	703 779	0	2 686 288	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	419	329	448	284	338	409	376	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	454	327	465	0	696	409	438	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	417	317	284	210	0	241	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Kuntoutushoito								
Kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	704	130	203	96	243	48	1 424	
Oman toiminnan asiakkaat	188	-	0	0	61	0	249	
18-64-vuotiaat	183	-	0	0	55	0	238	
18-24-vuotiaat	9	-	0	0	1	0	10	
25-64-vuotiaat	174	-	0	0	54	0	228	
65 vuotta täyttäneet	5	-	0	0	7	0	12	
Ostopalvelujen asiakkaat	516	130	203	96	182	48	1 175	Espoo: asiakasmäärä on arvioitu vuonna 2020.
18-64-vuotiaat	484	..	..	0	180	0	664	
18-24-vuotiaat	45	..	..	0	34	0	79	
25-64-vuotiaat	439	..	..	0	146	0	585	
65 vuotta täyttäneet	32	..	..	0	2	0	34	
Kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	21 578	3 054	7 456	4 791	7 110	1 365	45 354	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	6 654	-	0	-	2 106	0	8 760	Tampere: PLHL Vuodepaikkaluku pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	14 924	3 054	7 456	4 791	5 004	1 365	36 594	
Kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	3 062 522	704 595	1 423 878	1 091 139	1 239 063	322 987	7 844 184	
Oman toiminnan kustannukset, €	3 062 522	-	0	-	465 334	0	3 527 856	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	704 595	1 423 878	1 091 139	773 729	322 987	4 316 328	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	142	231	191	228	174	237	173	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	460	0	0	0	221	0	403	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	231	191	228	155	237	118	
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoitoa, kuntoutushoidon ja oikeuspsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat yhteensä	2 492	1 181	841	951	1 656	919	8 040	
Oman toiminnan asiakkaita	2 055	137	0	0	309	0	2 501	
18-64-vuotiaat	1 825	9	0	0	27	0	1 861	
18-24-vuotiaat	313	0	0	0	0	0	313	
25-64-vuotiaat	1 512	0	0	0	27	0	1 539	
65 vuotta täyttäneet	230	128	0	0	282	0	640	
Ostopalvelujen asiakkaita	437	1 044	841	951	1 347	919	5 539	
18-64-vuotiaat	249	925	740	0	1 129	660	3 703	
18-24-vuotiaat	52	212	182	0	244	0	690	
25-64-vuotiaat	197	713	558	0	880	0	2 348	
65 vuotta täyttäneet	188	119	101	0	180	259	847	
Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokaudet yhteensä	107 608	39 473	29 325	38 863	56 596	32 530	304 395	
Oman toiminnan vuorokausia	67 396	5 404	0	0	18 759	0	91 559	
Ostopalvelujen vuorokausia	40 212	34 069	29 325	38 863	37 837	32 530	212 836	Oulu: ppsbp psyk.osasto 27347, vanha vaasa yms 5183
Psykiatrisen osastohoidon kustannukset yhteensä, €	53 729 755	18 201 692	13 503 070	18 324 707	27 040 379	14 963 049	145 762 652	
Oman toiminnan kustannukset	37 498 954	2 953 223	0	0	6 600 794	0	47 052 971	
Ostopalvelujen kustannukset	16 230 801	15 248 469	13 503 070	18 324 707	20 439 585	14 963 049	98 709 681	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	499	461	460	472	478	460	479	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	556	546	0	0	352	0	514	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	404	448	460	472	540	460	464	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoidon, kuntoutushoidon ja oikeuspsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	2 260	955	755	780	1 139	759	6 648	
Oman toiminnan asiakkaita	2 055	-	-	0	-	0	2055	
18-64-vuotiaat	1 825	-	-	0	-	0	1825	
18-24-vuotiaat	313	-	-	0	-	0	313	
25-64-vuotiaat	1 512	-	-	0	-	0	1512	
65 vuotta täyttäneet	230	-	-	0	0	0	230	
Ostopalvelujen asiakkaita	205	955	755	780	1 139	759	4593	
18-64-vuotiaat	195	904	714	0	1 086	637	3536	
18-24-vuotiaat	48	211	178	0	244	0	681	
25-64-vuotiaat	147	693	536	0	842	0	2218	
65 vuotta täyttäneet	10	51	41	0	53	122	277	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	78 969	24 531	23 158	26 339	29 590	24 647	207 234	
Oman toiminnan vuorokausia	67 396	-	0	-	0	0	67 396	
Ostopalvelujen vuorokausia	11 573	24 531	23 158	26 339	29 590	24 647	139 838	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	42 654 435	11 616 781	10 849 220	13 124 981	14 631 964	11 148 331	104 025 712	
Oikeuspsykiatristen yksiköiden asiakkaat yhteensä	47	21	25	34	38	20	185	
Oman toiminnan kustannukset	37 498 954	-	0	0	0	0	37 498 954	
Ostopalvelujen kustannukset	5 155 481	11 616 781	10 849 220	13 124 981	14 631 964	11 148 331	66 526 758	
Oikeuspsykiatriset yksiköt								
Oikeuspsykiatristen yksiköiden asiakkaat yhteensä	50	21	31	34	38	20	193	Tampere: Mukana Valtion mielisairaalat, joista ei saada hoitovuorokausia
Oman toiminnan asiakkaita	0	-	-	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaita	47	21	25	34	38	20	185	Tampere: PSHP Oikeuspsykiatrian asiakkaat, Valtion mielisairaaloiden asiakas erittelyä ei saada
18-64-vuotiaat	46	21	25	0	..	19	111	
18-24-vuotiaat	4	1	4	0	..	0	9	
25-64-vuotiaat	42	20	21	0	..	0	83	
65 vuotta täyttäneet	1	0	0	0	..	1	2	
Oikeuspsykiatristen yksiköiden hoitovuorokaudet yhteensä	20 107	6 940	3 554	9 277	2 879	5 183	47 940	
Oman toiminnan vuorokausia	0	-	0	-	-	0	0	
Ostopalvelujen vuorokausia	20 107	6 940	3 554	9 277	2 879	5 183	47 940	Helsinki: Lisätty taannehtivasti 2016-2019 vankimielisairaalat 9.4.2021, Tampere: PSHP Oikeuspsykiatrian vuorokaudet, Valtion mielisairaaloiden hvrk erittelyä ei saada
Oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset yhteensä, €	7 065 150	2 410 768	1 424 830	3 591 251	2 996 297	2 181 740	19 670 036	
Oman toiminnan kustannukset	0	-	0	-	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset	7 065 150	2 410 768	1 424 830	3 591 251	2 996 297	2 181 740	19 670 036	Helsinki: Lisätty taannehtivasti 2016-2019 vankimielisairaalat 9.4.2021

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2020 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
Vanhuspsykiatriset yksiköt								
Vanhuspsykiatristen yksiköiden asiakkaita yhteensä	185	205	61	137	479	140	1 207	Tampere: PSHP psykiatrian toimialalla yhdistelty ja muutettu yksiköjä. Luvut eivät suoraan ole vertailukelpoisia vuoteen 2019
Oman toiminnan asiakkaita	0	137	.	0	309	0	446	
18–64-vuotiaat	0	9	.	0	27	0	36	
18–24-vuotiaat	0	..	.	0	0	0	0	
25–64-vuotiaat	0	..	.	0	27	0	27	
65 vuotta täyttäneet	0	128	.	0	282	0	410	
Ostopalvelujen asiakkaita	185	68	61	137	170	140	761	
18–64-vuotiaat	8	0	1	0	43	4	56	
18–24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25–64-vuotiaat	8	0	1	0	38	0	47	
65 vuotta täyttäneet	177	68	60	0	127	136	568	
Vanhuspsykiatristen yksiköiden hoitovuorokaudet yhteensä	8 532	8 002	2 613	3 247	24 127	2 700	49 221	
Oman toiminnan vuorokausia	0	5 404	0	-	18 759	0	24 163	
Ostopalvelujen vuorokausia	8 532	2 598	2 613	3 247	5 368	2 700	25 058	
Vanhuspsykiatristen yksiköiden kustannukset yhteensä, €	4 010 170	4 174 143	1 229 020	1 608 476	9 412 118	1 632 978	22 066 905	
Oman toiminnan kustannukset	0	2 953 223	0	-	6 600 794	0	9 554 017	Espoo: vanhuspsykiatrian yhteisiä kustannuksia ei pystytty kohdistamaan tarkasti vuosina 2019-2020.
Ostopalvelujen kustannukset	4 010 170	1 220 920	1 229 020	1 608 476	2 811 324	1 632 978	12 512 888	Tampere: PSHP uudelleen organisoinut toimintaansa vuonna 2019, josta johtuu kustannusten lisäys
MUUT PÄIHDEHUOLTOA KOSKEVAT TIEDOT								
HOITOIAKSOLLE HAKEUTUMISEN AIHEUTTANUT PÄÄASIALLINEN PÄIHDE								
Hoitojaksolle hakeutumisen aiheuttanut pääasiallinen päihde, avopalvelujen asiakkaat yhteensä	4 605	1 312	..	0	0	650	6 567	Espoo: pääasiallisen päihteen kirjaamisissa on epäluotettavuutta sekakäytön vuoksi, Vantaa: Terveyspalveluiden osalta vuoden 2020 tietoja ei ole saatavilla potilastietojärjestelmän vaihtumisesta johtuen.
Alkoholi	2 671	1 202	..	-	..	281	4 154	
Amfetamiini tai muu stimulantti	192	..	..	-	..	37	229	
Buprenorfiini	602	..	..	-	..	201	803	
Ekstaasi	14	..	..	-	..	3	17	
GBH, gamma tai lakka	19	..	..	-	..	1	20	
Heroiini tai muu opiaatti	144	..	..	-	..	4	148	
Kannabis	410	90	..	-	..	47	547	
Kipulääkkeet	83	..	..	-	..	0	83	
Kokaiini	38	..	..	-	..	0	38	
Luotinaineet	3	..	..	-	..	0	3	
LSD	11	..	..	-	..	0	11	
MDPV	14	..	..	-	..	0	14	
Rauhoittavat lääkkeet	369	20	..	-	..	30	419	
Muu riippuvuus, kemiallinen	35	..	..	-	..	6	41	
Muu riippuvuus, toiminnallinen	0	..	..	-	..	40	40	
Tapaukset, joissa kirjattu myös muu päihde tai multa päihitteitä	2 478	..	..	-	..	0	2 478	
Useampaa päihdettä käyttävien osuus, %	53,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	37,7	

Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot

Hanna Ahokas, pj

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Terveyspalvelut, Päihde- ja mielenterveyspalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 716 5140
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Antti Alitalo

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut, Tietojohtaminen ja tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 32526
etunimi.sukunimi@hel.fi

Mirja Asikainen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 64840
etunimi.sukunimi@hel.fi

Tuija Jokela

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42698
etunimi.sukunimi@hel.fi

Anne Leppänen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut, Tietojohtaminen ja tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 46829
etunimi.sukunimi@hel.fi

Taru Neiman

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Psykiatria- ja päihdepalvelut,
Asumisen tuki
PL 8660, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 43398
etunimi.sukunimi@hel.fi

Aila Ronkanen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Psykiatria- ja päihdepalvelut,
Päihdepalvelut
PL 6800, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42970
etunimi.sukunimi@hel.fi

Maija Ruotsala

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42686
etunimi.sukunimi@hel.fi

Kirsi Aro

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2314, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 040 639 3158
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Heidi Gäsman

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2314, 02070 Espoon kaupunki
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Laurikainen

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Esikunta, talouden ja hallinnon tulosalue
PL 208, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 371 3326
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Varis

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2134, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 368 2564
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Monika Eklund

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Terveyspalvelut, Päihde- ja mielenterveyspalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 596 2920
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Sanna Sievers

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Terveyspalvelut, Päihde- ja mielenterveyspalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 731 1234
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Liisa Kankkunen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Perhepalvelut, Aikuissosiaalityö
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 043 826 7658
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Elisa Lipsanen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Terveyspalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 670 4396
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Leena Kaijala

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 832 9937
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Patrik Silfverberg

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut, Aikuissosiaalityö
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 581 1098
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Mirjam Jarhio

Turun kaupunki
Yhteiset palvelut
Kärsämäentie 13
20360 Turku
etunimi.sukunimi@turku.fi

Visa Jokela

Turun kaupunki
Hyvinvoinnin palvelukokonaisuus
Asumis- ja Päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 Turku
Puh. 040 198 6104
etunimi.sukunimi@turku.fi

Pasi Lehti

Hyvinvoinnin palvelukokonaisuus
Psykososiaaliset palvelut
Asumis- ja päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 Turku
Puh. 050 590 7497
etunimi.sukunimi@turku.fi

Jyrki Sundman

Turun kaupunki
Yhteiset palvelut
Kärsämäentie 13
20360 Turku
etunimi.sukunimi@turku.fi

Tarja Koskinen

Tampereen kaupunki
Psykososiaalisen tuen palveluryhmä
Naulakatu 2, 33100 Tampere
Puh. 041 7303536
etunimi.h.sukunimi@tampere.fi

Kristiina Terävä

Tampereen kaupunki
Psykososiaalisen tuen palveluryhmä
Hatanpäänkatu 3 B, 33900 Tampere
Puh. 044 431 4423
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Veijo Vähätiitto

Tampereen kaupunki
Psykososiaalisen tuen palveluryhmä
Päihde- ja maahanmuuttajapalvelut
Hatanpäänkatu 3 B, 33900 Tampere
Puh. 050 329 5382
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Merja Halonen

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Erityisryhmien asumis- ja päiväpalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6243
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Mikael Jurvelin

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Mielenterveysasumispalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 040 621 2984
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Marjo Kiviniemi

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Terveystenhuollon erityispalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6066
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Markku Mulari

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Talous- ja hallintopalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 1237
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Mirja Kivelä

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Talous- ja hallintopalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 050 373 4996
etunimi.h.sukunimi@ouka.fi

Satu Keskitalo

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Talous- ja hallintopalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 4113
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Varpu Mäkelä, sihteeri

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
Kaupunkitieto
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. 040 584 0359
etunimi.sukunimi@hel.fi

